

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและ
การตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง : กรณีศึกษาผ้าทอชาติพันธุ์
กะเหรี่ยง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

โดย

อรชร มณีสงฆ์

ธัญญา พรหมบุรณีย์

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
(Public Organization)

Copyright © 2008
Highland Research and Dev
ศูนย์ต่อ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

มกราคม 2550

บทคัดย่อ

“การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง: กรณีศึกษาผ้าทอชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง” ทำการศึกษาโดยยึดชาติพันธุ์เป็นตัวแปรหลัก การศึกษาจะทำการศึกษาจากชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง เย้า ละว้า ลัวะ ม้ง ปะหล่อง ลานู อาข่า และลีซอที่อาศัยอยู่ในแหล่งผลิตหลักของพื้นที่โครงการหลวง

“การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง :กรณีศึกษาผ้าทอ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม” ฉบับนี้จะมุ่งเน้นศึกษาในเชิงลึกเฉพาะในส่วนของ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในพื้นที่ พระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพื้นที่ในการดูแลของ โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ทักษะคิด ความต้องการ ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พระบาทห้วยต้ม ที่มีต่อการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมเฉพาะผ้าทอ ในด้านความสามารถในการผลิต ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ตลอดจนวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมสำหรับตลาดระดับบน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม สำหรับ ตลาดปัจจุบันและตลาดระดับบน

ผลการศึกษา พบว่า ในด้านทักษะคิด กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยเฉพาะกลุ่มทำผ้าทอพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน มีความเห็นว่าหัตถกรรมผ้าทอช่วยเสริมรายได้ให้กับครอบครัว และใช้เวลาว่างในการทอผ้าได้ ที่สำคัญยังเป็นอาชีพหลักได้ด้วย หากมีคนมาสั่งทำมีลักษณะเป็นงานฝีมือ มีแบบมาให้ดู ก็สามารถจะทำได้ ในการสอนชนเผ่าเดียวกันในแต่หมู่บ้านอื่นก็ทำได้ในระดับหนึ่งเนื่องจาก แต่ละที่ก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง

ด้านความคาดหวัง อยากให้มีคนมาช่วยด้านการตลาด โดยเฉพาะการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปัจจุบันออกแบบกันเอง แต่มีรูปแบบน้อย อยากให้คนมาออกแบบรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้แตกต่างจากในเมือง อยากได้แบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถมองแล้วรู้ได้ทันทีว่านี่คือผลิตภัณฑ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ต้องการให้มีเงินสนับสนุนกลุ่มผ้าทอ วิทยากรสอนการแปรรูปผ้าทอ อยากให้มีคนรู้จักผ้าทอกะเหรี่ยงห้วยต้ม ต้องการที่จะสร้างที่ขายที่ OTOP ขยายให้ใหญ่กว่าเดิม มีการออกแบบโดยใช้วัตถุดิบของกะเหรี่ยง อาจจะเป็นเศษผ้ามาแปรรูปเพื่อเป็นการลดต้นทุน อยากจะอนุรักษ์ผ้าทอ

กะเหรี่ยงลายโบราณ เป็นสิ่งที่ผูกพันตั้งแต่บรรพบุรุษ อยากให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบสานวัฒนธรรม คาดหวังว่าอยากให้งานทอผ้าเป็นอาชีพหลัก

ด้านศักยภาพในการผลิต จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มกะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการผลิตงานหัตถกรรมผ้าทอ เนื่องจากในชุมชนมีการสืบทอดประเพณีการทอผ้ามานาน และผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านจะทอผ้าเป็น มีความสามารถเพิ่มการผลิตต่อกันได้อีก ชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองอยู่แล้ว ชาวบ้านในพื้นที่เป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพ สามารถรับสิ่งที่ถ่ายทอดให้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหน่วยงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่นี้จะประสบความสำเร็จ

ด้านผลิตภัณฑ์ การผลิตรูปแบบเดิมๆที่ผลิต ได้แก่ การทำเป็นชุดเพื่อสวมใส่ ย่อม และผ้าห่ม ปัจจุบัน มีการผลิตชิ้นงานหัตถกรรม ได้แก่ เสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม และย่าม ผลิตภัณฑ์มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น จากผ้าซิ่น เป็น ผ้าปูโต๊ะและผ้าแต่ง มีการแปรรูปให้หลากหลายขึ้น เช่นทำเป็นกระเป๋า ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ผ้าสไบ ผ้าซิ่นตัดชุด เสื้อเย็บมือ ตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จ และผ้าคลุมไหล่ โดยเพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายขึ้น สาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงเพราะศึกษาจากความต้องการของตลาดและเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้งานได้ในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงลวดลาย และสีบ้างเพื่อความสวยงาม และความสะดวกในการผลิต ด้านราคาจะมีการคิดราคาจากราคาทุนที่ผู้ผลิตแต่ละรายกำหนดมา แล้วทางกลุ่มบวกกำไรเพิ่มอีกเล็กน้อย เนื่องจากเห็นว่าหากราคาขายไม่แพงมากจะขายได้ดีกว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายจะมีทั้งการจำหน่ายที่ร้านค้า OTOPI ในบริเวณหมู่บ้าน มีคนกลางเดินทางมาซื้อที่หมู่บ้าน นำไปขายที่ถนนคนเดินและที่ดิโอลด์สยามที่กรุงเทพฯ ฝากโครงการหลวงขาย ออกร้านตามงาน OTOPI และงานออกร้านอื่นๆอย่างสม่ำเสมอ ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้รับความช่วยเหลือจากทางโครงการหลวง และหน่วยงานต่างๆ มีการไปออกร้านตามงานต่างๆทั้ง ในภาคเหนือและในกรุงเทพฯอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด ปัญหาเกี่ยวกับ เงินทุนหมุนเวียนที่จะนำมาซื้อเครื่องจักร(ในการแปรรูป) ขาดเงินทุนในการซื้อวัสดุแปรรูป ทำให้ทำชิ้นงานเก็บสะสมไว้ไม่ได้ การนำของไปฝากขายที่ร้าน นานๆครั้งจะขายได้ ก็เลยทำให้ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการผลิต ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง และความต้องการของตลาดไม่แน่นอน ในชุมชนมีผู้ผลิตหลายกลุ่ม ทำให้เกิดการตัดราคากันเองภายในกลุ่ม บางครั้งในช่วงฤดูฝนเส้นด้ายที่นำไปย้อมจะแห้งช้า ทำให้สินค้าที่ผลิตใช้เวลามากขึ้น ทำให้ส่งช้ากว่ากำหนดที่ลูกค้าต้องการ ปัญหาด้านความประณีตในการทอผ้าของสมาชิกกลุ่มไม่สม่ำเสมอ ไม่มีแหล่งจำหน่ายฝ้ายในชุมชน หรืออำเภอใด ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

จากการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ทำการระดมสมองร่วมกัน และได้ผลสรุปว่า สำหรับกลุ่มผ้าทอพระบาทห้วยต้ม มีความเป็นไปได้ในการนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดระดับบนในระดับปานกลาง ในระยะสั้นทางโครงการหลวงควรให้การช่วยเหลือในการการตลาดปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาฝีมือการแปรรูป รูปแบบการแปรรูป และการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากตลาดยังมีความต้องการและการส่งเสริมให้บ้านพระบาทห้วยต้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวจะช่วยเหลือชุมชนในภาพรวมได้มากกว่า ส่วนในระยะยาว อาจพิจารณาในการช่วยผลักดันเข้าสู่ระดับบน แต่ทั้งนี้ยังต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้าง/ศึกษา เรื่องราวเชิงวัฒนธรรมของผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่น่าสนใจ การพัฒนาฝีมือในการแปรรูป การอาศัยเงินทุนในการจ้างนักออกแบบระดับมืออาชีพสำหรับตลาดระดับบนโดยเฉพาะจึงจะประสบความสำเร็จ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

คำนำ

“การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง : กรณีศึกษาผ้าทอชาติพันธุ์กะเหรี่ยง” มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูนพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง” ทำการศึกษาโดยเน้นชาติพันธุ์ต่างๆ 10 ชาติพันธุ์เป็นตัวแปรหลัก ได้แก่ ไทใหญ่ กะเหรี่ยง เมียนมา ละโว้ ลัวะ ม้ง ปะหล่อง ลานู อาข่า และ ลีซอ ที่อาศัยอยู่ในแหล่งผลิตหลักของพื้นที่โครงการหลวง

การศึกษานี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและความร่วมมือจากหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณคุณคุณณัฐพงษ์ แสงดี หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม และคุณวรรณรัตน์ ขจรบุญเจริญเจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ที่ให้ข้อมูลและประสานงานในพื้นที่อีกทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ ในขณะที่คณะผู้วิจัยปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนคุณวาสนา เพทวย คุณสาวตรี จำรัส เจ้าหน้าที่ฝ่ายหัตถกรรมมูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ข้อมูลและช่วยประสานติดต่อเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ศึกษา

ขอขอบคุณ ศศ.พิศมัย อาระกุลพาณิชย์ อ.เชิรชาย อักษรดิษฐ์ อาจารย์คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และรศ.ดำรงค์ รัตนพฤษย์ อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เป็นกรรมการช่วยตัดสินการประกวด คุณศศิวิมล แก้วดี และ คุณอังคณา ราชนิยม คุณปิยะวดี ยานโน นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ช่วยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

ขอขอบคุณผู้ผลิตบ้านพระบาทห้วยต้ม ได้แก่ คุณกนกวรรณ สิงห์คำ คุณดี บุญเงิน คุณชาวีณี ไตรเมทาวรรณ คุณรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล คุณวันดี คำป่า คุณเมทินี ทะนะบุญธรรม คุณนันทน์ภัทร แปงู คุณมณีนรัตน์ สายธารนิมิต คุณพรสวรรค์ กองการุธา คุณยุพา มือผล คุณนัฐมน ฉัตรนภาศรี คุณจันนภา สุขแคน คุณเจนจิรา เกลี่อนหล้า คุณกิ่งดาว หนันต้า และผู้สัมภาษณ์ท่านอื่นที่มีได้กล่าวถึงใน หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ที่สละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วยดี

นักวิจัยโครงการฯ

มกราคม 2550

ผ้าทอชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญรูปภาพหรือผังภาพ	ฉ
บทที่ 1	หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ แนวคิดในการศึกษา
	หลักการและเหตุผล 1
	วัตถุประสงค์ 2
	แนวคิดในการศึกษา 2
	ขอบเขตการศึกษา 8
	วิธีการศึกษา 9
บทที่ 2	ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
	ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 14
	ลักษณะของชุมชน 22
	ประชากร เศรษฐกิจสังคม และการปกครอง 24
	วัฒนธรรม ประเพณี 30
บทที่ 3	ผลการศึกษา
	ความเป็นมาของชุมชนพระบาทห้วยต้ม 38
	ผลิตภัณฑ์ 41
	ขั้นตอนการทอผ้า 43
	รูปแบบผลิตภัณฑ์และเรื่องราวทางวัฒนธรรม 50
	การบริหารจัดการ 53
	การกำหนดราคา 53
	การตลาดด้านแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ 54
	ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด 54
	ความคาดหวังและความต้องการ 55
	ทัศนคติต่อการผลิตงานหัตถกรรม 56

บทที่ 4	ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม ที่ได้จากการจัดประกวดผ้าทอ	57
บทที่ 5	สรุป วิเคราะห์ และ ข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการศึกษา	66
	การวิเคราะห์สำหรับกลุ่มทอผ้าพระบาทห้วยต้ม	70
	ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม		74
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก – แบบสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์	77
	ภาคผนวก ข – แบบสัมภาษณ์ หัวหน้ากลุ่ม/ผู้รู้/ผู้ส่งเสริม	81
	ภาคผนวก ค – แบบสัมภาษณ์ ผู้ผลิต	86
	ภาคผนวก ง – เกณฑ์การประกวดผ้าทอ	92
	ภาคผนวก จ – ประวัตินักวิจัย	93

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญรูปภาพหรือผังภาพ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1	หน้า
รูปที่	หน้า
1-1	การขยายผลิตภัณฑ์และตลาด (Product / market expansion grid) 6
1-2	แสดงระดับของความเป็นของแท้ 7
2-1	สังคมนิติแสดงที่มาของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม 18
2-2	ภาพรูบาชัยยะวงศาพัฒนา 20
2-3	แสดงแผนที่บ้านพระบาทห้วยต้ม 22
2-4	รูปที่ แผนที่แสดงหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม 24
2-5	พระบาทห้วยต้ม 26
2-6	การแต่งกายของหญิงสาวชาวกะเหรี่ยงสะกอ 36
4-1	บรรยากาศในการประกวดหัตถกรรมผ้าทอ วันที่ 23 สิงหาคม 2549 58
4-2	เสื้อและถุงย่ามที่นางนุโพนำมาประกวด 59
4-3	เสื้อที่นางทาวีณีนนำมาประกวด 59
4-4	ลายมือเขียน 60
4-5	ผ้าลายต่างๆ ที่เลียนแบบธรรมชาติ 61
4-6	เสื้อผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์และผ้าถุง 62
4-7	ลายเสื้อและผ้าถุงชุดแต่งงาน 62
4-8	ถุงย่ามอายุมากกว่า 100 ปีเป็นของคุณยายวัลดี และผ้าทอลาย 63
	ประยุกต์
4-9	ลายดั้งเดิมที่นำมาประยุกต์กับสมัยใหม่ 63
4-10	เป็นผ้าห่มที่ทอด้วยมือ ชุดเจ้าบ่าว และชุดเจ้าสาว 63
4-11	เสื้อแต่งงานของเจ้าสาวมีสีแดง น้ำเงิน ปักเดียว มีฝีมือประณีตมาก 64

บทที่ 1

หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ แนวคิดในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา และวิธีการศึกษา

หลักการและเหตุผล

โครงการหลวงเป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นเป็นโครงการส่วนพระองค์เมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยมีพระราชประสงค์ให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยบนภูเขาและที่สูงต่างๆ ในภาคเหนือเลิกการปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย อันเป็นสาเหตุสำคัญของการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานให้โครงการหลวงเปลี่ยนสถานภาพเป็นมูลนิธิโครงการหลวง มีขอบเขตการดำเนินงานอย่างกว้างขวางทั้งการศึกษาวิจัยส่งเสริมเผยแพร่และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และเกษตรกรกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่โครงการฯ ปัจจุบันสถานีวิจัยและศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมีทั้งสิ้น 36 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และได้ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง

การส่งเสริมนอกภาคเกษตรที่สำคัญคือ งานหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ และสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาช้านาน มีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ เครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในระยะแรก เกษตรกรได้ผลิตงานหัตถกรรมไว้ใช้ในครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้า ปักผ้า จักสาน และการตีเครื่องเงิน ฯลฯ โดยใช้เวลาวางจากอาชีพเกษตร โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง และเมื่อมีการผลิตเพิ่มขึ้น เริ่มจำหน่ายภายในชุมชน ทำให้ได้มีรายได้เสริมนอกจากอาชีพเกษตร และสำนักงานพัฒนาเกษตรที่สูงได้ร่วมกับโครงการหัตถกรรม มูลนิธิโครงการหลวง เข้าไปส่งเสริมงานฝีมือหัตถกรรมในด้านการผลิต รูปแบบ คุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพและรูปแบบของสินค้าให้มีช่องทางการตลาดที่กว้างขวางมากขึ้น แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังประสบปัญหาทางด้านคุณภาพของงานและช่องทางในการจำหน่าย ทำให้ไม่สามารถสร้างยอดขายให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ได้มากนัก

การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง มุ่งเน้นไปยังผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าจะมีโอกาสสูงได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องเงิน โดยงานหัตถกรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ มีรูปแบบที่

หลากหลาย บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาดังนี้จึงจะทำการศึกษาโดยยึดชาติพันธุ์เป็นตัวแปรหลัก การศึกษาจะทำการศึกษาจาก ชาติพันธุ์ ต่างๆ ได้แก่ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง เยาว์ ละว้า ลัวะ ม้ง ปะหล่อง ลานู อาข่า และลีสอที่ อาศัยอยู่ในแหล่งผลิตหลักของพื้นที่โครงการหลวง

การศึกษความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง ในครั้งนี้ เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ทักษะคติ ความต้องการ ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่โครงการหลวง ที่มีต่อการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม(ประเภทผ้าและเครื่องเงิน) ความสามารถในการผลิต ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อแสวงหาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม สำหรับตลาดระดับบนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่โครงการหลวง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านหัตถกรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่โครงการหลวงในอนาคต

จากโครงการ “การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการ หลวง” ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทางผู้วิจัยได้แยกงานวิจัยออกเป็นส่วนย่อยๆ ในขั้นต้น ได้แก่ การแยกศึกษาและจัดทำรายงานวิจัยแยกตามชาติพันธุ์ ทำให้ได้รับผลการวิจัยกลุ่มย่อยเป็น 10 ชาติพันธุ์ เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ทักษะคติ ความต้องการ ของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีต่อการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม(ประเภทผ้าและเครื่องเงิน) ความสามารถในการผลิต ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อแสวงหาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม สำหรับตลาดระดับบนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งรายงานเล่มนี้ เป็นรายงาน “การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง : กรณีศึกษาผ้าทอชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง”

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ทักษะคติ ความต้องการ ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่โครงการหลวง ที่มีต่อการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมเฉพาะผ้าทอ ความสามารถในการผลิต ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ
2. วิเคราะห์โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมสำหรับตลาดระดับบน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิง

¹ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่ามีชื่อเรียกดังนี้ เฝาลัวะ หรือ ละว้า, ปะหล่อง หรือ ดาระฮัง, กะเหรี่ยง หรือ ปกาเกอญอ, ลานู หรือ มูเซอ, อาข่า หรือ อีเก้อ, เมี่ยน หรือ เยาว์

วัฒนธรรม สำหรับตลาดระดับบน และตลาดปัจจุบัน

แนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดด้านการตลาด (Marketing) (ศิริวรรณ, 2541)

กระบวนการวางแผนและการบริหารแนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งราคาการส่งเสริมการตลาด การจัดจำหน่ายสินค้าบริการหรือความคิด เพื่อสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยน เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของบุคคลและบรรลุเป้าหมายขององค์กร หรือกล่าวได้ว่า การตลาดเป็นการใช้เครื่องมือการตลาด โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้ต้นทุนที่เหมาะสม และสามารถเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ได้ทันเวลา ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix หรือ 4Ps) เป็นตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

1) **ผลิตภัณฑ์ (Product)** หมายถึงสิ่ง que เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจในผลิตภัณฑ์ที่เสนอขาย ผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ การกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ต้องพยายามคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้ ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) เป็นกิจกรรมการออกแบบลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์หรือบริษัท ให้แตกต่างจากคู่แข่ง สามารถตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า องค์ประกอบหรือคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ (Product Component) เช่น ประโยชน์พื้นฐาน รูปร่าง ลักษณะ คุณภาพ การบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า ฯลฯ ตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Product Positioning) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของบริษัทเพื่อแสดงตำแหน่งที่แตกต่าง และมีคุณค่าในจิตใจของลูกค้าเป้าหมาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะใหม่และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้องคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น ส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) และสายผลิตภัณฑ์ (Product Line) ส่วนประสมผลิตภัณฑ์ หมายถึง กลุ่มของสินค้าหลายชนิดที่ธุรกิจผลิตออกมาเสนอขายให้กับผู้ซื้อ สายผลิตภัณฑ์ หมายถึง กลุ่มของสินค้าหลายชนิดที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เช่น ผลิตภัณฑ์ทำหน้าที่คล้ายคลึงกัน ผลิตภัณฑ์ขายให้ลูกค้ากลุ่มเดียวกัน เป็นต้น

2) **ราคา (Price)** หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุน (Cost) ของลูกค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ผลิตภัณฑ์

นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคา เขาก็ตัดสินใจซื้อ ดังนั้นผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาต้องคำนึงถึงคุณค่าที่ได้รับ (Perceived Value) ในสายตาของลูกค้า ซึ่งต้องพิจารณาว่าการยอมรับของลูกค้าในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ว่าสูงกว่าราคาของผลิตภัณฑ์นั้น ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง ราคาสินค้าจะต้องคำนึงถึงต้นทุนสินค้า และค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องบวกด้วยกำไรที่ต้องการ ภาวะการแข่งขัน การแข่งขันที่รุนแรงมีแนวโน้มที่ราคาสินค้าจะต่ำลง ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ กฎหมาย ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ (Demand) ผู้ขายวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต และจรรยาบรรณของธุรกิจ

3) การจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรม ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากองค์การไปยังตลาด สถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายก็คือ สถาบันการตลาด ส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวของสินค้าประกอบด้วย การขนส่ง การคลังสินค้า และการรักษาสินค้าคงคลัง การจัดจำหน่ายประกอบด้วย 2 ส่วนต่อไปนี้ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel of Distribution) หมายถึงเส้นทางที่ผลิตภัณฑ์และ(หรือ)กรรมสิทธิ์ที่ผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด ประกอบด้วย ผู้ผลิต คนกลาง ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม การสนับสนุนการกระจายตัวสินค้าสู่ตลาด (Market Logistics) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายตัวผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ประกอบด้วย การขนส่ง (Transportation) การเก็บรักษาสินค้า (Storage) การคลังสินค้า (Warehousing) และการบริหารสินค้าคงเหลือ (Inventory Management)

4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจใช้พนักงานขายทำการขาย และการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้คน เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมีหลายประการซึ่งอาจเลือกใช้หนึ่งหรือหลายเครื่องมือ ต้องใช้หลักการใช้เครื่องมือสื่อสารแบบประสมประสานกัน (Integrated Marketing Communication: IMC) โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับลูกค้า ผลิตภัณฑ์คู่แข่ง โดยบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันได้ เครื่องมือส่งเสริมที่สำคัญมีดังนี้ การโฆษณา (Advertising) เป็นกิจกรรมในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์การ และ(หรือ)ผลิตภัณฑ์ หรือความคิด ที่ต้องมีการจ่ายเงินโดยผู้ปล้ำภรรยาการ การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นกิจกรรมการแจ้งข่าวสารและจุดตลาด โดยใช้บุคคล ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงานขายและการจัดการหน่วยงานขาย (Sales force Management) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) หมายถึง กิจกรรมการส่งเสริมที่นอกเหนือจากการ โฆษณา การขายโดยใช้พนักงาน การให้ข่าวและ

การประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจทดลองใช้ หรือการซื้อ การส่งเสริมการขายมี 3 รูปแบบคือ การกระตุ้นผู้บริโภค เรียกว่าการส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ผู้บริโภค (Consumer Promotion) ได้แก่ การแจกของตัวอย่าง การลดราคา เป็นต้น การกระตุ้นคนกลางเรียกว่าการส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่คนกลาง (Trade Promotion) ได้แก่ การแจกรางวัลสำหรับผู้ค้าส่ง การสะสมยอดขายเพื่อรับรางวัลของตัวแทนขาย เป็นต้น และการกระตุ้นพนักงานขาย เรียกว่าการส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่พนักงานขาย (Sales force Promotion) ได้แก่ การแข่งขันการทำยอดขาย การแจกโบนัสพิเศษ เป็นต้น การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relations) การให้ข่าวเป็นการเสนอความคิดเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ไม่ต้องมีการจ่ายเงิน ส่วนการประชาสัมพันธ์ หมายถึง ความพยายามที่มีการวางแผนโดยองค์การหนึ่งเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์การให้เกิดกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การให้ข่าวเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง (Direct Marketing หรือ Direct Response Marketing) และการตลาดเชื่อมต่อตรง (Online Marketing) เป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง หรือหมายถึงวิธีการต่างๆ ที่นักการตลาดใช้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยตรงกับผู้ซื้อ และทำให้เกิดการตอบสนองในพื้นที่ประกอบด้วย การขายทางโทรศัพท์ การขายโดยใช้จดหมายตรง การขายโดยใช้แคตตาล็อก การขายทางโทรทัศน์ วิทยุ หรือ หนังสือพิมพ์ ซึ่งจงใจให้ลูกค้ามีกิจกรรมการตอบสนอง เช่น ใช้คูปองแลกซื้อ

2. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ (Attitudes) ที่มักจะมีผู้นำไปใช้ ได้แก่ความหมาย ที่เขียนขึ้นโดย Gordon Allport ที่เขียนไว้เมื่อ 50 ปีก่อนว่า “ทัศนคติคือการเรียนรู้ที่มีความโน้มเอียงที่จะตอบสนองต่อวัตถุหรือประเภทของวัตถุในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ” (Allport, 1935) ในการศึกษาเรื่องทัศนคตินั้น ทัศนคติจะหมายถึงสิ่งซึ่งเราทำการอธิบายด้วยวิธีการอ้างอิงถึงสิ่งที่อยู่ในความคิดของผู้บริโภค ซึ่งสิ่งที่เป็นสาเหตุที่อยู่ภายในดังกล่าวนี้เองที่เป็นเหตุทำให้มีผลกระทบต่อแบบของพฤติกรรมที่แสดงออก

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาตลาด

The Ansoff Matrix อาจเรียกว่า Product Market Expansion Grid, the Growth Vector Matrix and the Product Market Matrix โดยที่ H. Igor Ansoff ได้ตีพิมพ์เกี่ยวกับการวิเคราะห์การเจริญเติบโตโดยการใช้แมทริกนี้เป็นครั้งแรกในวารสาร Harvard Business Review ฉบับเดือน

กันยายน/ตุลาคม ปี ค.ศ.1957เมทริกซ์นี้เป็นหนึ่งในการวิเคราะห์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในการระบุถึงกลยุทธ์ทางเลือกที่กิจการจะใช้ในการเจริญเติบโต

product / market expansion grid เป็นเครื่องมือในการวางแผนที่ช่วยกิจการระบุถึงโอกาสทางการตลาดโดยใช้หนึ่งในสี่ของวิธีการ ที่ประกอบด้วย การเจาะตลาด การพัฒนาตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การขยายตัวด้านอื่น ดังแสดงในตารางที่ 1-1

การเจาะตลาด (Market penetration) ในการใช้กลยุทธ์นี้กิจการจะเติบโตโดยการเพิ่มยอดขายของสายผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในตลาดปัจจุบัน โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์

การพัฒนาตลาด (Market development) ในการใช้กลยุทธ์นี้กิจการจะเติบโตโดยการหาและพัฒนาส่วนของตลาดใหม่สำหรับช่วงของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product development) ในการใช้กลยุทธ์นี้กิจการจะเติบโตโดยปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีในปัจจุบันให้ดีขึ้นหรือนำเสนอสินค้าใหม่ในส่วนของตลาดที่มีอยู่ในปัจจุบัน

การขยายตัวด้านอื่น (Diversification) ในการใช้กลยุทธ์นี้กิจการจะเติบโตโดยการซื้อหรือเริ่มธุรกิจใหม่ที่อยู่นอกสายผลิตภัณฑ์ที่กิจการมีอยู่และส่วนของตลาดที่มีอยู่

รูปที่ 1-1 การขยายผลิตภัณฑ์ (Product / market expansion grid)

		ผลิตภัณฑ์	
		ปัจจุบัน	ใหม่
ตลาด	ปัจจุบัน	การเจาะตลาด	การพัฒนาผลิตภัณฑ์
	ใหม่	การพัฒนาตลาด	การขยายตัวด้านอื่น

การตลาดย้อนยุค (Retro Marketing) (ชูศักดิ์และมนัสศิริ, 2548)

การย้อนสู่อดีต (Retroscape) นั้นมีอยู่ 2 แกน ฟังแรกทางซ้ายมือนั้นหมายถึงอะไรที่เป็นของแท้ ดังเดิมมี “Originality” ส่วนอีกฝั่ง ด้านขวามือเป็นการทำเลียนแบบขึ้นมาราวกับว่าเป็น

ของแท้ ดั้งเดิม ฝั่งขวามือนี้เป็นพวก “Resemblance” ระดับของความเป็นของแท้จะลดลงตามลำดับเมื่อเราเคลื่อนจากซ้ายไปขวา ทั้งหมดแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

รูปที่ 1-2 แสดงระดับของความเป็นของแท้

ขั้นที่ 1	ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 4
-Re-Search -Remain -Recount	-Repair -Restore -Revamp	-Rename -Regroup -Revive -Recapitulation	-Replicate -Remake -Reclaim -Repro -Refer Reactivate -Retro Futuristic
Originality			Resemblance
Trueno Retro	Semi Retro	Neo Retro	Pseudo Retro
-Authenticity -Antique			- Inauthenticity -Pseudoantique

ขั้นที่ 1: Trueno Retro

แกนซ้ายสุด ตรงนี้เป็นของแท้ ดั้งเดิม “ไม่จำเป็น” ต้องอยู่ในสภาพที่ดี ความรู้สึกที่ได้เข้าไปจดจ่อ หาข้อมูล รอคอยรอลุ้น ของพวกนี้แต่ละอย่างนั้นก่อให้เกิดความสุข ทางใจอย่างยิ่ง ต้องเสาะหา (Re-Search) เพื่อให้ได้ของที่คงสภาพเดิมมากที่สุด (Remain)

ขั้นที่ 2: Semi Retro

มีการปรับ ซ่อม แปลง ไปบ้างจากของแท้ดั้งเดิม มีบูรณภาพ ขั้นที่ 2 มีการ Repair, Restore, Renovate มีการเทียบสเปกเทียบเบอร์ ใช้ของใหม่ใส่เข้าแทนที่บางตัวที่หาไม่ได้ มีการซ่อม สร้างใหม่ผสม ไม่ได้ Remain, Antique ดั้งเดิม ดัง ขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 Revamp เช่น ใส่ใส่หูเรียนเพิ่มเข้าไปในขนมเปียะไม่ได้ใส่สูตรกวาดตั้งต่อไป

ขั้นที่ 3: Neo Retro

ขั้นที่ 3 นั้นเป็นบริเวณที่เก็บซากเก่าเอามาทำใหม่ก็ไม่ใช่ ทำใหม่ให้เป็นของเก่าก็ไม่เชิง เช่น เาเรือบรรทุกข้าวยุคคนจีนใช้ขนข้าวมาตกแต่งบรรยากาศใหม่ หรือหา ปรับเป็นมุมพักผ่อน นั่งเล่น มีหลายห้องนอน สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เรือเอี่ยมจูนปรับสภาพเป็น “Antiquarianist” ทั้งความโรแมนติก ลักษณะ “Romanticist” ผนวกกับการตกแต่งทันสมัยได้ ความหมาย Modernist รวมกันเป็น “Anachonist” ในการย้อนสู่อดีต

ขั้นที่ 4: Pseudo Retro

ถือเป็น Retro ที่ทำขึ้น “เสมือน” ประหนึ่งดังว่าเป็นของเก่าจริงๆ แต่เป็นของใหม่ที่สร้างขึ้น ในวิญญานเก่า ขนมเปียะรุ่นใหม่ที่ใช้เค้าโครงเดิม แต่ภายในกลายเป็นชาเขียว ลูกพรุน สาหร่าย สไปรูรีน่า บราวน์ กาแฟลาปูชิโนของ Starbuck U.S.A. ถือเป็น “Pseudo Retro” อาศัยทำร่างแห่ง ขนมเปียะ ความดั้งเดิมหายไปสิ้น เหลือกลิ่นอายจางๆ เคลมความเป็นตำนาน เพียงแต่กล่าวอ้างถึง (Reclaim) “หาง” ของขนมเปียะ

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรในการศึกษา

การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการ หลวง : กรณีศึกษาผ้าทอชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ขอบเขตการศึกษาเป็นการศึกษาแนวลิเกเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่สนใจ ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ได้แก่ กลุ่มประชากรชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่ทำงาน หัตถกรรมผ้าทอ และอาศัยอยู่ในแหล่งผลิตหลักของพื้นที่โครงการหลวงที่พระบาทห้วยต้ม

ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหา ทำการศึกษาถึง ทักษะคติ ความต้องการ ศักยภาพในการผลิต ปัญหาและ อุปสรรคในการดำเนินการผลิต และการตลาดของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในแหล่งผลิตหลักของ พื้นที่โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม โดยศึกษาจากหัตถกรรมประเภทผ้าทอ ตลอดจนวิเคราะห์ โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมสำหรับตลาดระดับบน พร้อมทั้ง เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม สำหรับตลาด ระดับบน และตลาดปัจจุบัน

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (อารียวรรณ , 2549) ดังนั้นจึงต้องการเข้าใจ ความหมาย กระบวนการความรู้ตึกนึกคิด โดยเชื่อมโยงกับบริบทของสังคม โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาโดย ศึกษาจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภทดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น(Primary data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลโดยตรง มีวิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ
 - 1.1 การสำรวจพื้นที่ที่ศึกษา เพื่อสังเกตข้อมูลโดยทั่วไป และสอบถามเบื้องต้นจาก เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ และพื้นที่ ใช้เป็นแนวทางในการ สัมภาษณ์ต่อไป
 - 2.2 การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งบุคคลที่รับ การสัมภาษณ์ประกอบด้วย
 - 1.2.1 หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อทราบลักษณะข้อมูลเบื้องต้น เช่น จำนวน และลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ภายในสังกัดของศูนย์ เช่น ประเภทหัตถกรรมที่ ทำ รายชื่อบุคคลและหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องในการผลิตผลิตภัณฑ์ หัตถกรรม ทั้งในด้านการส่งเสริม การผลิต การจัดจำหน่าย และ ปัญหาและ อุปสรรค เป็นต้น
 - 1.2.2 หัวหน้ากลุ่ม/ผู้เกี่ยวข้อง/หน่วยงานสนับสนุน อย่างน้อยศูนย์ละ 2 ราย เพื่อทราบ ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในด้านต่างๆ เช่นการดำเนินการด้านการผลิต การบริหารจัดการ แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตลาด เรื่องราวความเป็นมาของ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิต (ถ้ามี) ตลอดจนทัศนคติ ความต้องการ และความคาดหวังของ กลุ่มชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ต่างๆ ในการผลิตสินค้าหัตถกรรม และปัญหาและ อุปสรรค เป็นต้น
 - 1.2.3 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทผ้าในพื้นที่โครงการหลวง เพื่อ ทราบถึง ทัศนคติ ความต้องการ และความคาดหวังของกลุ่มชาติพันธุ์ในการ ผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
- 3.3 สังเกต และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ และ รวบรวมตัวอย่างผลิตภัณฑ์

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารต่างๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องการเข้าใจความหมาย กระบวนการความรู้สึคนึกคิด โดยเชื่อมโยงกับบริบทของสังคม

การคัดเลือกตัวอย่าง

การคัดเลือกตัวอย่าง เป็นการสุ่มโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็นที่จะถูกเลือกเป็นตัวอย่าง (Non-probability sampling) แต่จะใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และเนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้ตัวอย่างจำนวนน้อย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสังเกต ผู้ศึกษา ใช้กระบวนการสังเกต ประกอบการซักถาม การจดบันทึกและการบันทึกภาพ เกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรม สภาพวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต แนวทางการออกแบบลวดลาย และ การจัดการตลาด

2. สัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 3 ชุด ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ หัวหน้าศูนย์ พัฒนาโครงการหลวง เพื่อทราบลักษณะข้อมูลเบื้องต้น เช่น จำนวนและลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ภายในสังกัดของศูนย์ เช่น ประเภทหัตถกรรมที่ทำ รายชื่อบุคคลและหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ทั้งในด้านการส่งเสริม การผลิต การจัดจำหน่าย และ ปัญหาและอุปสรรค เป็นต้น(แบบสัมภาษณ์ในภาคผนวก ก)

2.2 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ หัวหน้าหมู่บ้าน/หัวหน้ากลุ่ม/ผู้รู้/หน่วยงานสนับสนุน เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในด้านต่างๆ เช่น การดำเนินการด้านการผลิต การบริหารจัดการ แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตลาด เรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ที่ผลิต(ถ้ามี) ตลอดจนทัศนคติ ความต้องการ และความคาดหวังของกลุ่มชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ต่างๆ ในการผลิตสินค้าหัตถกรรม และปัญหาและอุปสรรค เป็นต้น(แบบสัมภาษณ์ในภาคผนวก ข)

2.3 แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ ผู้ผลิตชิ้นงานหัตถกรรม เพื่อทราบถึง ทัศนคติ ความต้องการ และความคาดหวังของกลุ่มชาติพันธุ์ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (แบบสัมภาษณ์ในภาคผนวก ก)

3. การจัดประกวดชิ้นงานหัตถกรรมเครื่องเงินเชิงวัฒนธรรม (เกณฑ์การให้คะแนนในภาคผนวก ง)

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลการส่งเสริมทั้งหน่วยงานของรัฐบาล และเอกชนเพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์
2. ศึกษารูปแบบและวิธีการสัมภาษณ์
3. ประมวลรายละเอียดจากเอกสารงานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสอบถามผู้เกี่ยวข้อง เบื้องต้น
4. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
5. ประชุมกลุ่มวิจัยย่อย เพื่อปรับปรุงแก้ไข
6. ประชุมกลุ่มวิจัยกลุ่มใหญ่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์
7. นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว ไปดำเนินการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำโดยการ สังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึก การจัดประกวดชิ้นงานเชิงวัฒนธรรม ในการศึกษาครั้งนี้ได้เข้าพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. สังเกต โดยการสังเกตสภาพหมู่บ้าน สถานที่ทำการผลิต กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ สำเร็จรูป
2. การสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์ ได้ทำการสัมภาษณ์ บุคคลต่างๆ ได้แก่

นายณัฐพงษ์ แสงดี	หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวง
นางวรรณรัตน์ ขจรบุญเจริญ	เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวศูนย์พัฒนาโครงการหลวง
นางกนกวรรณ สิงห์ท่า	รองนายก อบต.
นางดี ปูเงิน	ผู้ผลิต
นางธาวินี ไตรเมทวารรณ	ผู้ผลิต

นางรุ่งทิwa	ขจรเกียรติสกุล	ผู้ผลิต
นางวันดี	คำปา	ผู้ผลิต
นางเมทินี	ทะนุเบญจธรรม	ผู้ผลิต
นางนันทน์ภัทร	แปง	ผู้ผลิต
นางมณีรัตน์	สายธารนิมิต	ผู้ผลิต
นางพรสวรรค์	กองการฤตา	ผู้ผลิต
นางยุพา	มือผล	ผู้ผลิต
นางนัฐมน	ฉัตรนภาศรี	ผู้ผลิต
นางจันทนา	สุขแดน	ผู้ผลิต
นางเจนจิรา	เคลื่อนหัตถ์	ผู้ผลิต

3. การจัดประกวดชิ้นงานเชิงวัฒนธรรม มีผู้นำชิ้นงานเข้าร่วมในการประกวดดังนี้

รุ่งทิwa	ขจรเพียรดีสกุล
พรสวรรค์	กองการฤการ
บุญลือ	เขี้ยวขจีไพร
วันดี	คำปา
นัฐมน	ฉัตรนภาศรี
ยุพา	มือผล
แป๊ะและ	คำสุขกระจ่าง
นุโพ	เริ่มตระกูลใหม่

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลทำตามลำดับขั้นดังนี้

1. ประมวลรูปภาพ เครื่องบันทึกเสียงดิจิทัล เทปบันทึกเสียง เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่จัดบันทึกมาในแบบสัมภาษณ์
2. ตรวจสอบจำนวนตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ หากยังไม่สมบูรณ์ในส่วนใด มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม
3. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ นำไปประชุมกลุ่มย่อยในคณะผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลร่วมกัน ก่อนนำข้อมูลไปใช้ในการทำรายงานและการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ และปฐมภูมิต่างๆ เป็นการวิเคราะห์กรณีศึกษา

การรายงานผล

รายงานผลโดยอ้างอิงคำพูดหรือเรื่องราวจริงจากกลุ่มตัวอย่าง (Report rich narrative) การสรุปผล จะสามารถใช้อ้างอิงได้เฉพาะกลุ่ม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ และชุมชน

หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในพื้นที่ครอบคลุม 8 หมู่บ้าน อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 173 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 3 ชั่วโมง เส้นทางจากจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน-อำเภอป่าซาง-อำเภอเถลิง-ศูนย์ฯพระบาทห้วยต้มสภาพถนนเป็นลาดยาง

ตำนานการเกิดของกะเหรี่ยง

เล่าต่อ ๆ กันมาว่า สมัยก่อนมีนางฟ้า มีสวรรค์ ครั้งหนึ่งคืนที่โลกอบอวลหอมฟุ้ง นางฟ้าได้กลั่นทนไม้ไผ่ลงมากินคืนที่โลกมนุษย์ กินแล้วฤทธิ์เสื่อมบินกลับสวรรค์ไม่ได้ ต่อมาต้องเกิดลูก 7 คน กะเหรี่ยงเป็นพี่ชายคนโต น้อง ๆ มี แจ็ก ฝรั่ง มอญ ฯลฯ

กะเหรี่ยงเป็นคนซื่อ ขยัน ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ผิดกับฝรั่งผู้น้อง วันหนึ่งแม่ให้หนังสือ กะเหรี่ยงมัวแต่ตายหว่าไม่ได้ไปเอา น้อง ๆ หยิบเอามาให้ก็ให้วางไว้บนตอไม้ ตนเองตายหว่าเพลินจนเย็นก็กลับบ้านลืมหยิบหนังสือมาด้วย แจ็กผู้น้องมาเห็นในวันหลังจึงเอาไป หนังสือเสียสภาพถูกสัตว์ทะเลแตกฝนไปมาก แต่ก็ทำให้จีนมีความรู้ กะเหรี่ยงยัง งงอยู่เช่นเดิม

กะเหรี่ยงในพม่าและในไทยมีตำนานเล่าคล้ายๆ กันว่า กะเหรี่ยงเป็นผู้ที่มีอายุมากที่สุดคนหนึ่งในน้อง 7 คน วันหนึ่งเมื่อพ่อเจ้า (Father-God) ใกล้จะตาย ได้เรียกลูกทั้งหลายเข้าไปใกล้เตียงนอนเพื่อมอบคัมภีร์ให้ พี่น้องมากัน 6 คน คนโตที่สุดคือกะเหรี่ยงไม่ได้มา เพราะมัวยุ่งกับงานคือถางหญ้าในไร่

เมื่อพี่น้อง 6 คน มาถึงพ่อเจ้าก็ตายและมอบคัมภีร์ไว้ โดยมอบให้ลูกคนเล็กเก็บรักษาและนำไปให้พี่ชายคนโต ลูกชายคนเล็กสุดเห็นว่าคัมภีร์มีค่ามากและสามารถรู้เหตุการณ์เบื้องหน้าได้ จึงอยากได้ไว้เป็นของตน จึงลอกคัมภีร์อีก 1 ชุด ทำด้วยหนังสือ ส่วนของพี่ชายคนโตที่เขาเก็บต้นฉบับไว้เป็นแผ่นทำด้วยทองคำ เขาบอกให้พี่ชายรับคัมภีร์ไป แต่พี่ชายมัวยุ่งกับการกลางห้วยเลยบอกให้น้องชายวางคัมภีร์โดยเขเวน ไวบนกิ่งไม้ น้องชายคนสุดท้องจึงวางคัมภีร์โดยเขเวน ไวบนกิ่งไม้ดังพี่ชายสั่งและเขาก็กลับไปด้วยความดีใจ

ในตลอดฤดูฝนพี่ชายคนโตก็ลืมคัมภีร์ทิ้งทิ้งเขเวน ไวบนต้นไม้อันจนกระทั่งสิ้นฤดูฝนจึงจำได้ว่าเขาทิ้งให้คัมภีร์เขเวน ไวบนต้นไม้อันจึงรีบไปดูคัมภีร์ที่ต้นไม้อันแต่คัมภีร์แผ่นหนังสือนั้นก็อักษรรนคัมภีร์ชำรุดหมดแล้ว เพราะพวกนกได้ลากทิ้งลงสู่พื้นล่างและถูกสุนัขกัดจนและ

เขาโกรธแต่ไม่รู้จะทำอย่างไรจึงไต่ต้นไม้นำมาเผาเป็นถ่าน ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าพวกเขาได้รับพรสวรรค์ในการทำนายอนาคต เขาจึงใช้การอ่านจากรอยข่วนในถ่าน พบว่าการทำนายเหตุการณ์ในอนาคตบางส่วนถูกต้อง ดังนั้นเขาจึงเชื่อมั่นว่าการอ่านของเขามีเหตุผลอย่างถูกต้องถ้าเขาใช้กระดูกไก่ เพราะรอยเขียนของไก่คล้ายรอยข่วนในถ่าน และตัวอักษรที่เห็นในคัมภีร์ก่อนเผาก็คล้ายรอยเขียนของไก่ หลังจากนั้นเขาก็เริ่มฆ่าไก่เพื่อเอากระดูกไก่มาทำนายอนาคต การปฏิบัติเช่นนี้ยังคงเป็นของชนชาติกะเหรี่ยงทุกวันนี้

มีเรื่องเล่าปรัมปราของกะเหรี่ยงแสดงสาเหตุที่กะเหรี่ยงไม่มีตัวหนังสือ เป็นเพราะเมื่อพระเจ้านำหนังสือมาให้มนุษยชาตินั้น กะเหรี่ยงซึ่งเป็นพี่คนโตมัวแต่่วนทำงานในไร่ พระเจ้าจึงวางหนังสือไว้ให้บนต้นไม้ ไก่ไปคุ้ยเขียนหนังสือนั้นเสียหายหมด ส่วนคนเผ่าอื่นซึ่งเป็นน้องรอง ๆ ลงไปได้รับหนังสือทุกคนมากบ้างน้อยบ้าง แต่น้องผิวขาว (ฝรั่ง) ซึ่งเป็นน้องคนสุดท้องไม่ต้องทำงานนั้น ได้รับหนังสืออย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย มีเรื่องเล่าต่อไปว่า ในสมัยหลังน้องจะกลับมาช่วยพี่โดยนำหนังสือเงินหนังสือทองมาให้

มิชชันนารีได้ฟังนิยายปรัมปรานี้ก็เลียดต่อเรื่องให้ว่า ฝรั่งผิวขาวนี้แหละคือน้องสุดท้องที่จะมาช่วยและหนังสือเงินที่ว่ามันก็คือหนังสือรวบรวมเพลงสวด หนังสือทองก็คือพระคัมภีร์ไบเบิล

มีนิทานตำนานมากมายที่กล่าวถึงกะเหรี่ยงพี่ชายคนโตว่าเป็นคนขยัน ซื่อ และ ใจ ฝัดกับน้องคนสุดท้องคือฝรั่งซึ่งฉลาดและเอาเปรียบกะเหรี่ยงอยู่ตลอด

นอกจากนี้มีนิทานแบ่งพี่น้องออกเป็น 3 พวก คือ เดิมอยู่ที่เมืองทวาย ประเทศพม่ามีพี่น้องรวมกัน 3 พวก คือ กะเหรี่ยงเป็นพี่ใหญ่ กะหร่าง เป็นน้องคนกลาง และตองสุเป็นน้องคนเล็ก พี่น้องทั้งสามนี้ได้สัญญาว่าจะรักใคร่เป็นพี่น้องกันตลอดไป ได้ของสิ่งใดมาก็จะแบ่งปันกัน ทั้งสามพี่น้องจึงอยู่ร่วมกันมาอย่างมีความสุข อยู่มาวันหนึ่งกะเหรี่ยงกับกะหร่าง ได้เม่น 1 ตัว จึงเอามาฆ่าแบ่งเนื้อกันที่ลำห้วย โดยไม่ได้แบ่งให้ตองสุน้องคนเล็กเพราะว่าเนื้อเม่นนั้นมีน้อย

ต่อมาตองสุได้มาที่ลำห้วยพบชนเผ่าที่ทั้งไว้ก็รำพึงว่า "พี่เราทั้งสองคนได้เนื้ออะไรมาหนอ ไม่แบ่งให้เราบ้างเลย วัวกระทิงตัวใหญ่ชนยังเล็กนิดเดียว แต่ชนที่เห็นอยู่นี้ใหญ่กว่าชนกระทิงมาก ตัวก็คงใหญ่มากเช่นกัน"

ตองสุคิดดังนั้นแล้วก็น้อยใจมากกว่าพวกพี่ๆ ไม่รัก ไม่รักษาสัจจะวาจา อยู่ร่วมกันต่อไปคงจะไม่เป็นสุขแน่ จึงอพยพหนีพี่ทั้งสองไปโดยไม่บอกให้รู้ และไม่ให้เห็นร่องรอย ส่วนกะเหรี่ยงกับกะเหรี่ยงก็อยู่ร่วมกันเรื่อยมา แต่คนตองสุกลับเล่านิทานว่ากะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงสะกอ และตองสุทำสัญญากันว่า ใครไปล่าสัตว์ได้เนื้อมาแล้วจะต้องแบ่งกันให้คนที่ล่าไม่ได้ วันหนึ่งตองสุล่าได้เนื้อเม่น ส่วนสะกอและโปไม่ได้อะไร ตองสุไม่ยอมแบ่งจึงถูกกะเหรี่ยงพวกอื่นว่าเป็นคนใจดำและแยกกันอยู่ตั้งแต่นั้นมา (ศูนย์ศึกษากะเหรี่ยงพัฒนา, 2549)

ความเป็นมาของชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง

ในบรรดาชาวเขาที่อาศัยกระจุกกระจายอยู่ทางเหนือของประเทศไทยอยู่ในขณะนี้ กะเหรี่ยงนับเป็นชาวเขาที่มีจำนวนมากที่สุด นักประวัติศาสตร์บางท่านสันนิษฐานว่าเดิมทีนั้น พวกนี้อาศัยอยู่ในดินแดนด้านตะวันออกของทิเบต แล้วเข้ามาตั้งอาณาจักรอยู่ในประเทศจีน เมื่อ 733 ปีก่อนพุทธกาลหรือประมาณ 3,238 ปีล่วงมาแล้ว ชาวจีนเรียกว่าชนชาติโจว ภายหลังถูกกษัตริย์จิ้นรุกราน เมื่อ พ.ศ.207 จึงพากันแตกพ่ายหนีลงมาอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซี ต่อมาเกิดปะทะกับชนชาติไทยจึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลำน้ำโขง และแม่น้ำสาละวินในเขตพม่า กะเหรี่ยงเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ตอนใต้ก่อนชนชาติไทยแต่ภายหลังพวกตระกูลมอญเขมร ชนชาตินี้อาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกในเขตพม่ามากกว่าอยู่ในประเทศไทย และมีรัฐของตนเองต่างหากถึงสองรัฐ คือ รัฐกะยา ซึ่งเป็นดินแดนของกะเหรี่ยงแดง กับรัฐต๋อตูแล อันเป็นถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงขาว (มีพร ปริญาพล, 2544)

กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน แต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผี เชื่อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธ คริสต์ เป็นต้น กะเหรี่ยง มีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่า แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงคราม จึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย <http://www.hilltribe.org/thai/karen/> คนไทยทั่วไปในภาคกลางเรียกชาวเขาเผ่านี้ว่า กะเหรี่ยง พม่าเรียกว่า กะยีน (Kayin) ส่วนคนพื้นเมืองในภาคเหนือและพวกไทยใหญ่ เรียกว่า ยาง ส่วนชาวยุโรปเรียกว่า Karen กะเหรี่ยงถูกจัดอยู่ในตระกูลทิเบต-พม่า (Tibeto-Burmese stock) แบ่งออกเป็นแขนงที่สำคัญ ๆ ดังนี้ (กรมประชาสัมพันธ์, 2513)

กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย

1. กะเหรี่ยงสะกอ (S Kaw Karen) หรือที่เรียกนามตัวเองว่า ปากะญอ หมายถึงคน หรือมนุษย์นั่นเอง พวกนี้เรียกตัวเองว่า คานยอ คนไทยเรียกว่า ยางขาว พวกกะเหรี่ยงสะกอในแถบตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ เรียกตัวเองว่า บุกุนโย (Bu Kun Yo) กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยมีมิชชันนารีเป็นผู้คิดค้นดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมภาษาโรมัน กลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่
2. กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo Karen) คนไทยเรียกว่า ยางโปว์ พม่าเรียกว่า ตาเลียงกะยีน (Taliang Kayin) นั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเคร่งครัดในประเพณี พบมากที่ อำเภอ แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอ อมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
3. กะเหรี่ยงบเว (B'ghwe Karen) กะเหรี่ยงพวกนี้เรียกตัวเองว่า กะยา (Ka - Ya) คนไทยเรียกว่า ยางแดง คำเดิมของพม่าเรียกว่า คายินนี (Karen - ni) ซึ่งเอาแบบชื่อที่ชาวพม่าเรียก พบที่ อำเภอ ขุนยวม แม่ฮ่องสอน
4. กะเหรี่ยงปะโอ (Pa - o) หรือตองสู คนไทยและพม่าเรียกว่า ตองตู (Taung - Thu) พวกไทยใหญ่ เรียก ตองซู (Tong - Su) ก็มีอยู่บ้าง แต่พบน้อยมากในประเทศไทย

ชนเผ่า "กะเหรี่ยง" เป็นชนเผ่าที่บอกกล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมานับร้อยนับพันเรื่อง เรียงร้อยเก็บไว้ในแนวของนิทาน อาจจะไม่ใช่หลักฐานที่แน่ชัด แต่ก็พยายามที่จะเล่าสืบทอดให้ลูกหลานได้รู้ ถึงความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรมของตัวเอง เล่ากันตั้งแต่สมัยที่พระเจ้าสร้างโลก พระองค์ได้สร้างมนุษย์ คู่แรก คือ อัดัม กับเอวา ทั้งสองคนได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสวน (เอเดน) ที่พระองค์ได้สร้างไว้ ทั้งสองได้ทำ ผิดกฎ ของสวรรค์ จึงถูกเนรเทศลงมาให้กรรมอยู่ในโลกจนกระทั่งมีลูกหลานสืบเชื้อสายมาจนถึงทุกวันนี้

ที่ตั้งของชนเผ่ากะเหรี่ยง ตั้งอยู่ที่ภูเขา "ทอทีปล่อก่อ" มีผู้เผ่า "เทาะแมป่า" เป็นหัวหน้าหมู่บ้านสืบเชื้อสายมาจนลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมือง เมื่อที่ทำกินไม่พอเทาะแมป่าจึงพาลูกหลานอพยพย้ายถิ่นฐาน ระหว่างการเดินทางว่ากันว่าเทาะแมป่าเดินเร็วมากลูกหลานพากันหยุดพัก เทาะแมป่าไม่สนใจลูกหลาน พยายามที่จะเดินไปข้างหน้าเรื่อยๆ จนมาหยุดตามที่ต่างๆ แถวกลุ่มน้ำสาละวินบ้าง กลุ่มน้ำอริระวีบ้าง กระทั่งสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ จนมาถึงทุกวันนี้มีกะเหรี่ยง อาศัยอยู่กระจัดกระจาย ทั่วไปในเขตพม่า ตลอดจนในเขตภาคเหนือ และตะวันออกของประเทศไทย

เอกสารบางชนิดระบุว่าคนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน เมื่อถูกขับไล่หนีลงมาตั้งหลักในระหว่างกลางเขตพม่ากับมอญ ตอนหลังถูกพม่าบีบ ต้องอพยพอยู่บนภูเขา เอกสารบางชิ้นระบุว่าคนกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยล้วนมาจากพม่าทั้งสิ้น เพียงแต่ไม่มีเอกสารยืนยันว่าเข้ามาอยู่เมื่อใด แต่สันนิษฐานว่าเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย บ้างก็ว่าในดินแดนล้านนา หรือก่อนโยนกด้วยซ้ำ นั้นหมายถึงการกำเนิดเมืองเชียงใหม่

ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในประเทศพม่ามากที่สุด จากการสำรวจประชากรพม่าเมื่อปี พ.ศ. 2474 ซึ่งได้ให้ตัวเลขชาวกะเหรี่ยงที่น่าเชื่อถือที่สุดปรากฏอยู่ในประเทศพม่า ประมาณ 1,340,000 คน ในจำนวนนี้เป็นกะเหรี่ยงสกอ 500,000 คน กะเหรี่ยงโปว์ 473,000 คนกะเหรี่ยงปะโอ 223,000 คน และกะเหรี่ยงบเวหรือคะยา จำนวน 32,000 คน (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ,2506) สำหรับจำนวนกะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้นจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติระหว่างปี 2528 – 2531 ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือและภาคตะวันตก รวม 15 จังหวัด มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง รวมทั้งสิ้น 2,082 หมู่บ้าน จำนวน 275,354 คน (ขจัดภัย นุราชพัฒน์, 2538)

กะเหรี่ยงที่อำเภอลี จังหวัดลำพูน

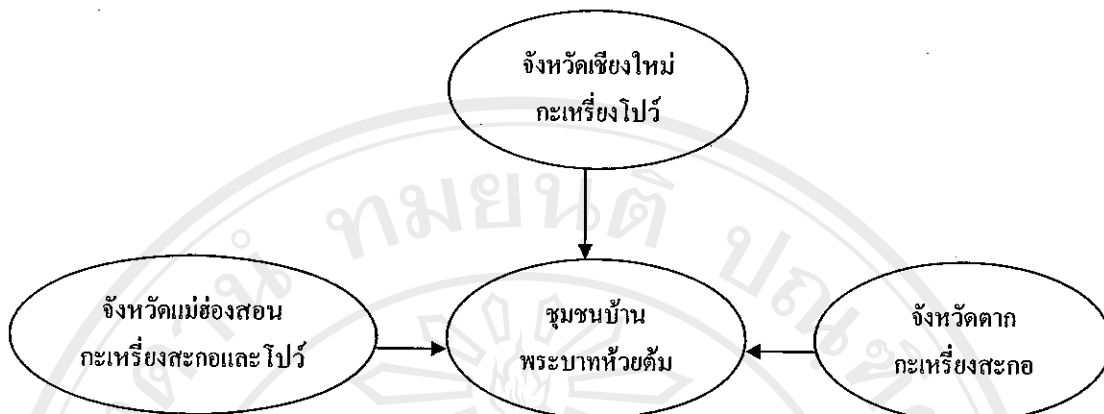
จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนบน มีเนื้อที่ 4,407 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 5 อำเภอ กับอีก 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ้ง อำเภอแม่ทา อำเภอลี และกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง มี 48 ตำบล 428 หมู่บ้าน และมีกลุ่มชาวเขา 49 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำทา แม่น้ำกวัง และแม่น้ำลี้ ดังนั้น พื้นที่บริเวณอำเภอเมือง อำเภอป่าซาง และตอนบนของอำเภอบ้านโฮ้ง จึงเป็นที่ตั้งของชุมชน และเป็นพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่บริเวณตอนใต้ของอำเภอบ้านโฮ้ง อำเภอแม่ทา อำเภอลี และกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง เป็นที่ราบสูงเชิงเขา มีป่าไม้ จึงเป็นพื้นที่ที่ประชากรชาวเขาอาศัยอยู่ จำนวนประชากรชาวเขามีทั้งสิ้น 4,217 หลังคาเรือน 4,477 ครอบครัว 21,534 คน แยกเป็นชาย 6,684 คน หญิง 6,644 คน เด็กชาย 4,202 คน และเด็กหญิง 4,004 คน ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นเผ่าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูนเพียงเผ่าเดียว อำเภอที่มีชาวเขามากที่สุด คือ กิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง มีประชากรชาวเขา 8,923 คน รองลงมาอำเภอลี มีประชากรชาวเขา 6,301 คน และอำเภอบ้านโฮ้ง เป็นอำเภอที่มีประชากรชาวเขาน้อยที่สุด จำนวน 2,042 คน สำหรับในเขตอำเภอเมือง และอำเภอป่าซาง ไม่มีชาวเขาอาศัยอยู่เลย กลุ่มบ้านชาวเขาในจังหวัดลำพูน มีจำนวน 49 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ประมาณ 91.37 ครัวเรือนต่อกลุ่มบ้าน ขนาดกลุ่มบ้านที่ใหญ่ที่สุด คือ กลุ่มชาวเขากองน้ำห้วยด้อมมีจำนวน 843 ครัวเรือน ประชากรชาวเขามีขนาดครัวเรือนประมาณ 4.81 คน ประชากรชาวเขาเผ่า

กะเหรี่ยงในจังหวัดลำพูนส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยการปลูกข้าวเพื่อ การบริโภคภายในครอบครัว และปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อบริโภคและจำหน่าย เช่น กระเทียม หอมแดง ถั่วต่าง ๆ ยาสูบ เป็นต้น นอกจากนี้ก็ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และประกอบ การอุตสาหกรรมในครัวเรือนต่าง ๆ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูนเป็นชาวเขาที่ตั้ง รกรากดั้งเดิมอยู่ในจังหวัดลำพูนมาประมาณ 100 ปีมาแล้ว ยกเว้นหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี ที่เป็นหมู่บ้านที่ตั้งใหม่ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2514 (มีพร ปริญญาพล, 2544)

ความเป็นมาของหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารของ จันทบูรณ สุทธิและคณะ (2522) รวมทั้ง จิระ ประังเขียว (2519) ฤชอร แซ่โกย(2544) และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวบรวมได้ว่า บ้านห้วยต้มหรือพระบาทห้วยต้ม ได้ชื่อตามรอยพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ บริเวณวัดพระบาทห้วยต้ม ซึ่งแต่เดิมเป็นวัดของหมู่บ้านคนเมืองที่อยู่บริเวณใกล้เคียง สภาพพื้นที่ ในบริเวณบ้านพระบาทห้วยต้มก่อนที่ชนเผ่ากะเหรี่ยงจะอพยพเข้ามาตั้งชุมชนนั้น เป็นพื้นที่ว่างเปล่ามีสภาพกร้าง มีเพียงวัดห้วยต้มตั้งอยู่เท่านั้น การก่อตั้งชุมชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้นเกิดจากครูบาว วงษ์ซึ่งเป็นชาวลำพูนโดยกำเนิด และเป็นลูกศิษย์ของครูบาศรีวิชัย รวมทั้งมีเชื้อสายชาวกะเหรี่ยง ได้ออกจาริกเผยแผ่ศาสนาในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคเหนือ ได้แก่ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่ละมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอสามเงา จังหวัดตาก อำเภอเสนาหิน อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการปฏิบัติธรรมอย่าง เกร่งครัดของครูบาวงษ์ ทำให้ชนเผ่ากะเหรี่ยงที่อยู่อาศัยในพื้นที่เหล่านั้นเกิดความเลื่อมใสศรัทธาใน คำสอน ดังนั้นในปี พ.ศ. 2513 ครูบาวงษ์ได้ทำการบูรณะวัดพระบาทห้วยต้ม และจำพรรษาอยู่ที่วัด นี้ ชนเผ่ากะเหรี่ยงที่เลื่อมใสศรัทธาในครูบาวงษ์ได้อพยพติดตามครูบาวงษ์มาอยู่ในบ้านพระบาท ห้วยต้ม เพื่อจะได้มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะที่ดี ในเริ่มแรกนั้นมีชาวกะเหรี่ยง อพยพมาจำนวน 6 ครัวเรือน ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 มีการชักชวนผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาครูบาวงษ์ให้ อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้นอีก 50 ครัวเรือน และในปี พ.ศ. 2516 มีการอพยพเข้ามาอีกเป็นกลุ่ม ใหญ่ถึง 300 หลังคาเรือน และหลังจากนั้นก็ได้มีการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นประจำทุก ๆ ปี จนกลายเป็นชุมชนใหญ่มากขึ้น ซึ่งชนเผ่ากะเหรี่ยงที่อพยพนั้นประกอบด้วยกะเหรี่ยงกลุ่มโป้วและ กลุ่มสะกอ

รูปที่ 2-1 สังคมมิติแสดงที่มาของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม

ในระยะเริ่มแรกที่ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้อพยพเข้ามาตั้งเป็นชุมชน เพื่อการจัดระเบียบชุมชน ครัววงศ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนโดยธรรมชาติ มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนและเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อคนในชุมชนมีปัญหา พร้อมทั้งดูแลให้ชุมชนอยู่กันอย่างสงบสุข เมื่อมีการอพยพเข้ามาเป็นชุมชนใหญ่ใหญ่มากขึ้น มีความหลากหลายของกลุ่มคนทั้งกะเหรี่ยงสะกอและกะเหรี่ยงโปว์ ดังนั้นครัววงศ์จึงได้ให้คนในชุมชนพิจารณาคัดเลือกผู้นำกลุ่มเรียกว่า อาจารย์ ซึ่งเป็นผู้อาวุโสมีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพ ทำหน้าที่เป็นมัคทายก ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา อบรมสั่งสอนชาวบ้าน และสอดส่องผู้กระทำความผิดกฎหมายของหมู่บ้าน โดยยึดหลักคำสอนทางศาสนาและกฎหมายบ้านเมืองเป็นแนวทางในการดูแลและควบคุมชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย

ปี พ.ศ. 2516 มีการอพยพเข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่ถึง 300 ครอบครัว และได้มีการยื่นคำร้องต่อทางราชการขอให้จัดสรรพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (อุทยานแม่ปิง) เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและทำเกษตรกรรม หลังจากนั้นก็ยังมีการอพยพเข้ามาอยู่เสมอ ๆ จนกระทั่งปี พ.ศ.2519 ทางราชการจึงได้ยกฐานะเป็นหมู่บ้านของทางราชการ คือ หมู่บ้านห้วยต้ม (หมู่ 8) ชื่อหมู่บ้านตั้งตามลำห้วยที่ใหญ่ ผ่าน ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน (มีพร ปรินญาพล, 2544)

ในปี 2516 ได้มีการยื่นคำร้องต่อทางราชการ ขอคืนพื้นที่ออกจากพื้นที่ป่าสงวน เพื่อนำมาจัดให้เป็นที่อยู่อาศัยของหมู่บ้าน 467 ไร่ และพื้นที่การเกษตรอีก 300 ไร่ รวมพื้นที่ 767 ไร่ สำหรับพื้นที่การเกษตรจำนวน 300 ไร่นั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สูง ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ ในระยะแรกจึงได้มีคนขออนุญาตใช้ทำประโยชน์ก่อนครบห้าปีแล้ว ต่อมาภายหลังเมื่อพวก

กะเหรี่ยงต้องการใช้ประโยชน์ พื้นที่แห่งนี้ก็เกิดมีปัญหาขึ้น คนไทยจะยอมให้ใช้พื้นที่ที่ต่อเมื่อกะเหรี่ยงจากเงินที่เรียกว่าค่าบุกเบิกหักล้างถ่วงก่อน เป็นจำนวนไร่ละ 500 บาท ซึ่งกะเหรี่ยงไม่ยินยอม เพราะถือว่าเป็นที่ที่ทางราชการ ได้จัดให้แก่หมู่บ้านแล้ว

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้วางผังหมู่บ้านออกเป็นพื้นที่สี่เหลี่ยม เพื่อที่การตั้งบ้านเรือนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยสำหรับปลูกบ้าน คราวเรือนละ 2 งาน ต่อมาได้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้ยากแก่การปกครอง และการกระจายข่าวสาร ทางราชการจึงได้แยกกลุ่มบ้านออกเป็นหมู่บ้านหนองปู (หมู่ 9) หมู่บ้านหนองบอน (หมู่ 11) หมู่บ้านเด่นยางมูล (หมู่ 12) หมู่บ้านหนองนา (หมู่ 13) หมู่บ้านเด่นทรายมูล (หมู่ 14) และหมู่บ้านหนองเกียง (หมู่ 18) อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการแยกหมู่บ้านแล้วแต่ในความคิดของชาวบ้านและคนไทยพื้นเมืองในละแวกใกล้เคียง ก็ยังคิดว่าเป็นหมู่บ้านเดียวกันอยู่

สำหรับประชากรที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยด้อมส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงสะกอ หลังจากหมู่บ้านพระบาทห้วยด้อมถูกยกฐานะเป็นหมู่บ้านของทางราชการแล้ว จึงได้มีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน โดยการคัดเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน ให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของทางราชการและของชุมชน และมีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 9 คน เพื่อเป็นผู้นำทางการพัฒนา อย่างไรก็ตามชาวเขาเหล่านี้เป็นผู้ที่เลื่อมใสครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ทำให้ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นผู้นำที่แท้จริง เห็นได้จากกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ทั้งของทางราชการและของชุมชน จำเป็นที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากครูบาชัยยะวงศา ก่อนจึงจะดำเนินการได้ แล้วจึงจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

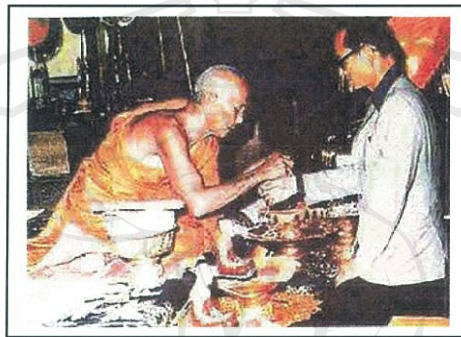
ปี 2518 ชุมชนพระบาทห้วยด้อม ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ ตามพระราชบัญญัติปี 2457 โดยมี นายบือวา ผ่องพรรณเจริญ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้าน ปี 2523 ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น และได้รับพระราชทานแหวนทองคำ

ปี 2521 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านพระบาทห้วยด้อม ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่และชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรชาวเขาทรงมีพระราชดำริว่า “หมู่บ้านแห่งนี้ประสบปัญหาขาดแคลนที่ทำกิน มีข้าวไม่พอบริโภคทุกปี ชาวบ้านเป็นโรคขาดอาหาร โดยเฉพาะเด็กเล็กและชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงได้อพยพมาอยู่ร่วมกันเช่นนี้ เป็นผลดีในการลดการหักล้างทำลายป่า ลดพื้นที่ปลูกฝิ่นทางอ้อมจะได้ไม่ไปรับจ้างปลูกฝิ่น ให้ชาวเขาอื่นอีกด้วย” ทรงโปรดเกล้าให้รับหมู่บ้านพระบาทห้วยด้อมอยู่ภายใต้มูลนิธิโครงการหลวง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ปี 2525-2528 ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 คือนายลาซอ เริ่มตระกูลใหม่ ปี 2528 – 2530 ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 3 คือนายอนุ ภูมิวานดอน 2531 – 2534 ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 คือ นายจันทร์ดี กิจวิทยารกุล

ปี 2534 –2545 ปัจจุบันพระบาทห้วยต้ม มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและถูกต้องทั้งหมด 8 หมู่บ้าน สาเหตุที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ การอพยพเข้ามาของชาวเขาตามญาติพี่น้องเพื่อนฝูง และบอกต่อๆ กัน แหล่งที่มาของชาวเขาอพยพ จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม จัดว่าเป็นหมู่บ้านชาวเขาขนาดใหญ่ มีชาวพื้นเมืองอาศัยอยู่บ้าง มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงซึ่งเคร่งครัดในการถือปฏิบัติมังสะวิรัต และเคารพสักการะครูบาไชยวงศ์ษาซึ่งได้มาจำพรรษาที่วัดพระบาทห้วยต้ม ปัจจุบันครูบาชัยยะวงศาพัฒนา (พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์) เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม ได้มรณภาพแล้ว เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2543

รูปที่ 2-2 ภาพครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

(ที่มา : <http://gallery.palungit.com/showthread.php?t=82>)

ลักษณะของชุมชน

พื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่ราบส่วนใหญ่เป็นศิลาแลง ทำการเกษตรได้พอสมควร พื้นที่ทำการเกษตร 13,202 ไร่ ที่สาธารณณะ 1,056 ไร่ ป่าอนุรักษ์ 2,606 ไร่ ป่าปรับปรุงระบบนิเวศน์ 1,431 ไร่ อ่างเก็บน้ำโครงการพระราชดำริ มี 3 อ่าง คือ อ่างเก็บน้ำแม่ตอง อ่างเก็บน้ำแม่ปู้น้อยและ อ่างเก็บน้ำแม่ปู้หลวง

สภาพเศรษฐกิจ อาชีพของชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม ปลูกข้าวไร่ นาดำ ข้าวโพด ถั่วลิสง การทำอาชีพเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปลูกถั่วเขียว ผักสวนครัว การทำอาชีพเสริมนอกภาคเกษตรที่ทำรายได้ให้กับครอบครัว ได้แก่ การทำเครื่องเงิน ทอผ้า ตีเหล็ก ขุดศิลาแลง และการจักสาน

ลักษณะภูมิอากาศในบริเวณพื้นที่โดยทั่วไปจะเป็นแบบร้อนชื้น สลับแล้ง อุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 26.1 องศาเซลเซียส สภาพป่าเป็นป่าแดง และป่าเบญจพรรณ มีแหล่งน้ำที่สำคัญตาม

การปกครอง

การปกครองหมู่บ้านห้วยต้มในเขตการปกครองของทางราชการหมู่ที่ 8 ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน มีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ผ่านการคัดเลือกจากราษฎรภายในหมู่บ้านให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของทางราชการและของชุมชน แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าจะผ่านการคัดเลือกมาแล้วก็ตาม ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 นาย ยังไม่นับว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลพอที่จะเป็นผู้นำของชุมชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะชาวเขาเหล่านี้มีความศรัทธาในครูบาวงศ์เป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมหลาย ๆ อย่างทั้งของราชการและชุมชนจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากครูบาวงศ์เสียก่อน จึงจะดำเนินการได้และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีต่อชุมชน

นอกจากการปกครองตามระบบของชุมชนแล้ว ในทางศาสนาได้มีการตั้งบุคคลที่ชาวบ้านได้ให้ความเคารพนับถือ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่สูงอายุแล้วขึ้นมาเป็นผู้นำของกลุ่ม 8 คน ผู้นำกลุ่มทางศาสนาชาวบ้านเรียกว่า อาจารย์ ซึ่งทำหน้าที่คล้ายมัททายกของวัด คือ ดูแล บำรุง รักษาวัด รวบรวมเครื่องไทยทาน และเงินบริจาคจากชาวบ้านในวันพระ เพื่อนำไปถวายวัด พาคนไปทำบุญที่วัด อบรมสั่งสอนชาวบ้านให้ประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดี เป็นผู้นำในการพัฒนาต่าง ๆ ทางศาสนา สอดส่องผู้ที่ทำผิดกฎของหมู่บ้านที่กำหนด โดยใช้คำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางในการกำหนด โดยเฉพาะศีล 5 และกฏหมาย ซึ่งเมื่อพบว่าทำผิดร้ายแรงก็รายงานให้ผู้ใหญ่บ้านจัดการตามกฏหมาย ถ้ามีการทำผิดกฏหมาย และจะไล่ออกจากหมู่บ้าน ถ้าทำผิดละเมิดข้อห้ามทางศาสนาและกฏของหมู่บ้านอย่างร้ายแรง และอาจารย์เหล่านี้ดำเนินงานโดยเป็นฝ่ายรับนโยบายจากครูบาชัยยะวงศาพัฒนาอีกทีหนึ่ง สมาชิกของแต่ละกลุ่มในระยะแรก ๆ กำหนดให้ตามภูมิปัญญาเดิมที่ได้อพยพมา แต่ต่อมาให้อิสระที่จะเลือกไปขึ้นกับอาจารย์คนใดก็ได้ตามที่ต้องการ กล่าวได้ว่าหมู่บ้านห้วยต้ม การปกครองใช้ทั้งหลักศาสนา และหลักการปกครองควบคู่กันไป และนอกจากนี้ยังมีการตั้งกรรมการหมู่บ้าน โดยชาวเขาในหมู่บ้านขึ้นหนึ่งคณะ ทำหน้าที่ในด้านการพัฒนาทางด้านการอาชีพ และด้านสังคมทั่วไป ประกอบด้วยชาวเขา 9 คน และเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเป็นเลขานุการคณะกรรมการ

การปกครองในปัจจุบัน หลังจากครูบาชัยยะวงศาพัฒนา (พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์) เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ได้มรณภาพแล้ว ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตการปกครอง โดยการแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 7 หมู่บ้าน มีผู้นำชุมชนดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ โดยมีกำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 6 คน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. หมู่บ้านละ 1 คน นอกจากนี้ยังมีผู้นำอาวุโสหรืออาจารย์ที่ยังคงทำหน้าที่เป็น มัททายกสอดส่องผู้กระทำผิดกฎของหมู่บ้านและอบรมสั่งสอนชาวบ้านอยู่เช่นเดิม

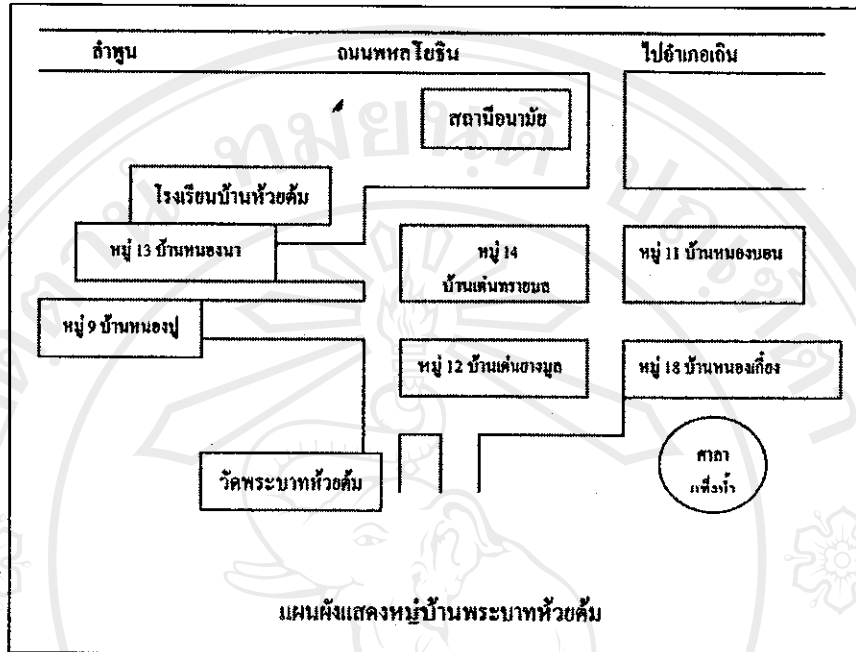
ประชากร

หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลนาทราย อำเภอถ้ำ อ.ถ้ำ จังหวัดลำพูน มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในพื้นที่ครอบคลุม 8 หมู่บ้าน คือ

1. พระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอถ้ำ อ.ถ้ำ จังหวัดลำพูน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 211 หลัง คาเรือน 224 ครอบครัว ประชากร ชาย 335 คน หญิง 345 คน เด็กชาย 203 คน เด็กหญิง 174 คนรวมทั้งหมดเป็น 1,057 คน
2. บ้านหนองปู หมู่ 9 ต.นาทราย อ.ถ้ำ จ.ลำพูน 589 หลังคาเรือน 632 ครอบครัว ประชากร ชาย 887 คน หญิง 849 คน เด็กชาย 652 คน เด็กหญิง 601 คน รวมทั้งหมดเป็น 2,989 คน
3. บ้านหนองบอน หมู่ 11 ต.นาทราย อ.ถ้ำ จ.ลำพูน 161 หลังคาเรือน 175 ครอบครัว ประชากรชาย 251 หญิง 238 คน เด็กชาย 131 คน เด็กหญิง 168 รวมทั้งหมดเป็น 788 คน
4. บ้านเด่นยางมูล หมู่ 12 ต.นาทราย อ.ถ้ำ จ.ลำพูน 153 หลังคาเรือน 166 ครอบครัว ประชากรชาย 243 คน หญิง 255 คน เด็กชาย 99 คน เด็กหญิง 124 คน รวมทั้งหมด 721 คน
5. บ้านหนองนา หมู่ 13 ต.นาทราย อ.ถ้ำ จ.ลำพูน ประชากร 203 หลังคาเรือน 228 ครอบครัว ประชากร ชาย 386 คน หญิง 334 คน เด็กชาย 241 คน เด็กหญิง 210 คน รวมทั้งหมด 1,602คน
6. บ้านเด่นทรายมูล หมู่ 14 ต.นาทราย อ.ถ้ำ จ. ลำพูน 155 หลังคาเรือน 169 ครอบครัว ประชากร ชาย 285 คน หญิง 250 คน เด็กชาย 146 คน
7. บ้านหนองเกียง หมู่ 18 ต.นาทราย อ.ถ้ำ จ. ลำพูน 93 หลังคาเรือน 100 ครอบครัว ประชากรชาย 146 คน หญิง 142 คน เด็กชาย 81 คน เด็กหญิง 89 คน รวมทั้งหมด 485 คน
8. บ้านศรีเวียงชัย หมู่ 21 ต.นาทราย อ.ถ้ำ จ.ลำพูน มี 275 ครัวเรือน 301 ครอบครัว ประชากรชาย 311 คน หญิง 298 คน เด็กชาย 203 คน เด็กหญิง 169 คน รวมทั้งหมด 981 คน

รูปที่ 2-4 แผนผังแสดงหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม

สถานที่สำคัญ

1. วัดพระบาทห้วยต้ม

ภายในวัดมีพื้นที่กว้างขวางมาก มีสิ่งปลูกสร้างขนาดใหญ่อยู่ถล่มถล่มมากมาย เช่น วิหารพระพุทธรูป พระธาตุ วัดนี้เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยต้มซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีถึง 1,200 ครอบครัว นอกจากจะได้มานมัสการพระพุทธรูปแล้ว ยังได้ชมวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงซึ่งยังคงเอกลักษณ์ทั้งรูปแบบบ้านเรือน การแต่งกาย และมีร้านจำหน่ายเสื้อผ้าแบบกะเหรี่ยง ย่าม เงิน ดุนลายเล็ก ๆ ด้วย

2. พระบรมธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย

พระบรมธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย ได้เริ่มลงมือก่อสร้างบุรุษฐานปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2538 ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ ถิกษณจันทรคติ: จำลองแบบมาจาก พระมหาเจดีย์เขาดากอง ประเทศพม่า โดยมีพระเจดีย์องค์ใหญ่เป็นองค์ประธานอยู่ตรงกลางมีความสูงจากฐานถึงปลายบัวยอดฉัตร 64.71 เมตร และมีพระเจดีย์องค์เล็ก เป็นบริวารอยู่โดยรอบจำนวน 48 องค์ ซึ่งทำนหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้ให้ความหมายว่า พระเจดีย์องค์เล็ก 28 องค์แรก หมายถึงพระพุทธเจ้า 28 พระองค์ที่ได้มาตรัสรู้ไปครุเวไนยสัตว์ที่ล่วงแล้วมาแล้วพระเจดีย์องค์เล็ก

อีก 10 องค์ หมายถึงเมื่อครั้งองค์พระบรมศาสดาได้เสวยพระชาติต่าง ๆ 10 ชาติส่วนพระเจดีย์องค์เล็กอีก 10 องค์ หมายถึงพระพุทธเจ้าอีก 10 พระองค์ ที่จะมาตรัสรู้อีกภพหน้า

ค่านในพระธาตุจะบรรจุพระพุทธรูปขนาดหน้าตัก 9 นิ้ว จำนวน 8,400 องค์ ซึ่งปัจจุบันได้บรรจุไปแล้ว 4,600 องค์ คงเหลือที่ยังไม่ได้บรรจุ 3,800 องค์ ส่วนรอบนอกบริเวณกำลังดำเนินการสร้างซุ้มเพื่อจะประดิษฐานรูปเหมือนพระเกจิอาจารย์ในประเทศไทย ประเทศพม่า จำนวน 64 องค์ เฉพาะองค์เจดีย์และบริวารตั้งอยู่บน พื้นที่ 1 ไร่ ขนาด 40 x 40 เมตร พื้นฐานที่สร้างพระเจดีย์เป็นบ่อศิลาแลงขนาดใหญ่ หนาที่บวมมาก จึงไม่ต้องลงเสาเข็ม ฐานชั้นแรกขุดลงไปต่ำกว่าพื้นดินประมาณ 1 เมตร ก่อด้วยศิลาแลงชั้นเป็นรูปทรงแปดเหลี่ยม คล้ายขนมเค้ก วางซ้อนกันขึ้นมา 3 ชั้น ชั้นที่ 2 สร้างพระเจดีย์องค์เล็ก 32 องค์ ชั้นที่ 3 สร้างพระเจดีย์องค์เล็ก 16 องค์ ชั้นที่ 4 จึงทำเป็นรูประฆังคว่ำเป็นทรงเดียวกับ พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ประเทศพม่า รวมเนื้อที่โดยรอบพระเจดีย์ด้วยประมาณ 6 ไร่

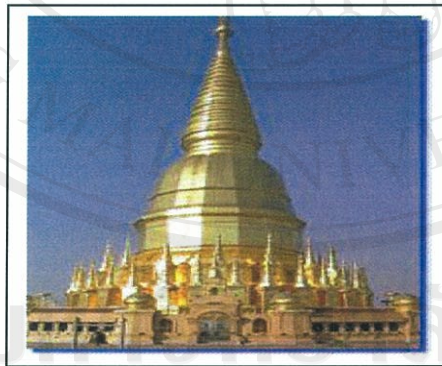
สาเหตุที่ท่านได้เลือกก่อสร้างพระเจดีย์ชเวดากอง (จำลอง) เพราะสถานที่แห่งนี้ได้ขุดพบเขา มูล ของพระโคตมุนีซึ่งเป็นพระชาติหนึ่ง ที่พระบรมศาสดาทรงเสวยอยู่ ท่านหลวงปู่ฯ จึงเลือกที่จะก่อสร้างพระเจดีย์เพื่อจะกันไม่ให้ชาวบ้านย้ายมาสร้างบ้านเรือนทับที่ตั้งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งก่อสร้างโดยช่างและคนงาน ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้มนั่นเองโดยค่าแรงงานที่จ้างชาวกะเหรี่ยงนั้นเป็นค่าจ้างที่ต่ำกว่าค่าแรงในตลาดแรงงานซึ่งจะเป็นเงินและข้าวสาร เพราะช่างชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้จะได้อุทิศแรงงานและฝีมือส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการทะนุบำรุงอีกทั้งร่วมจร โลงพระพุทธรศาสนาให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน

หัวใจพระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย : แบ่งออกเป็น 9 ซ้อ คือ ซ้อตรงกลาง บรรจุพระพุทธรูปปางสมาธิขนาดหน้าตัก 30 นิ้ว มีต้นโพธิ์ 1 ต้น อยู่ด้านหลังพระพุทธรูป ไม่ทำหินอ่อน เครื่องกรองน้ำหินอ่อนไม้แก่นจันทร์จากประเทศอินเดียหีบหินอ่อนบรรจุฝ้ายจิว 30 เมตร บรรจุอยู่ในหีบแก้วอีกชั้นหนึ่ง ไม้เท้าทำจากพญาไม้หุ้มด้วยเงินตาลปีตรแบบล้านนาทำด้วยทองเหลืองปิดทองและพระธาตุต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องสักการบูชาที่มีผู้นำมาถวาย อาทิเช่น แก้ว แหวน เงินทอง

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) บรรจุพระพุทธรูปปางรำพึง มองพิจารณารัตนบัลลังก์ (แท่นแก้ว) ทิศเหนือตรง(อุดร) บรรจุพระพุทธรูปปางเดินจงกรม (ปางลีลา) ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ (พายัพ) บรรจุพระพุทธรูปชินราชขนาดหน้าตัก 30 นิ้วมีหุ้มเรือนแก้ว ทิศตะวันออกตรง(บูรพา) บรรจุพระพุทธรูปปางประทานพร มีรูปคนเลี้ยงแพะ มีรูปแพะ 2 ตัว และมีพระพุทธรูปขนาด 9-10 นิ้ว ประมาณ 200 องค์ ทิศตะวันออกเฉียงใต้(อาคานย์) บรรจุพระพุทธรูปปางนาคปรกอยู่กลางสระโบกขรณี มีน้ำล้อมรอบ มีสำเภากเงิน สำเภาทอง (น้ำได้มาจากน้ำทิพย์ 7 บ่อ บ่อน้ำทิพย์ที่วัดพระธาตุแก่งสร้อย, วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม, วัดแม่ต๋า(ลำปาง), บ่อน้ำพระฤาณี(นอกหมู่บ้านห้วยต้ม) ทิศใต้

ตรง(ทักษิณ) บรรจุพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร มีไม้โพธิ์(ไม้นิโครธ) รูปท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 ถวายบาตร 4 ใบ แต่พระพุทธรเจ้า แต่พระพุทธรเจ้าได้อธิฐานจิตว่า ถ้าพระพุทธรเจ้าสำเร็จเป็นพระพุทธรเจ้าจริง ก็ขอให้บาตรทั้ง 4 ใบ จงรวมประสานเป็นใบเดียว และมีรูป ตปฺสสะกับภัลลิกะ ถือข้าวสัตตภู (ข้าวมรุปายาส) รูปพระอินทร์ถือถาดลูกสมอ รูปท้าวมหาพรหมอาราธนาพระพุทธรเจ้าแสดงพระธรรมเทศนา ทิศตะวันตกเฉียงใต้(หริต) บรรจุพระมหาอุปกุศ มีหม้อบรรจุพระธาตุอยู่หน้าพระอุปกุศ ทิศตะวันตกตรง(ปักจิม) บรรจุพระพุทธรูปปางประทนต์ รูปพระพุทธรูปบิดา, พระพุทธรูปมารดา ลักษณะยอดฉัตร : ส่วนของยอดฉัตรพระเจดีย์บริวารนั้น ขณะนี้ได้ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยเก็บไว้ในกุฏิพระเดชพระคุณหลวงปู่ฯ โดยมีลักษณะเป็นฉัตรเจดีย์แบบพม่าซึ่งนิยมแถบภาคเหนือ ทำโดยช่างชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้มและช่างจากวัดพุกแด่ม จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนยอดฉัตรพระเจดีย์องค์ประธานนั้น เรียกว่า "บัวยอดฉัตร" ซึ่งจะทำได้ด้วยทองคำบริสุทธิ์ น้ำหนักประมาณ 25 กิโลกรัม เส้นผ่าศูนย์กลาง 16 เซนติเมตร ความยาวประมาณ 52 เซนติเมตร ซึ่งทางวัดพระบาทห้วยต้ม กำลังบอกบุญพุทธศาสนิกชน ผู้มีกุศลเจตนาศรัทธาที่จะร่วมเป็นเจ้าภาพบริจาคปัจจัยเพื่อจะซื้อทองคำบริสุทธิ์หรือจะบริจาคทองคำบริสุทธิ์ก็ได้

สถานที่ก่อสร้าง อารามหนองวัวเฒ่า หมู่ที่ 9 บ้านหนองปู(ห้วยต้ม) ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากวัดพระบาทห้วยต้ม ประมาณ 1 กิโลเมตร ขนาดเนื้อที่ เฉพาะฐานองค์เจดีย์ประธานและบริวาร ตั้งอยู่บนพื้นที่ 1 ไร่ รวมเนื้อที่รอบบริเวณพระเจดีย์ ประมาณ 6 ไร่

รูปที่ 2-5 พระบาทห้วยต้ม

(ที่มา : <http://cddweb.cdd.go.th/li/tourli.htm>)

3) บ่อน้ำทิพย์

เป็นที่สักการะ เคารพนับถือของชุมชน เป็นบ่อน้ำที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ตั้งอยู่บริเวณ บ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ 8 ปัจจุบันอยู่ระหว่างปรับพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งสักการะอีกแห่งหนึ่ง

เศรษฐกิจ

โดยทั่วไปชาวบ้านห้วยต้มมีอาชีพหลัก คือ การเพาะปลูก (ทำไร่ ทำนา) และมีอาชีพรองเป็นอาชีพเสริมรายได้แก่ครอบครัว คือ การรับจ้าง ค้าขาย และอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยดูจากการใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงาน การดูแลรักษาและความจำเป็นที่จะต้องประกอบอาชีพนั้น ๆ ถึงแม้รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก (ทำไร่ ทำนา) ต่ำกว่าอาชีพรองบางประเภท (รับจ้าง) ก็ตาม

ด้านการเพาะปลูก เมื่อชาวเขาอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยต้มได้ยื่นคำร้องต่อทางราชการ ขอให้จัดสรรพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (อุทยานแม่ปิง) เพื่อทำการเพาะปลูก เฉลี่ยครอบครัวละ 6 ไร่ และโครงการหลวงพัฒนาที่ดินได้จัดสรรพื้นที่เพาะปลูกบริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านเฉลี่ยครอบครัวละ 3 ไร่ ต่อมาเมื่อทางราชการประกาศปิดป่า ห้ามชาวบ้านเข้าไปทำการเพาะปลูกในพื้นที่อุทยานแม่ปิง ทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาในการเพาะปลูกมาก เพราะพื้นที่เพาะปลูกที่โครงการหลวงพัฒนาที่ดินจัดสรรให้ นั้น เป็นพื้นที่แห้งแล้งเพราะลักษณะเนื้อดินเป็นดินทราย และดินร่วนปนทราย ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และได้ผิวดินลึกลงไปประมาณ 1 – 2 เมตร จะเป็นชั้นของศิลาแลง ลักษณะทางกายภาพดังกล่าวทำให้การเพาะปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรังได้ผลผลิตต่ำ คือ ข้าวนาปี ประมาณ 20 – 25 ถังต่อไร่ ข้าวนาปรัง ประมาณ 10 – 15 ถังต่อไร่ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการบริโภค รายได้จากการเพาะปลูกจึงมาจากการปลูกข้าวโพด ถั่วลิสง พริก ซึ่งก็มีผลผลิตต่อครัวเรือนต่ำ

การเลี้ยงสัตว์ เดิมหมู่บ้านห้วยต้มเป็นหมู่บ้านมั่งคั่ง จึงไม่มีการเลี้ยงสัตว์ภายในหมู่บ้าน แต่ก็มีชาวกะเหรี่ยงบางครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยได้ฝากเลี้ยงกับคนไทยพื้นเมืองตามหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น หมู่บ้านนาเลียง หมู่บ้านผาลาด สัตว์ที่เลี้ยง คือ วัว ซึ่งมีมากที่สุด รองลงมา คือ หมู ไก่ และช้าง การเลี้ยงดังกล่าวจึงเลี้ยงไว้เพื่อการขายมากกว่าไว้บริโภคในครัวเรือน แต่ในปัจจุบันตั้งแต่ครูบาวงศาพัฒนาได้มรณภาพ ชาวกะเหรี่ยงบางส่วนเริ่มกินเนื้อสัตว์ และเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น

อุตสาหกรรมในครัวเรือน ส่วนใหญ่ได้แก่ การทอผ้าด้วยมือ ซึ่งเป็นการทอเพื่อสวมใส่ ในปัจจุบันได้มีการประยุกต์ทอเป็นผ้าพันคอ ยาม กระเป๋า เพิ่มมากขึ้น เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดพระพุทธรูปห้วยต้ม นอกจากนี้ยังมีการทำเครื่องจักรสาน การทำเครื่องประดับเงินเพื่อส่งพ่อค้าคนกลางในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย

การรับจ้าง จากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก ซึ่งทำให้ได้ผลผลิตต่ำและอุตสาหกรรมในครัวเรือนก็ทำรายได้ได้น้อย ชาวบ้านห้วยต้มจึงต้องหางานรับจ้างต่าง ๆ ทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านมากขึ้น งานรับจ้างที่ชาวบ้านห้วยต้มทำมีหลายประเภท เช่น งานรับจ้าง

ปลูกป่า รับจ้างขุดดินฟันไร่ให้กับคนไทยพื้นราบตามหมู่บ้านใกล้เคียง รับจ้างทอผ้า และรับจ้างทั่วไป และยังมีการรับจ้างให้กับวัดโดยได้รับค่าจ้างเป็นข้าวสารไว้บริโภคในครัวเรือน

การค้าขาย ชาวบ้านห้วยต๋มที่ไร่รายจะประกอบอาชีพโดยการค้าขาย ได้แก่ การตั้งร้านขายของชำในหมู่บ้าน เพื่อขายสิ่งของอุปโภคบริโภค และยาสามัญประจำบ้าน นอกจากนี้ยังมีการนำสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เช่น ฝ้าย ไหมพรม และเสื้อผ้าอาภรณ์ต่าง ๆ กลับไปขายยังภูมิลำเนาเดิมที่อพยพมาด้วย

วัฒนธรรม ประเพณี

ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต๋ม มีหลวงปู่ครูบาวงศ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธในหมู่บ้านมีกฎกติกาไม่บริโภคเนื้อสัตว์และไม่ดื่มของมึนเมาและห้ามจำหน่าย มีการทำบุญฟังเทศทุกวันพระ มีการฟังปาฐกถาและเอื้อเฟื้อการต่อกัน มีความสามัคคี/มีการร่วมมือกันสูง มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า เช่น การทอผ้า การแต่งกายชุดประจำเผ่า และภาษาพูด

ชุมชนพระบาทห้วยต๋มมีประเพณี ที่ถือสืบต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่คล้ายคลึงกับประเพณีของชาวพื้นเมือง (ล้านนา) อย่างเช่น ประเพณีทานเจลากกั๊ด ประเพณีปอยหลวง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ผีบ้านผีเมือง ประเพณีปูเสื่ออินทขิล (สะคือบ้าน) ประเพณีเดือนเก้าเป็งสรงน้ำพระบาท แต่ที่โดดเด่นและแตกต่าง จากที่อื่นคือประเพณีเปลี่ยนผ้าครุบาชัวยวงค์ษา

ประเพณีเปลี่ยนผ้าครุบาชัวยวงค์ษา

ครุบาชัวยวงค์ษา เป็นบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกรูปหนึ่งที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงให้ความเคารพและศรัทธารวมทั้งคนพื้นราบ ซึ่งตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ท่านได้ดำริคิดสร้างศาสนวัตถุ ศาสนสถาน เช่น วัดพระบาทห้วยต๋ม เจดีย์ศรีเวียงชัย เพื่อตั้งและปลูกจิตศรัทธาให้เกิดมีในคณะศิษย์ และเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเจริญให้แก่วัดและบ้านพระบาทห้วยต๋ม

ครุบาชัวยวงค์ษา ได้มรณะภาพ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2543 ซึ่ง เมื่อครบรอบการมรณะภาพของท่านจะมีการทำพิธีเปลี่ยนผ้าให้กับครุบาชัวยวงค์ษา และในปี 2547 จะจัดขึ้นในวันที่ 13-17 พฤษภาคม 2547 วัตถุประสงค์ของการจัดงานในครั้งนี้เพื่อให้ศิษยานุศิษย์ได้แสดงออกซึ่งความเคารพและศรัทธาในตัวท่านและเป็นการทำบุญฉลองมรณภาพ เพื่ออุทิศแด่ท่านครุบาเจ้าชัวยวงค์ษาพัฒนา และเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชที่ทรงมีพระชนมายุครบ 72 พรรษา ซึ่งประเพณีเปลี่ยนผ้าครุบาในครั้งนี้จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 4 ตั้งแต่ท่านได้มรณะภาพและเป็นการจัดงานประจำปีที่ใหญ่กว่าทุกปี กิจกรรมจัดขึ้นประมาณเดือนพฤษภาคมของทุกปี จะมีการเชิญพระสงฆ์ของท่านของหลวงปู่ครูบาเจ้าลงในศาสนาพิธี เพื่อทำการเปลี่ยนผ้า

ความเชื่อ

ชาวกะเหรี่ยงบางส่วนในประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ และคริสต์ศาสนา แต่ชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดซึ่งรวมถึงผู้ที่นับถือศาสนาดังกล่าวข้างต้น นับถือผี พวกเขามีความเชื่อว่าแทบทุกหนทุกแห่งจะมีผีสิงสถิตอยู่ เช่น ในป่า ในน้ำ ในไร่ หรือในหมู่บ้าน ผีที่พวกกะเหรี่ยงนับถืออยู่มี 2 อย่าง คือ ผีเรือนกับผีบ้าน ผีเรือนเป็นผีประจำบ้านเรือน คือ เมื่อบิดามารดา ปู่ย่าตายายได้เสียชีวิตไปแล้ว วิญญาณยังคงเวียนว่ายอยู่ภายในบ้านเรือนและหมู่บ้านด้วยความเป็นห่วงบุตรหลานผู้ที่สืบตระกูลของตนและจะคอยป้องกันรักษาให้อยู่ด้วยความสุข ชาวกะเหรี่ยงจะมีการเลี้ยงผีเรือนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ส่วนผีบ้านหรือผีที่รักษาหมู่บ้าน ชาวกะเหรี่ยงถือว่าผีนี้เป็นผีที่มีความสำคัญมากคนหนึ่ง เพราะมีความสำคัญเกี่ยวกับการเกษตรและพิธีกรรมเกี่ยวกับความสุขของคนทั้งหมู่บ้าน การเลี้ยงผีเจ้าที่นั้นจัดทำปีละสองครั้ง ซึ่งคนในหมู่บ้านทั้งหมดต้องเข้าร่วมในพิธีด้วย

กะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าคนเราทุกคนมีขวัญอยู่จำนวน 33 ขวัญ ซึ่งอยู่ประจำตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย กะเหรี่ยงรู้จักที่ตั้งของขวัญ 6 ขวัญที่สำคัญที่อาศัยอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของศีรษะ ขวัญสองขวัญที่อยู่ที่หูทั้งสองข้างนับว่าสำคัญที่สุด ซึ่งจะละทิ้งที่สถิตไปก็ต่อเมื่อคนคนนั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว ส่วนขวัญอื่น ๆ ไม่มีความแน่นอนมักจะชอบท่องเที่ยวด้วยความต้องการของมันเอง หรือไม่ก็ตามคำเชื้อเชิญของผีที่คอยมุ่งร้ายมนุษย์แล้วปล่อยเขาไว้โดยไม่มีผู้คุ้มครองปกป้อง และอาจทำให้เขาเจ็บป่วยได้ ดังนั้น ความเจ็บป่วยโดยมากจึงเชื่อว่าเป็นเกิดจากขวัญใดขวัญหนึ่งร่อนเร่พเนจรไป การรักษาพยาบาลจึงต้องเกี่ยวกับการล่อให้ขวัญกลับคืนมาอยู่ที่เดิมของมันในร่างกายของคนไข้เจ็บป่วย (ประภาส จารุเสถียร, 2509- อ้างถึงใน มีพร, 2544)

อย่างไรก็ตามนอกจากความเชื่อดั้งเดิมของกะเหรี่ยงแล้ว เนื่องจากกะเหรี่ยงในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม มีลักษณะพิเศษคือ ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีความเลื่อมใสและเชื่อฟังคำสั่งสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาและปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการถือศีล 5 และ การไม่บริโภคเนื้อสัตว์ (โดยเฉพาะกลุ่มที่อพยพมาในระยะแรก ๆ) เพราะมีความเชื่อว่าเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ผู้ใดที่บริโภคสิ่งศักดิ์ประจำหมู่บ้านจะคลอใจให้ออกจากหมู่บ้าน เพราะจะทำให้หมู่บ้านมีเหตุการณ์วุ่นวาย ไม่เจริญก้าวหน้า เกิดการเจ็บป่วย ทุกบ้านจะมีพระพุทธรูปบูชาหรือรูปภาพพระพุทธรูปไว้กราบ ไหว้บูชา และถือวันพระและวันสำคัญทางศาสนาเป็นวันหยุดพักผ่อน ไม่มีการทำงาน และทำบุญที่วัด คนแก่จะนุ่งขาว ห่มขาวและนอนที่วัดพระบาทห้วยต้ม แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวรับเอาความเจริญจากภายนอกเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้พิธีกรรมดั้งเดิมถูกยกเลิกไปเกือบหมด ที่ยังมีเหลืออยู่คือ พิธีกินเลี้ยงในวันขึ้นปีใหม่เท่านั้น

การแต่งงาน

สังคมกะเหรี่ยงเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งหมายถึงว่าในบ้านหลังหนึ่งจะประกอบด้วยพ่อแม่และลูกเท่านั้น เมื่อลูกแต่งงานก็จะแยกครอบครัวไปปลูกบ้านใหม่หลังเล็ก ๆ แต่มีชื่อแม่ว่า ถ้าแต่งงานแล้ว ชายจะต้องมาอยู่กับบ้านภรรยาก่อนเป็นเวลา 1 ฤดูกาลเกษตร (คือเริ่มจากการถางไร่) ปลูกข้าวและเก็บเกี่ยวข้าวประมาณ 7-8 เดือน หลังจากนั้นก็จะปลูกบ้านใกล้ชิดกับพ่อแม่ฝ่ายภรรยา คำว่าครัวเรือนในสังคมกะเหรี่ยงนอกจากมีความหมายถึงพื้นฐานขั้นแรกในด้านการผลิตและบริโภคแล้วยังหมายถึงว่าแต่ละครัวเรือนมีไร่ของตนเอง พิธีกรรมด้านการเกษตรและการรักษาพยาบาลเป็นหน้าที่ของหัวหน้าครัวเรือนยกเว้นพิธีทางศาสนา หรือการเลี้ยงผีตามประเพณีของผีฝ่ายมารดาจะเหี่ยงไปเป็นกลุ่มที่นับถือผีบรรพบุรุษฝ่ายมารดา ซึ่งหมายถึงว่าพ่อแม่จะต้องเป็นกะเหรี่ยงไป สำหรับผู้มีบิดาหรือมารดาเป็นกลุ่มอื่น เช่น สะกอ หรือลัวะ จะไม่มีผีบรรพบุรุษหรือผีในสายฝ่ายมารดาเดียวกัน จะมีแต่ผีเรือนของตนเองเท่านั้น

การแต่งงานเป็นแบบผัวเดียวเมียเดียว ซึ่งเป็นกฎที่เคร่งครัดมาก การหย่าร้างมีน้อยและการแต่งงานใหม่ไม่ค่อยปรากฏ การสมรสก่อนที่จะแต่งงานกันนั้นเป็นกฎข้อห้ามและจะถูกรังเกียจถึงขั้นปรับไหม และเชื่อกันว่าผีเจ้าที่เจ้าถิ่นจะขุ่นเคือง ปกติการเกี่ยวพาราตี มักจะเกิดขึ้นในโอกาสพิธีงานศพ ซึ่งจัดให้มีขึ้นในหมู่บ้าน (เหมือนกับงานเทศกาล) เพราะหนุ่มสาวที่อยู่ไกล ๆ ก็เดินทางมาร้องเพลงสวดรอบ ๆ ศพที่บ้านคนตายตลอดคืนงานศพ อาจจะมีขึ้น 3-5 คืน โอกาสนี้ชายหนุ่มก็จะมีโอกาสเลือกคู่ครองได้ การเลือกคู่ครองนั้น ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้บอกตกลงแต่งงานกับชายก่อน และบางครั้งหญิงสาวก็จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด ซึ่งไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติในสังคม การแต่งงานระหว่างผู้นับถือผีบรรพบุรุษของสาวฝ่ายเดียวกันจะกระทำมิได้ ปกติกะเหรี่ยงโปจะแต่งงานกับพวกเผ่าเดียวกันแต่ก็มีบ้างที่แต่งงานกับคนนอกเผ่า เช่นกะเหรี่ยงสะกอ ลัวะ และคนไทยเองก็มี

นอกจากนี้ ในด้านการแต่งงานของชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไปยังเกี่ยวข้องกับ การสู่ขอ (เอาะเง) เรื่องราวของการสู่ขอมีลักษณะดังนี้เมื่อเป็นที่รับรู้แล้วว่าหญิงชายรักชอบพอกัน พ่อแม่และญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงก็จะส่งคนไปหาฝ่ายชาย เพื่อสอบถามให้แน่ใจว่าฝ่ายชายรัก และยินดีที่จะแต่งงานกับฝ่ายหญิงจริงหรือไม่ หากฝ่ายชายรักชอบพอกัน และยินยอมที่จะแต่งงานกับฝ่ายหญิงก็จะมีการนัดหมายวันเวลาทำพิธีแต่งงานกันในเวลานั้น (ตามหลักประเพณีกะเหรี่ยงฝ่ายหญิงจะต้องเป็นฝ่ายไปขอฝ่ายชาย) การหมั้นหมาย (เตอะ โหล) เมื่อฝ่ายชายตกลงปลงใจว่าจะแต่งงานกับฝ่ายหญิงและนัดหมายวันเวลาแต่งงานที่แน่นอนแล้วฝ่ายชายก็ส่งเด้าแก่ 'ไปทำพิธีหมั้นหมาย ฝ่ายหญิงก่อนวันแต่งงานในพิธีฝ่ายหญิงจะฆ่าไก่ 2 ตัว ในการทำอาหารเพื่อเลี้ยงรับรองเด้าแก่ของฝ่าย

ชายและ วันรุ่งขึ้นก็จะนัดหมายวันเวลาที่ฝ่ายชายและเพื่อนๆ จะมาหาฝ่ายหญิงเพื่อทำพิธีแต่งงานต่อไป หมูแรกทำพิธี (เทาะ เตะ) เทาะเตะ คือ หมูตัวแรกที่ใช้ฆ่าในพิธีแต่งงาน และจะนำเนื้อหมูมาเอาไว้เป็นเครื่องบูชาเพื่อขอเทวดาอวยพรเจ้าบ่าวเจ้าสาวและผู้ร่วมงานทุกคน เมื่อถึงเวลาออกเดินทางไปสู่หมู่บ้านเจ้าสาว เจ้าแม่ของเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าวจะลงไปอยู่พร้อม กันที่พักหน้าหมู่บ้านและจะปูเสื่อเพื่อนั่งปรกพิจารารื้อกัน จากนั้นเจ้าแม่จะทำพิธีรินเหล้าและอธิฐานขอพร เมื่อเสร็จพิธีก็จะออกเดินทาง โดยมีเจ้าบ่าวและเพื่อนๆ ของเจ้าบ่าวร่วมเดินทางกันอย่างพร้อมเพรียงกัน เมื่อเดินทางมาถึงบ้านเจ้าสาวเพื่อนบ้านของเจ้าสาวก็จะคอยต้อนรับ โดยจะให้ไปพักที่พักรั้วครัวบริเวณหน้าบ้าน เพื่อทำพิธีตีหม้อเสร็จพิธีตีหม้อแล้ว (เหล้าขวดแรกที่ใช้ดื่มในพิธี) หลังจากนั้นก็จะขึ้นไปสู่บ้านเจ้าสาวเพื่อพักผ่อน และดื่มเหล้าพร้อมกับขับลำนำโต้ตอบกันระหว่างเพื่อนเจ้าบ่าวที่เป็นคนต่างถิ่นและเพื่อนเจ้าสาวที่เป็นคนต่างถิ่น และเพื่อนเจ้าสาวที่เป็นคนในถิ่น ในขณะที่เดียวกันนี้ญาติพี่น้องของเจ้าสาวก็จะทำการฆ่าหมูเพื่อทำอาหารสำหรับเลี้ยงต้อนรับแขกที่มาในงานทุกคน รวมถึงเพื่อนเจ้าบ่าวที่มาจากต่างถิ่นมารับประทานอาหารร่วมกัน เสร็จแล้วก็จะเป็นเวลาส่วนตัวของแต่ละคน ที่จะพักผ่อนนอนหลับหรือเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้านอื่นๆ และขับลำนำโต้ตอบกัน ซึ่งบางคนบางกลุ่มก็จะเที่ยวขับลำนำตลอดคืนเลยทีเดียว การขอพรระหว่างเดินทางกลับ (ขอ ใจ ลอ) ฝ่ายหญิงก็จะทำการฆ่าไก่ 2 ตัว ต้มให้สุกแล้วห่อให้เจ้าแม่และเพื่อนของเจ้าบ่าวนำกลับไปเพื่อเป็น อาหารเมื่อออกจากหมู่บ้านของเจ้าสาวซึ่งระหว่างทาง จะหยุดอยู่ข้างทางเจ้าแม่จะทำพิธีถวายอาหารแด่เทพดาเพื่อเป็นการอวยพรแก่ผู้ร่วมเดินทาง ให้ได้รับความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งหลาย และกลับถึงบ้านโดยสวัสดิภาพจากนั้นทุกคนที่มาด้วยกัน จะต้องช่วยกันกินไก่กับข้าวให้หมดพอกลับถึงบ้านแล้วทุกคนก็จะมา รวมกันตัวกันตรงจุดหน้าบ้านของเจ้าบ่าว ก่อนที่จะแยกย้ายกันกลับบ้านของตน แล้วเจ้าแม่ก็จะทำพิธีตีหม้อเหล้าอีกครั้งเป็น ครั้งสุดท้าย วันรุ่งขึ้นวันหนึ่งเพื่อนบ้านทุกคนจะหยุดงาน ซึ่งถือเป็นข้อห้าม เรียกข้อห้ามนี้ว่า ดี เทาะ โค้ เบล การผูกขวัญร่วมกันระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาว (กิ่ จี๊ จือ) หลังจากอยู่ร่วมกันนานสามวันสามคืนแล้วพ่อแม่ของเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะทำพิธีผูกขวัญให้ โดยจะผูกร่วมกันระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ซึ่งการผูกขวัญร่วมกันนี้มีความหมายว่าทั้งสองคนได้กลายเป็นหนึ่งอัน เดียวกันแล้วตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป แต่สำหรับในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้มประเพณีนี้จะมีประยูคค์ให้เข้ากับความสำเร็จของคนในชุมชน ที่เคร่งครัดในพระพุทธศาสนา และไม่ฆ่าสัตว์

งานศพ

งานศพ ตามประเพณีชาวกะเหรี่ยงทั่วไป จะมีขั้นตอนต่างๆดังนี้ การเตรียมศพ ในหมู่บ้านหากมีผู้คนในหมู่บ้านเสียชีวิตลง เพื่อนบ้านทุกคนจะหยุดงานเพราะถือเป็นข้อห้าม ซึ่ง

เรียกว่า “ตีปลาชะลอ หม่า” คือข้อห้ามสำหรับวิญญาณที่หลุดหายไป ทุกคนในหมู่บ้านจะหยุดทำงานเพื่อที่จะมาในงานของผู้ตาย ขึ้นแรกญาติพี่น้องก็จะอาบน้ำศพ และนำเสื้อผ้าใหม่ ๆ มาสวมใส่ให้เสร็จแล้วก็จะห่อศพด้วยเสื้อสีขาว และเตรียมสัมภาระให้แก่ศพ หลังจากห่อศพแล้วจะหาไม้ไผ่หนึ่งท่อนยาวนำมาผ่าออกเป็น 4 ซีกเท่า ๆ กัน ครึ่งท่อนแล้วง่ามลงบนศพเพื่อยึดศพให้แน่น เรียกไม้ไผ่ท่อนนี้ว่า ไม้ง่ามศพ จากนั้นก็นำเสื้อผ้า ของศพที่ญาติพี่น้องมอบให้ แขนงไว้ที่ปลายท่อนไม้ไผ่ เสื้อผ้า และข้าวของของศพนี้เรียกว่า “ปวา ซี อะ กือ” มีความหมายว่า “สัมภาระศพ” เป้าหมายการเตรียมสัมภาระของศพนี้ ก็เพื่อทำความร่มรื่นให้ศพ ขณะเดินทางกลับไปยังโลกหน้า การขับลำน้า (อีทาปวาซี) ตกเย็นจะเป็นเวลาแห่งการขับลำน้าส่งวิญญาณศพ โดยชายหนุ่มและพ่อบ้านจะขึ้นขับลำน้าที่ขับในช่วงนี้ จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับคนตาย ลำน้าสำหรับศพนี้ผู้ขับจำกัดเฉพาะแต่ผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงจะขับลำน้านี้ไม่ได้ ถือเป็นสิ่งต้องห้าม ผู้หญิงที่กำลังตั้งท้อง และเสียชีวิตลงก็จะมีการขับลำน้าวิญญาณเช่นเดียวกัน แต่ผู้มาขับลำน้าจะเป็นเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ลำน้าที่ขับมีชื่อเรียกว่า “ทาโหร์ควา” ผู้เสียชีวิตที่เป็นวัยหนุ่มสาวจะมีการสร้างกระต๊อบหลังเล็กที่ก่อด้วย กล้วย ไม้ ห่มบ้าน และนำเสื้อผ้า ข้าวของไปวางไว้บนกระต๊อบหลังนั้น สิ่งของเหล่านี้เรียกว่า “เสอะเล” ผู้เสียชีวิตกลุ่มนี้มีลำน้าส่งวิญญาณโดยเฉพาะเช่นกัน ซึ่งเรียกว่า “ทาเยอลอ” แปลว่า “ลำน้า คณิตา” พิธีส่งสัมภาระและข้าวของให้ศพ (เอ๊ะโล) ก่อนที่จะปลงศพจะมีการเตรียมสัมภาระและข้าวของให้ศพ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจำเป็นในการดำเนินงาน ได้แก่ ย่าม มีด หม้อ ชาม ถ้วย ไม้ขีดไฟ เชื้อมัน เชื้อข้าว กล้ากล้วย ยาสูบ หมาก พลุ เป็นต้น ข้าวของสัมภาระทั้งหมดจะบรรจุลงในกะลูกใบหนึ่ง เมื่อได้ เวลาปลงศพ กะลูกใบนี้ก็จะถูกเอาไปด้วย ปลงศพเสร็จแล้วจะนำกะลูกใบนี้ไปวางไว้ใต้ต้นไม้ จากนั้นนำขอเกี่ยวคอเสื้อผู้ทำพิธีและดึงกลับบ้านพอเป็นพิธี การทำพิธีส่งสัมภาระ และข้าวของให้ศพนี้ มีความหมายว่า ในโลกหน้าวิญญาณของศพจะต้องกลับไปทำมาหากินเช่นเดียวกับชีวิตในโลกนี้ จึงต้องมีการมอบสัมภาระ และข้าวของให้ มิเช่นนั้นวิญญาณจะมีความยากลำบาก ไม่มีข้าวของ และเครื่องใช้ในการทำมาหากิน

ข้อห้ามหลังปลงศพ หลังจากปลงศพแล้วจะมีข้อห้ามในประเพณี คือ ไม่ให้คนในหมู่บ้านออกไปทำมาหากินนอกบ้าน ส่วนจะห้ามกี่วันนั้นขึ้นอยู่กับว่าศพนั้นมีการเก็บไว้กี่วัน หากเก็บไว้หนึ่งวันก็จะห้ามออกไปทำงาน 1 วัน ถ้าเก็บ 3 วันก็จะห้าม 3 วัน เป็นต้น ข้อห้ามนี้ เรียกว่า “คินาเกอะเกราเซ” หมายความว่า “ข้อห้ามผีผู้ตาย” เพราะกะเหรี่ยง ปกาเกอะญอเชื่อว่าหลังจากปลงศพผีของผู้ตายยังเดินไปมาภายในบริเวณหมู่บ้าน อยู่จนกว่าจะพ้นจำนวนวันที่เก็บศพไว้ เพราะฉะนั้นหากผู้ใดออกนอกหมู่บ้านในช่วงนี้ ผีผู้ตายอาจเห็นเข้าและจับขวัญของผู้นั้น ไป ซึ่งจะทำให้ผู้นั้นล้มป่วยลงได้ พืชผักของศพ หากมีผู้เสียชีวิตลงในกลางปี และผู้เสียชีวิตไม่มีโอกาสได้รับประทานพืชผักที่ตนปลูกลงไป ในกรณีนี้ญาติพี่น้องก็นำผลผลิตของพืชผักต่าง ๆ ในรอบปีนั้น ไปฝากไว้ที่ไร่ หรือได้

ต้นไม้บริเวณของศพก็ได้หลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้วิญญาณศพจะได้กลับมา
 รับประทานผลผลิตของพืชผักเหล่านั้น แล้วจะได้กลับไปสู่สุคติด้วยความสงบสุข จะได้ไม่กลับมา
 ของจากญาติพี่น้องอีก ปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนไป จากที่เคยทำพิธีแบบดั้งเดิม จึง
 หาญาติแบบดั้งเดิมได้ยากมากขึ้น จะเห็นได้อย่างง่าย ๆ เช่น เสื้อดีข้าวที่ใช้ห่อศพได้มีการ
 เปลี่ยนมาใช้เป็นโลงศพแทน และพิธีการประกอบทางศาสนาอย่างการขับลำนำ หรือ "อีทาบวาซี"
 แทนจะไม่ทำกันคนรุ่นหลัง จะมีส่วนน้อยมากที่จะให้ความสำคัญตรงจุดนี้ เนื่องจากการทำพิธีแบบ
 ดั้งเดิมต้องใช้เวลาอันเป็นข้ามคืนข้ามวัน ในสังคมที่คนปัจจุบันต้องเร่งรีบ จึงมีการย่อระยะเวลาใน
 จุดนี้ ทำให้ส่วนสำคัญของพิธีได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นแบบใหม่ คือ รวดเร็ว และลดขั้นตอนของ
 บางอย่างไป

ภาษา

ภาษาเขียน ความจริงแล้วชาวกะเหรี่ยงไม่มีภาษาเขียนมาก่อน แต่ที่เห็นชาวกะเหรี่ยงใช้
 เขียนกันนั้น เกิดจากคณะมิชชันนารีที่มาร่วมงานกับกะเหรี่ยง ประมาณศตวรรษที่ 24 ได้ปรับปรุง
 อักษรพม่าใช้เป็นตัวอักษรสำหรับกะเหรี่ยงขึ้น ภาษาพูด นักภาษาศาสตร์จัดให้ภาษากะเหรี่ยง เป็น
 ภาษาหนึ่งอยู่ในสายภาษาตระกูลจีน-ทิเบต

กะเหรี่ยงแต่ละเผ่ามีภาษาพูดที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่าง ๆ พื้นฐานของภาษายังไม่เป็นที่ทราบ
 แน่นนอน บางแห่งบอกว่ามาจากต้นตระกูลจีน - ทิเบต คือ พวกกาเร็นนิค (Karenic) แต่บางแห่ง
 สันนิษฐานว่ามีความใกล้เคียงกับแขนงของทิเบต - พม่า ซึ่งเข้าใจว่าข้อสันนิษฐานอันหลังนี้ว่าจะ
 ถูกต้องมากกว่าภาษาของกะเหรี่ยงสกอ โป และบเว มีความใกล้เคียงกัน แต่ไม่สามารถเข้าใจกันได้
 และเป็นที่น่าสังเกตว่าภาษากะเหรี่ยงสกอ โปว์ ได้รับอิทธิพลจากภาษาในตระกูลมอญ - เขมร (
 Mon - Khmer) เฉพาะอย่างยิ่งภาษามอญผู้ชายและเด็กชาวกะเหรี่ยงสกอส่วนใหญ่พูดภาษาไทย
 เหนือได้ ส่วนผู้หญิงกะเหรี่ยงมีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่สามารถพูดภาษาอื่นได้ นอกเหนือไปจาก
 ภาษาสกอ กะเหรี่ยงสกอที่อาศัยอยู่ในบริเวณอำเภอแม่สะเรียง และอำเภออื่น ๆ ในเขตจังหวัด
 แม่ฮ่องสอน สามารถพูดภาษาไทยเหนือ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในบริเวณนั้นมีชาวไทยใหญ่อาศัยอยู่
 เป็นจำนวนมาก กะเหรี่ยงที่อพยพจากพม่ารุ่นหลัง ๆ นี้ ส่วนใหญ่พูดภาษาพม่าได้ดี และบางคนก็
 อ่านออกเขียนได้

การแต่งกาย

สิ่งที่ชัดเจนและมองเห็นได้ง่ายที่สุดสำหรับการแบ่งเผ่าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนั้น คือ ด้านลักษณะการแต่งกาย ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังต่อไปนี้ (กรมประชาสงเคราะห์, 2513)

1. กะเหรี่ยงสะกอ ผู้ชายจะสวมกางเกงขายาวสีดำ และเสื้อชุดทรงกระสอบหลวม ๆ ไม่มีแขน เป็นเสื้อตัวตรง เย็บติดเข้าด้วยกัน เว้นช่องสี่เหลี่ยมและแขนสองข้างไว้ ตัวเสื้อยาวแก่ครึ่งขา บางคนสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว แล้วทับด้วยเสื้อชุดสีแดง ผู้ชายบางคนสวมเสื้อชุดสีดำ แต่ทุกคนต้องมีชุดสีแดงเตรียมไว้เสมอ สำหรับผู้หญิงสาวทุกคนจะสวมชุดทรงกระสอบขวยาวสีขาวถึงข้อเท้า บางชุดทอเป็นเส้นสีแดงเล็ก ๆ รอบสะโพก และกลางขา แขนสั้นผ่าคอเป็นรูปสามเหลี่ยม ผمไว้มวยข้างหลัง พันหลายรอบด้วยเส้นด้ายถักสีแดง หรือโพกด้วยผ้าสีขาว เจาะรูหู ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว สวมเสื้อเสื้อสั้นลงมาแก่ได้เอว สีครามเข้ม ตรงครึ่งอกกลางเย็บด้วยเส้นด้ายกับลูกเดือยหินสีขาว เป็นรูปตารางหมากรุก หรือเป็นจุด ๆ สีขาว ๆ แต่บางกลุ่มก็ทอยกช่วงเอวแล้วทอจกดอกแยกสีผสมเข้าไป

2. กะเหรี่ยงโปว์ ผู้ชายปกติสวมเสื้อสีดำ ถ้ามีงานพิธีใช้สีแดงตัดด้วยเส้นสีขาว บางคนใช้สีขาวมีลายสีเล็ก ๆ ยาวลงไปครึ่งขา สวมกางเกงสีดำ แบบกางเกงจีนแต่กว้างกันหย่อน สำหรับผู้หญิงสาวจะมีแถบผ้าสีแดงกว้างประมาณ 1 คืบ ปิดคาดรอบลำตัวตอนหน้าอก และชายผ้าข้างล่างปักลวดลายสีแดง ใต้แขนเสื้อจะสั้น มีผ้าสีดำเป็นปกแขนยาวถึงข้อมือ มีหวายกลม ๆ คาดเป็นตอน ๆ นอกจากนี้ยังมีปกโลหะซ้อนกันจากข้อมือถึงข้อศอกหลายชั้น

3. กะเหรี่ยงบเว ผู้หญิงจะสวมชุดสีดำและสีแดง มีผ้าสีขาวพันรอบเอวแล้วห้อยชายยาวลงมาด้านหน้าเป็นสองแฉก มีผ้าผืนใหญ่คลุมไหล่ คลุมผม บางทีโพกผ้าสีแดงผืนใหญ่ ส่วนผู้ชายนอกจากสวมเสื้อสีแดงและสีดำแล้ว ยังนิยมสวมเสื้อและกางเกงลายแดงสลับขาว เป็นเส้นตรงจากบนถึงล่าง

4. กะเหรี่ยงตองตู พม่าเรียกกะเหรี่ยงขาว ส่วนกะเหรี่ยงสะกอเรียกตองตูว่า กะเหรี่ยงดำ เพราะผู้หญิงใส่ชุดดำหมด

รูปที่ 2-6 การแต่งกายของหญิงสาวชาวกะเหรี่ยงสะกอ

บทที่ 3

ผลการศึกษา

จากการเข้าไปสำรวจพื้นที่บ้าน พระบาทห้วยต้ม อ.ลิ้ จ.ลำพูน ในวันที่ 23-24 สิงหาคม 2549 ในส่วนของหัตถกรรมผ้าทอ เพื่อทำการศึกษา ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เรื่องราวเชิง วัฒนธรรมชิ้นงานหัตถกรรม การผลิต การบริหารจัดการ การตลาด และ ทักษะฝีมือผู้วิจัยได้ผล จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

การสัมภาษณ์ ในการเข้าไปสัมภาษณ์ในพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ บุคคลที่ เกี่ยวข้องได้แก่

นายณัฐพงษ์ธร แสงดี	หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
นางสาววรรณรัตน์ ขจรบุญเจริญ	เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย
นางกนกวรรณ สึงห์คำ	รองนายก อบต.
นางดี บุญเงิน	ผู้ผลิต 044/2 หมู่ 9 ต.นาทราย อ.ลิ้ จ.ลำพูน
นางธาวินี ไตรเมทาวรรณ	ผู้ผลิต 36 หมู่ 12 ต.นาทราย อ.ลิ้ จ.ลำพูน
นางรุ่งทิวา ขจรเกียรติสกุล	ผู้ผลิต 57 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล
นางวันดี คำป่า	ผู้ผลิต 71 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล ต.นาทราย อ.ลิ้ จ.ลำพูน โทร. 0-5707-5179
นางเมทินี ทะนะบุญธรรม	ผู้ผลิต 61 หมู่ 12
นางนันทน์ภัทร แม่ทุ	ผู้ผลิต 14 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล ต.นาทราย อ.ลิ้ จ.ลำพูน
นางมณีรัตน์ สายธารนิมิต	ผู้ผลิต 52 หมู่ 12
นางพรสวรรค์ กองการุณา	ผู้ผลิต 417/5 หมู่ 9 บ้านหนองปู ต.นาทราย อ.ลิ้ จ.ลำพูน
นางยุพา มือผล	ผู้ผลิต 192/1 หมู่ 8
นางนัฐมน ฉัตรนภาศรี	ผู้ผลิต 335/2 หมู่ 8
นางจันทนา สุขแกน	ผู้ผลิต 441/2 หมู่ 9
นางเจนจิรา เคลื่อนกล้า	ผู้ผลิต
นางกิ่งดาว หนั่นต้า	วิทยากรอาสาสมัคร ของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน

ประวัติความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ พบว่า หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปธรรมชัดเจน ในปี พ.ศ. 2521 ภายหลังจากเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่และชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรชาวเขา จึงทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ ให้รับหมู่บ้านพระบาทห้วยต้มเป็นหมู่บ้านบริวารอยู่ภายใต้มูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ตั้งอยู่ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน มีพื้นที่รับผิดชอบ 24,084.93 ไร่ ครอบคลุม 8 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 9,000 คน 1,760 ครัวเรือน ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับเนินเตี้ย ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงซึ่งเคร่งครัดถือปฏิบัติมั่งสวัริติ และมีคนเมืองรวมอยู่บ้าง

เมื่อชาวกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาตั้งชุมชนในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้มระยะแรก ๆ การประกอบอาชีพการทอผ้ายังไม่ปรากฏ หลังจากมีการคมนาคมติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชน มีผู้สนใจในผ้าทอ จึงได้มีการขายผ้าให้ผู้สนใจ ทำให้เกิดเป็นอาชีพเสริมจากการประกอบอาชีพอื่น ๆ ต่างคนต่างทำโดยใช้ฝีมือการผลิตที่ได้รับถ่ายทอดจากครอบครัวและเครือญาติ การจัดการขายก็เป็นไปตามแต่จะมีผู้มาซื้อ คุณภาพของสินค้าก็เป็นไปตามที่ผลิตสืบทอดกันมา

ความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้น ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและการเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปให้การส่งเสริม โดยที่หน่วยงานแรกที่เข้าไปดูแลและส่งเสริมเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของบ้านพระบาทห้วยต้ม คือ มูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งเข้าไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการจัดสรรพื้นที่ทำกินและส่งเสริมด้านการเกษตร ต่อมาจึงได้มีหน่วยงานอื่นเข้าไปส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพหัตถกรรม ซึ่งศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูนได้เข้าไปเป็นหน่วยงานแรกจัดการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จในการส่งเสริมมากกว่าหน่วยงานอื่น ทั้งการทำเครื่องเงิน การตีเหล็ก และการทอผ้าก็เວวในชุมชน เพื่อช่วยเหลือความเป็นอยู่ในชุมชน และป้องกันการบุกรุกทำลายป่า รวมทั้งปัญหาสังคมในการประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมของสตรี เช่น การถูกล่อลวงไปขายตัว และการอพยพเคลื่อนย้ายของชนเผ่ากะเหรี่ยงเพื่อการหางาน ตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอาชีพการทอผ้าก็เວวของชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้นจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานหรือศูนย์ต่าง ๆ พบว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดลำพูน

ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดลำพูน เป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนโครงการทอผ้าที่เอวของชนเผ่ากะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ในปี พ.ศ. 2530 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการทอผ้าที่เอวให้เป็นอาชีพที่ยั่งยืนให้กลุ่มสตรีในหมู่บ้านมีงานทำ ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มการผลิต การบริหาร การจัดการอย่างเป็นระบบด้านการตลาด โดยจัดโครงการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ทอซึ่งในปี พ.ศ. 2540 ได้จัดโครงการทอผ้าพื้นเมือง และปี พ.ศ. 2541 จัดโครงการเย็บปักประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ชาวเขา ส่วนในปี พ.ศ. 2542 จัดโครงการประกอบอาชีพทอผ้าไทย และปี พ.ศ. 2543 จัดโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชาวเขา การดำเนินงานของแต่ละโครงการนั้นทางศูนย์มีการประสานงานและขอความร่วมมือสนับสนุนจากศูนย์เกษตรที่สูงและมูลนิธิโครงการหลวงดังเช่น ขอกการสนับสนุนด้านบุคลากร วิทยากร จากศูนย์เกษตรที่สูง ในกรณีที่ทางศูนย์ไม่มีบุคลากรไม่เพียงพอและขาดการสนับสนุนด้านการตลาดเพื่อจัดหาตลาดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตจากมูลนิธิโครงการหลวง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์จังหวัดลำพูนและ โครงการมิยาซาว่า ในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากองค์การยูเนสโก ซึ่งเงินที่ได้รับจากการสนับสนุนทางศูนย์ จะใช้ในการจัดโครงการอบรมและเป็นทุนในการสร้างร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในหมู่บ้าน รวมทั้งใช้เป็นกองทุนให้กู้ยืมหมุนเวียนให้กับสมาชิกในกลุ่ม

การดำเนินงานของโครงการที่ส่งเสริมการจัดอบรมให้แก่กลุ่มสตรีและเยาวชนในแต่ละครั้ง รับจำนวนผู้เข้าอบรมประมาณ 30 – 60 คน ขึ้นอยู่กับงบประมาณและบุคลากร โดยใช้สถานที่ดำเนินการคือ โรงงานฝักอาชีพในหมู่บ้าน มีระยะเวลาการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรของแต่ละโครงการ ตั้งแต่ 30 วันจนถึง 90 วัน ซึ่งทางศูนย์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดอบรมทั้งหมด ยกเว้นก็ทอผ้าที่ผู้เข้าอบรมจะต้องเตรียมมาเอง โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ แนะนำต่าง ๆ และให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เกิดทักษะ ความชำนาญ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เมื่อจบการอบรม และผู้เข้าอบรมทุกคนจะได้เบี้ยเลี้ยงวันละ 50 บาท จนกว่าจะสิ้นสุดโครงการอบรม การติดตามผลการอบรมนั้นมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เข้าไปดูแลผู้เข้าร่วม โครงการอบรมอย่างต่อเนื่อง ประมาณสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยการเข้าไปสังเกตและสอบถามกลุ่มผู้ทอผ้าถึงการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพทอผ้าพร้อมทั้งให้คำแนะนำปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มผู้ทอผ้าต่อไป

การดำเนินงานในอนาคต ทางศูนย์จะมีการจัดตั้งศูนย์หัตถกรรมชาวเขาขึ้นที่อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ติดต่อจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ อีกทั้งจะพัฒนาหมู่บ้านพระบาทห้วยต้มให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถึงความสวยงามของวัดพระ

บาทห้วยต้ม ส่วนในการส่งเสริมการทอผ้านั้น ในปัจจุบันยังไม่มีโครงการในการจัดอบรม เพราะกลุ่มผู้ทอสามารถดำเนินงานกิจการต่าง ๆ เองได้แล้ว ทางศูนย์ฯจึงเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำปรึกษา

2. มุลนิธิโครงการหลวง

มูลนิธิโครงการหลวงเข้าไปส่งเสริมอาชีพการทอผ้าให้แก่กลุ่มสตรีในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม เมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้น มีรายได้สามารถเลี้ยงชีพได้ โดยการร่วมมือกับศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ในการจัดโครงการส่งเสริมการปั่นด้ายลินิน ซึ่งทางมูลนิธิโครงการหลวงเป็นหน่วยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรม แล้วให้ผ่อนใช้เมื่อมีรายได้ โดยไม่มีกำหนดเวลาชำระคืน รวมทั้งการจัดหาตลาดจำหน่ายเส้นด้ายลินินที่ปั่นได้ สำหรับศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือสนับสนุนด้านบุคลากรวิทยากรในการให้ความรู้ แต่โครงการส่งเสริมการปั่นด้ายลินินนั้น ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากวัสดุที่ใช้หายากและไม่ใช้วัสดุในท้องถิ่น และผู้ปั่นด้ายเป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างการอบรมเพื่อรับความรู้จึงขาดความชำนาญในการผลิต ทำให้เส้นด้ายที่ปั่นได้ไม่มีคุณภาพ รวมทั้งคนในชุมชนไม่สามารถทอผ้าจากเส้นใยลินินได้ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมในปี พ.ศ. 2540 โดยการส่งเสริมการปั่นฝ้ายแทน ซึ่งคนในชุมชนสามารถทำได้อย่างชำนาญเนื่องจากเป็นความรู้ ความชำนาญที่สืบทอดกันมานาน การดำเนินงานของโครงการนี้เป็นการช่วยเหลือในการผลิตและจัดหาคำสั่งทอจากผู้ที่สนใจ รวมทั้งออกแบบลวดลายในการทอและจัดหาตลาดจำหน่ายผ้าทอ

การติดตามผลทางมูลนิธิฯ จะส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปสังเกต สอบถามกลุ่มผู้ทอผ้าประมาณเดือนละ 1 ครั้ง หรือเมื่อมีคำสั่งทอผ้าจากผู้ที่สนใจ นอกจากนี้ยังมีการประสานงานกับศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาให้เป็นผู้ดูแล ให้คำแนะนำเมื่อกกลุ่มผู้ทอผ้ามีปัญหา รวมทั้งการประสานงานด้านข่าวสาร การจัดงานออกร้านต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มผู้ทอผ้านำสินค้าไปจำหน่าย ส่วนโครงการในอนาคตของทางมูลนิธิฯ นั้น คือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ้าทอของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ให้เป็นที่นิยมของกลุ่มผู้ซื้อ โดยการจัดหาตลาดจำหน่ายสินค้าให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

3. ศูนย์พัฒนาเกษตรที่สูง (ภายหลังเปลี่ยนมาเป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ปี 2549)

ศูนย์พัฒนาเกษตรที่สูงได้เริ่มการส่งเสริมและสนับสนุน โครงการอาชีพการทอผ้าที่เอาจของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ในปี พ.ศ. 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มสตรีที่ทอผ้าที่เอาจมีรายได้ที่แน่นอนและมั่นคงจากการประกอบอาชีพการทอผ้า โดยการสนับสนุนงบประมาณจากประเทศสาธารณรัฐเกาหลีและกรมส่งเสริมการเกษตรที่สูงในการสร้างร้านค้าจำหน่ายสินค้าจากผ้าทอ โดยให้กลุ่มผู้ทอผ้าในหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลดำเนินงาน และมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯเป็นผู้ให้คำแนะนำ นอกจากนี้ทางศูนย์ฯยังได้ประสานงานกับศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์

ชาวเขาให้มีการสนับสนุนด้านบุคลากร เมื่อมีการจัดโครงการอบรมขึ้น รวมทั้งยังจัดตั้งโครงการ ออมทรัพย์ขึ้นในปี พ.ศ. 2540 โดยใช้เงินงบประมาณเดิมจากการสนับสนุนจากประเทศสาธารณรัฐ เกาหลีและกรมส่งเสริมการเกษตรที่สูงเป็นกองทุนหมุนเวียนให้แก่กลุ่มสตรีผู้ทอผ้า ให้สามารถ กู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนประกอบอาชีพการทอผ้าได้ แล้วผ่อนชำระคืนโดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อ เดือน โดยไม่มีกำหนดเวลาชำระคืนเงินต้น การติดตามผลนั้น ทางศูนย์ฯจัดเจ้าหน้าที่ให้เข้าไปดูแล เมื่อมีโอกาสผ่านเข้าไปในหมู่บ้าน และประสานงานกับศูนย์พัฒนาสงเคราะห์ชาวเขาให้เป็นผู้ดูแล ให้คำแนะนำแทน ส่วนโครงการในอนาคตยังคงให้การสนับสนุนใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเป็น ทุนกู้ยืมให้แก่กลุ่มสตรีผู้ทอผ้าต่อไป

ผลิตภัณฑ์

หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือกะเหรี่ยงโบราณของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม อ. ลี้ จ.ลำพูน เป็นการทอผ้า ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของกะเหรี่ยงตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน การทอผ้าของกะเหรี่ยงจะทำหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรเสร็จแล้ว ซึ่งการทอผ้าใน สมัยอดีตยังไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ชาวกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้มทอผ้า ฝ้ายเพื่อไว้สวมใส่ภายในครัวเรือนเท่านั้น ไม่ได้มีการจำหน่าย

แรงบันดาลใจให้กลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงลายโบราณ เนื่องจากชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม ได้รับการสนับสนุนและได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด จากครูบาชัยยะวงศาซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและบุคคลทั่วไปให้ความเคารพนับถือ ในรอบวันมีการเข้าออกชุมชนบ้านพระ บาทห้วยต้มเพื่อมีสการครูบาวงศาจำนวนมาก ประกอบกับความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอ กะเหรี่ยงจึงเป็นโอกาสในการสร้างอาชีพให้ตัวเองและชุมชน

จากการสัมภาษณ์ นางฉวี ปูเงิน ผู้ผลิต หมู่ 9 อายุ 36 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่าในปัจจุบัน มีการผลิตชิ้นงานหัตถกรรม ได้แก่ เสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม และย่าม การผลิตรูปแบบเดิมๆ ได้แก่ การทำเป็นชุดเพื่อสวมใส่ ย่าม และผ้าห่ม โดยจะทำเองตั้งแต่ทอผ้าจนถึงการตัดเย็บ มีการ เปลี่ยนแปลงของลายและการเล่นสีบ้างโดยการคิดขึ้นเอง ส่วนใหญ่เป็นการเลียนแบบธรรมชาติ เวลาที่วิทยากรมาสอนตนไม่เคยเข้าร่วมอบรม นางธาวินี ไตรเมทาวรรณ หมู่ 12 อายุ 39 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่าเริ่มเรียนการทอเมื่ออายุ 13 ปี จากแม่และยาย เป็นการผลิต เพื่อใช้ในครัวเรือนและขายบางส่วน ชิ้นงานหัตถกรรมที่ทำได้แก่ เสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม และย่าม ส่วนมากที่ทำขายได้แก่ย่าม รูปแบบเดิมๆที่ทำการผลิตมาได้แก่ การผลิตเป็นชุดใส่ ย่าม และผ้าห่ม โดยจะทำเองตั้งแต่ทอผ้า จนถึงตัดเย็บ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้แก่ การปรับในเรื่องการกำหนด

ชิ้นงานให้ได้มาตรฐาน เพื่อการจำหน่าย โดยได้รับทราบจากการอบรมของสงเคราะห์ชาวเขา แต่ตนเองก็เข้าร่วมอบรมเป็นบางครั้งก็ว่าง นางรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล ผู้ผลิต 57 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล อายุ 36 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) ระบุว่าตนได้หัดทอผ้ามาตั้งแต่อายุ 12 ปี จากแม่และยายเป็นผู้ถ่ายทอดให้ ชิ้นงานที่ผลิตได้แก่ เสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม และ ย่อม รูปแบบเดิมๆที่ทำการผลิตมาได้แก่ การผลิตเป็นชุดใส่ ย่อม และผ้าห่ม มีการเปลี่ยนแปลงของลายและการเล่นสีบ้างโดยการคิดขึ้นเอง ส่วนใหญ่เป็นการเลียนแบบธรรมชาติ ตนไม่เคยเข้าร่วมอบรม นางวันดี คำป่า ผู้ผลิต 71 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน อายุ 38 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า หัดทอผ้าตั้งแต่อายุ 6 ปี โดยแม่เป็นผู้สอนให้ เมื่อก่อนจะมีการผลิตสินค้าประเภทเสื้อ ผ้าถุง ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง โดยเพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์และมีความหลากหลายขึ้นสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงเพราะดูจากความต้องการของตลาดและเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้งานได้ในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น โดยกลุ่มที่เข้ามาสอนในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้แก่ โครงการหลวง ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา ศูนย์เฉลิมพระเกียรติ เกษตรที่สูง เป็นต้น นางเมทินี ทะนุเบญจธรรม ผู้ผลิต 61 หมู่ 12 อายุ 23 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เริ่มต้นหัดทอผ้าตั้งแต่อายุ 15 ปี แม่เป็นผู้สอนให้ ชิ้นงานที่ผลิตได้แก่ เสื้อ ย่อม ผ้าถุง และผ้าแต่ง แต่เดิมจะทำการผลิตพวกของใช้ในบ้านเช่น เสื้อ ผ้าชิ้น ย่อม และผ้าห่ม มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตบ้าง เช่น จากผ้าชิ้น เป็นผ้าปูโต๊ะและผ้าแต่ง เป็นต้น โดยเน้นการผลิตและแปรรูปสินค้าตามความต้องการของลูกค้า ผู้มาสอนได้แก่ พัฒนาชุมชน ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา เกษตรที่สูงผาลาด และ หมออุษา เป็นต้น นางนันทน์ภัทร แปะท ผู้ผลิต 14 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน อายุ 29 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) หัดทอผ้าเมื่ออายุ 6 ขวบ จากแม่และญาติพี่น้อง ชิ้นงานที่ผลิตได้แก่ เสื้อ ผ้าชิ้น ผ้าปูโต๊ะ ถุงย่อม รูปแบบที่ผลิตมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม โดยมีการแปรรูปให้หลากหลายขึ้น เช่น ทำเป็นกระเป๋า ผ้าปูโต๊ะ เสื้อเย็บมือ ตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จ และผ้าคลุมไหล่ ผู้มาสอนได้แก่ สำนักงานอุตสาหกรรม และ พัฒนาชุมชน เป็นต้น นางมณีรัตน์ สายธารนิมิตผู้ผลิต 52 หมู่ 12 อายุ 24 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เริ่มทอผ้าเมื่ออายุ 11 ปี โดยมียายและแม่เป็นคนสอนให้ ชิ้นงานที่ผลิตได้แก่ เสื้อ ผ้าชิ้น ผ้าแต่ง ถุงย่อม กระเป๋า ชิ้นงานที่ผลิตกันมานาน ได้แก่ เสื้อ ชิ้น ย่อม มีการเปลี่ยนแปลงลายบ้าง โดยคิดเอง ทำเอง เพื่อความสวยงาม นางพรสวรรค์ กองการุณผู้ผลิต 417/5 หมู่ 9 บ้านหนองปู ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน อายุ 23 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่าหัดทอผ้าเมื่ออายุ 13 ปี มีแม่และยายเป็นผู้สอน ผลิตภัณฑ์ที่ทำได้แก่ เสื้อ ผ้าชิ้น เสื้อผู้ชาย และ โสร่งผู้ชาย ชิ้นงานที่ทำไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ มีเพียงการเปลี่ยนแปลงลวดลายเพื่อความสวยงาม และความสะดวกในการผลิต เช่น เดิมมีการปักลูกปักลูกเต๋อย มาเป็นลวดลายอื่นที่ไม่ปัก เพราะลูกปักลูกเต๋อยหายากมันไม่มีแล้ว และมักนิยมใช้เฉพาะคนที่แต่งงานใหม่ นางยุพา มีอผล ผู้ผลิต 192/1

หมู่ 8 อายุ 44 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เริ่มทอผ้าเมื่ออายุ 15 ปี เรียนมาจากแม่ ปัจจุบันผลิตชิ้นงานประเภท กระเป๋าค่าหิ้ว เสื้อผู้ชาย หรือทำหิ้งชุด แต่ส่วนมาทำไว้ใช้เอง มากกว่าทำขายเพราะมีงานประจำอื่นอยู่แล้ว ส่วนรูปแบบที่ผลิตไม่มีการเปลี่ยนแปลง นางนัฐมน จัทรนภาศรี ผู้ผลิต 335/2 หมู่ 8 อายุ 37 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) หัดทอผ้าเมื่ออายุ 15 ปี โดยมีแม่เป็นคนหัดให้ชิ้นงานที่ทำได้แก่ กระเป๋าค่าหิ้ว เสื้อผู้ชาย ส่วนมากมักจะทำใช้เองในครัวเรือน รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยทำ นางจันทนา สุขแดน ผู้ผลิต 441/2 หมู่ 9 อายุ 29 ปี (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เริ่มทอผ้าเมื่ออายุ 8 ปี ชิ้นงานที่ผลิตได้แก่ เสื้อ ผ้าถุง ย่าม ส่วนมากผลิตเพื่อใช้เองมากกว่าขาย การผลิตจะมีการเปลี่ยนแปลงลวดลายบ้าง เช่นจากลายประจำตระกูล มาเป็นลายอื่นๆที่ทำกันทั่วไป นางเจนจิรา เคลื่อนหล้า ผู้ผลิต (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) การผลิตจะผลิตตามรูปแบบเดิมๆที่เคยผลิตมา นางกนกวรรณ สิงห์คำ รองนายก อบต. และนางวรรณดี คำป่า หัวหน้ากลุ่ม บ้านเลขที่ 71 บ้านเด่นยางมูล หมู่ 12 ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า ชิ้นงานที่ทาง กลุ่มของตนทำการผลิตได้แก่ ผ้ารองจาน ผ้าปูโต๊ะ ผ้าแต่งลาย กระเป๋าย่าม ผ้าซิ่น เสื้อ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าสไบ และผ้าซิ่นตัดชุด มีการปรับปรุงพัฒนาลายและสีบ้าง มีการนำวัสดุอื่นๆเช่นไหมพรมมาทอผสม

ขั้นตอนการทอผ้า

การทอผ้าของชนเผ่ากะเหรี่ยงเรียกว่า “ การทอผ้ากี่เอว ” เนื่องจากลักษณะเครื่องทอที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งต้องประกอบด้วยตัวผู้ทอจึงสามารถใช้ทอผ้าได้ มีวิธีการทอได้ง่าย ไม่เปลืองพื้นที่สามารถเคลื่อนย้ายสะดวก ถึงแม้ว่าจะไปทำไรก็สามารถนำไปทอได้ รวมทั้งประหยัดเวลาในการเตรียมการทอ ผูกฝืนและเรียนรู้ได้เร็ว วิธีการทอแบบกี่เอว ขนาดของผ้าจะเท่ากับขนาดของเอวที่สามารถยืดไว้ได้ มีการปลูกฝ้ายเพื่อใช้ในการทอเองไม่ได้ซื้อมาจากที่อื่น ส่วนสีย้อมก็ได้จากธรรมชาติ เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ โคลน ฯลฯ เป็นต้น เมื่อย้อมเสร็จก็จะนำมาทำเป็นเสื้อผ้าแต่สีจะตกไม่สวยงาม เมื่อเจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาให้คำแนะนำจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการทอผ้าฝ้ายอย่างเดียวมาเป็นฝ้ายที่หาซื้อจากตลาดและย้อมสีมาแล้ว ทำให้รวดเร็วในการทอและสีไม่ตก

วัสดุอุปกรณ์ ในอดีตการทอผ้าที่เอวของชนเผ่ากะเหรี่ยงมีวัสดุอุปกรณ์ในการทอที่หาได้จากธรรมชาติ เพราะวิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความผูกพันกับธรรมชาติ จึงเรียนรู้และนำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อันประกอบด้วย

1. แผ่นหนัง หรือ “อย่าคู่เพย” ในภาษากะเหรี่ยง ทำจากหนังสัตว์ ต้องไม่แข็งกระด้างหรืออ่อนนุ่มจนเกินไป แต่สามารถรองรับน้ำหนักของผู้ทอได้ในขณะที่ต้องเคลื่อนตัวขึ้นลงในขณะทอ โดยตัดแผ่นหนังเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 4 – 6 นิ้ว ยาวประมาณ 22 นิ้ว ปลายทั้งสองข้างเจาะรูร้อยเชือกสำหรับคล้องกับไม้รั้งผ้าที่ทอ แล้วพันอ้อมกับเอาผู้ทอขณะนั่งทอผ้า

2. ไม้สำหรับพันผ้าเป็นไม้ท่อนกลม ๆ ใช้สำหรับม้วนเก็บผ้าที่ทอแล้ว และยังเป็น ไม้อันแรกที่ใช้พันด้ายเมื่อเริ่มขึ้นเครื่องทอ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 นิ้ว ยาวประมาณ 20 – 22 นิ้ว ขนาดไม้สั้นหรือยาวเกินไป เพราะผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นผ้าทอหน้าแคบ ถ้าไม้พันยาวเกินไปจะเกิดความไม่สะดวกเวลาทอ ส่วนปลายทั้งสองข้างนั้นบากเป็นช่องสำหรับใช้คล้องเชือกจากแผ่นหนังไม้กระทุบ หรือ “หน่อทาแพะ” ในภาษากะเหรี่ยง ใช้สำหรับช่วยแยกด้ายขึ้นให้มีช่วงกว้างมากขึ้น เพื่อสะดวกในการสอดด้ายขวาง และใช้เป็นไม้กระทุบด้ายขวางให้แน่น ลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็งแผ่นหนา เพราะจะได้มีน้ำหนักและแรงกระทุบด้ายขวางให้แน่นยิ่งขึ้น โดยมีขนาดกว้างประมาณ 3.5 – 6 นิ้ว ความยาวประมาณ 25 – 30 นิ้ว

3. ไม้ช่วยแยกด้ายหรือ “กลูโซ่” ในภาษากะเหรี่ยง ใช้สำหรับแยกด้ายขึ้นออกจากกันตามแนวตะกอก เพื่อให้เกิดช่องว่างพอที่จะสอดไม้กระทุบเข้าไป และทำให้มีช่องว่างสำหรับสอดด้ายขวางได้กว้างขึ้น โดยใช้ไม้ไผ่หรือไม้เนื้อแน่น แต่ไม่ควรมีน้ำหนักมากเกินไป เพราะจะเกิดความไม่สะดวกในการหยิบจับเวลาใช้ ซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 – 2 นิ้ว

4. ไม้หน่อสะยา มีลักษณะเป็นไม้เนื้อแน่นกลมเรียวยาว การทอครั้งหนึ่ง ๆ จะใช้ไม้หน่อสะยาอย่างน้อย 3 อัน หรือไม่จำกัดจำนวน จะทำไว้มากเท่าใดก็ได้ เพราะไม้หน่อสะยามีประโยชน์หลายอย่าง เช่น ใช้สำหรับคล้องด้ายตะกอก เพื่อแบ่งเส้นด้ายขึ้นเวลาขึ้นเครื่องทอ เมื่อทอจะยกขึ้นสลับกับไม้ช่วยแยกด้าย ใช้สำหรับกำหนดแนวและจัดระเบียบเส้นด้ายขึ้นก่อนผ่านตะกอก และยังใช้กำหนดตะกอกสำหรับการทอผ้าที่มีตะกอกหลายชุด จำนวนไม้หน่อสะยาที่กำหนดจะมีจำนวนเท่ากับตะกอกซึ่งจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 – 2 นิ้ว ยาวประมาณ 20 – 25 นิ้ว

5. ไม้ขึ้นเครื่องทอมีส่วนสำคัญอย่างมากที่ช่วยให้การทอผ้าสำเร็จ ซึ่งเป็น ไม้เนื้อแข็ง หรือเป็นไม้ไผ่ก็ได้ มีลักษณะเป็นท่อนกลมใหญ่ ยาวประมาณ 70 – 80 นิ้ว โดยเจาะรูเรียงกันตามขนาดของส่วนประกอบเครื่องทอ ได้แก่ ไม้พันผ้า ไม้หน่อสะยา ไม้ช่วยแยกด้าย เป็นต้น

การยอมรับ ในอดีตชนเผ่ากะเหรี่ยงจะยอมรับฝ้ายด้วยสิทธรรวมชาติที่ทำได้จากรอบ ๆ หมู่บ้าน เนื่องจากการดำเนินชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ จึงได้เรียนรู้ปรับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ให้เข้ากับ

สภาพแวดล้อม และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นสีที่ใช้ย่อมจะได้จากส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ เช่น เปลือก ใบ ผล ราก สีที่ได้ส่วนใหญ่มักเป็นสีดำ น้ำเงิน แดง เหลือง ชมพู เป็นต้น

วิธีการย้อมสีนั้นชนเผ่ากะเหรี่ยงมีวิธีการย้อมแบบไม่มีมาตรฐานการวัด ส่วนประกอบทุกอย่างใช้กะประมาณหรือการคาดคะเนตามความพึงพอใจของผู้ย้อมโดยอาศัยประสบการณ์และความชำนาญหรือจากการสังเกตผู้อื่น ดังนั้นสีที่ได้จากการย้อมแต่ละครั้งจะได้สีไม่เหมือนกัน หากนำมาใช้ไม่พอจะย้อมสีให้เหมือนเดิมอีกไม่ได้ มีขั้นตอนและกระบวนการย้อม 2 วิธี คือ

1. การย้อมเย็น คือ การนำวัสดุที่เป็นสีย้อมมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วทำให้ละเอียด ผสมน้ำแล้วกรองเอาเฉพาะน้ำสีใส่น้ำมะขามหรือน้ำมานาวลงไปเพื่อเป็นสารช่วยให้สีติดดียิ่งขึ้น ก่อนการย้อมจะต้องนำด้ายไปซักน้ำและตีเส้นด้ายให้ฟูเพื่อให้เส้นด้ายดูดซึมสีได้ดี จากนั้นนำเส้นด้ายที่เตรียมไว้จุ่มลงในน้ำย้อมสีแช่ทิ้งไว้จนได้สีที่ต้องการ แล้วนำขึ้นผึ่งลมให้แห้ง แต่ถ้าย้อมสีน้ำเงินจากใบครามจะมีวิธีและขั้นตอนการย้อมที่แตกต่างไปจากนี้คือ นำใบครามมาหั่นแล้วนำไว้ในตูม 6 - 7 วัน ให้นำสีตกตะกอน แล้วผสมน้ำสีกับน้ำค่างที่ได้จากขี้เถ้าใบตอง ใส่ใบส้มป่อยเพื่อให้สีติด แล้วตีน้ำครามจนเกิดฟองเพื่อให้ออกซิเจนเข้าไปช่วยให้สีติดดียิ่งขึ้น นำเส้นด้ายที่ผ่านการซักน้ำและตีจุ่มลงในน้ำย้อมแล้วนำไปผึ่งลมให้แห้ง ถ้าต้องการสีที่เข้มจะทำซ้ำจนได้สีที่ต้องการ

2. การย้อมร้อน คือ การใช้ความร้อนจากเปลวไฟช่วยกระตุ้นให้สีย้อมติดเส้นด้าย โดยการนำวัสดุที่เป็นสีย้อมมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วทำให้ละเอียด นำไปต้มในน้ำจนน้ำสีออก กรองเอาเฉพาะน้ำสี ต้มกับเส้นด้ายที่ผ่านการซักน้ำและตี เดิมเกลือหรือของที่มีรสเปรี้ยว เช่น น้ำมะนาว น้ำมะขาม หรือใบส้มป่อย เพื่อให้สีติดแน่นและตกน้อยที่สุด มีสีสดใสมิถ่ำเร็วต้มจนได้สีที่ต้องการ

ถ้าต้องการให้เส้นด้ายมีความเหนียวแข็งแรงไม่ขาดเวลาทอ ให้นำด้ายที่ต้มสีจนชุ่มมาลวกกับข้าวสุกหรือใส่ข้าวต้มปกลงในน้ำย้อมสี เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการทำอีกขั้นตอนหนึ่ง จากนั้นให้บีบน้ำสีออกนำไปตาก ซึ่งต้องหวีหรือกระตุกเส้นด้ายขณะตาก ทั้งนี้เพื่อให้เส้นด้ายเป็นระเบียบไม่หดรัดหรือหงิกงอ และเป็นการสกัดเอาเมล็ดข้าวออกจากด้าย ป้องกันไม่ให้ด้ายติดกันเมื่อแห้ง

วัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งให้สีโดยวิธีการย้อมร้อน มีดังนี้

สีดำได้จากผลมะเกลือ ถ้าย้อมหลาย ๆ ครั้งจะได้สีเทาอมดำ หรือถ้าต้องการสีดำอมน้ำตาลก็นำไปย้อมทับด้วยสีที่ได้มาจากผลหนามจ้าย ซึ่งเป็นไม้เถาขนาดใหญ่มีหนาม

สีแดง ได้จากเถาไม้ฝางหรือเปลือกต้นประดู่ ถ้าเป็นต้นแก่ ๆ หรือแห้งจะได้สีแดงเข้มอมม่วง แต่ถ้าต้นที่ยังไม่แก่จัดจะได้สีแดงสด

สีแสด ได้จากเปลือกเถาหนามวัว ถ้าต้นแก่จะได้สีแสดอมส้ม แต่ถ้าต้นไม่แก่จัดจะได้สีแสด

สีชมพู ได้จากรากชะโค และเปลือกต้นปุยซึ่งเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่

สีชมพูอมส้ม ได้จากเปลือกไม้แพง

สีชมพูน้ำตาลอมเหลือง ได้จากเปลือกไม้เป็ย

สีแดงอมส้ม ได้จากราก โทะหรือรากขอป่า

การสร้างลวดลายและเทคนิคการทอ

การสร้างลวดลายแบบพื้นผ้าของชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นเทคนิคการทอที่มีความหลากหลาย สามารถสร้างสรรค์ลวดลายให้มีความสวยงาม และแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ทอที่จะออกแบบลวดลายต่าง ๆ ลงบนพื้นผ้าให้มีความประณีตและสวยงาม ซึ่งมีเทคนิคการทอ 5 ประเภท คือ

1. ทอพื้น เป็นการทอแบบง่ายที่สุด โดยนำด้ายพุ่งสอดเข้าไปขัดกับด้ายยืนสลับ ไปมาซึ่งมีการสร้างลวดลายต่าง ๆ อยู่ 2 ลักษณะ คือ

1.1 การทอสลับสีด้ายยืน ทำให้เกิดลวดลายสลับสีในเนื้อผ้า ได้แก่ ลวดลายบนข่าม ลายบนส่วนของตีนชั้น

1.2 การทอสลับสีด้ายพุ่ง ทำให้เกิดลวดลายในแถบสีในเนื้อผ้าเช่นกัน แต่เป็นแถบที่ตัดกับด้ายยืน และสลับสีด้ายยืนจะทำให้เกิดเป็นลวดลายสีเหลี่ยมซึ่งนิยมทอเป็นลายบนผ้านุ่งของผู้ชาย

2. ทอจก จัดเป็นเทคนิคการทอที่ยากที่สุดของชนเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งเป็นเส้นพุ่งพิเศษที่สร้างลวดลายควบคู่กันไปในขณะที่ทอ ด้วยการใช้นิ้วล้วงเข้าไปในด้ายยืน แล้วเอาด้ายสีต่าง ๆ แทรกเข้าไปในขณะที่ทอสลับกับการสอดด้ายพุ่ง เมื่อทอเป็นผืนแล้วที่แทรกเข้าไปนั้นจะปรากฏเป็นลวดลายบนบนพื้นผ้า ซึ่งลายทอนี้มักจะปรากฏบนข่ามที่ผู้หญิงทอ เพื่อให้เป็นของขวัญแก่ผู้ชายที่ตนพึงพอใจ และปรากฏทั่วไปในชุดแต่งกายของผู้หญิงทั้งที่เป็นลวดลายบนเสื้อและผ้าซิ่น

3. ทอยกดอก เป็นการทอที่สร้างลวดลายควบคู่กันไปในขณะที่ทอ ลวดลายเกิดจากเส้นพุ่งพิเศษคล้ายกับการทอจกแต่ทอได้ง่ายกว่า โดยใช้วิธียกตะกอกซึ่งกำหนดลวดลายไว้ตั้งแต่ตอนขึ้นด้าย ด้วยการนำด้ายตะกอกพันสลับกับด้ายยืน เพื่อใช้เป็นส่วนยกสำหรับสอดด้ายเข้าไปในระหว่างทอ เรียกว่า ไม้ เช่น ทอ 1 ไม้ 1 ไม้ 2 ไม้ 3 ไม้ จนถึง 30 ไม้ ให้เกิดเป็นลวดลาย

4. ทอจกผสมยกดอก เป็นการทอที่สร้างลวดลายควบคู่กันไปในขณะที่ทอ โดยใช้วิธีการทอผสมผสานกันระหว่างการทอจกและการทอยกดอก ลวดลายที่เกิดขึ้นจะผสมผสานทั้งการทอยกดอกตะกอก และใช้นิ้วล้วงสอดด้ายเส้นพุ่งพิเศษสีต่าง ๆ สลับเข้าไปด้วย ซึ่งลายที่ได้จะมีความสวยงามแปลกตา

5. มัดหมี่หรือตากาด คือ การย้อมด้ายให้เป็นลวดลายติดสีในบางส่วน โดยการห่อหุ้มด้าย ส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีด้วยใบไม้หรือพันด้วยเชือก ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจะใช้วิธีการมัดหมี่ด้ายขึ้นก่อนนำไปขึ้นเครื่องทอ ลายตากาดหรือลายมัดหมี่เส้นยืนนี้มักปรากฏเป็นลายขวางบนตัวผ้าชิ้นของผู้หญิงหรือโสร่งของผู้ชาย (ซึ่งเย็บตะเข็บเดียว)

จากการสัมภาษณ์ ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้ นางดี ปูเงิน(สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า ในปัจจุบันขั้นตอนของการผลิต จะเริ่มจาก การซื้อฝ้าย ด้าย ไหมพรม ที่ย้อมสีสำเร็จจากร้านค้า นำมาทอเป็นผ้าผืน หลังจากนั้นจะทำการตัดเย็บ เป็นเสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม หรือย៉าม จำนวนการผลิตที่สามารถทำได้คือ หากเป็นเสื้อลายยัก 1 ตัวใช้เวลา 30 วัน ผ้าถุง 1 ผืน ใช้เวลา 9 วัน ย៉าม 1 ใบใช้เวลา 6 วันแต่หากลายยักใช้เวลา 10 วัน การทำจะใช้เวลานานเพราะทำเป็นงานยามว่าง นางธาวินี ไตรเมทวารธรรม (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า ตนทำการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนและขายเป็นบางส่วน กระบวนการผลิตแบบย่อ ในการทำชุด ได้แก่ ซื้อฝ้าย ที่ย้อมสีเรียบร้อยแล้วจากร้านค้า มาทำการทอผ้าเป็นชิ้น หลังจากนั้นก็มาทำการตัดเย็บเองเป็น เสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่มหรือย៉ามเพื่อใช้ แต่ ถ้าทำขายจะซื้อฝ้ายดิบมาย้อมสีธรรมชาติ โดย สีย้อมจากเปลือกไม้ที่ใช้ ได้แก่ จากต้นมะม่วง จะให้สี น้ำตาลออกเหลืองอ่อนๆ ต้นประดู่ จะให้สีน้ำตาล ออกแดง กลาง ๆ และ ต้นคราม ซึ่งในกระบวนการย้อมจะมีการนำสารส้มมาใส่เพื่อกันสีตก จำนวนผลผลิตผ้าเป็นเสื้อลายยัก 1 ตัวใช้เวลาประมาณ 15 วัน ถ้าลายง่าย ประมาณ 7 วัน ผ้าถุง 1 ผืนลายง่ายประมาณ 4 วัน ลายยัก ใช้เวลาประมาณ 15 วัน ย៉าม 1 ใบประมาณ 2 วัน เดือนหนึ่งจะได้ ชิ้นงานประมาณ 3 ชิ้น นางรุ่งทิพา ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กระบวนการผลิตแบบย่อ ได้แก่ ซื้อฝ้าย ที่ย้อมสีเรียบร้อยแล้วจากร้านค้า มาทำการทอผ้าเป็นชิ้น หลังจากนั้นก็มาทำการตัดเย็บเอง จำนวนผลผลิตต่อเดือน ถ้าเป็นเสื้อลายยัก 1 ตัวใช้เวลาประมาณ 10 วัน ถ้าลายง่าย ประมาณ 5 วัน ผ้าถุง 1 ผืนลายง่ายประมาณ 5 วัน ลายยัก ใช้เวลาประมาณ 14 วันเดือนหนึ่งจะได้ ชิ้นงานประมาณ 1 ชิ้นงาน นางวันดี คำป่า (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เป็นตัวแทนกลุ่มทอผ้า เล่าถึงกรรมวิธีการผลิตว่า เริ่มจาก ซื้อฝ้ายแบบย้อมสำเร็จแล้ว หรือ จะทำแบบย้อมธรรมชาติก็ได้ ขั้นตอนการย้อมสีธรรมชาติคือ ต้มน้ำร้อนให้เดือด จากนั้นนำฝ้ายที่ย้อมแล้วลงไปต้ม เพื่อให้ไขมันออก เปลือกไม้ที่ใช้ในการย้อมสี ได้แก่

- เปลือกต้นมะพร้าว ได้สีออกน้ำตาลๆ
- เปลือกต้นมะม่วง ได้สีออกเขียวแกมเหลือง
- เปลือกต้นมะริคไม้ ได้สีออกเขียว

เปลือกไม้ที่จะนำมาใช้ย้อมสี ต้องเอามาแช่ไว้ก่อน ประมาณ 2 ชั่วโมง – 1 วัน แล้วนำไปตากแห้งลงแบ่งข้าวจ้าว เพื่อให้ฝ้ายแข็งขึ้น จะได้ทอได้ กระบวนการทอจะเริ่มจาก นำด้ายมากรอ ด้วย

“เครื่อง” (เครื่องที่จะทำให้ด้ายเป็นเส้น รูปทรงแบบ 5 เหลี่ยม) จากนั้นก็เป็นอันเสร็จ วิธีการทำเส้นด้าย จะนำด้ายที่ได้ไปใช้ในการทอที่เอวต่อไป ในส่วนตัวนอกจากดูแลด้านการตลาดของกลุ่มทอผ้าแล้ว ตนได้ทำการผลิตบ้างโดยผลิตชิ้นงานหัตถกรรม 2 รูปแบบ ได้แก่ ผ้าชั้น 1 อาทิตย์ ได้ 1 ผืน ราคาขาย ผืนละ 1,300 บาท ย้อม 2 วัน ได้ 1 ใบ ราคาขาย ใบละ 150 บาท จำนวนผลผลิต ต่อเดือนถ้าขายยาก จะได้ 2 ผืน แต่ถ้าขายไม่ยาก ก็จะได้ 4 ชิ้น สาเหตุที่ทำรูปแบบผลิตภัณฑ์มีไม่มาก เพราะไม่ค่อยมีเวลา จะได้ทำงานกลุ่ม เช่นการ ดูแลพวกผ้าและตรวจสอบด้วย นางเมทินี ทะนุเบญจธรรม (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เล่าถึงกระบวนการผลิตว่าจะเริ่มจาก การย้อมฝ้าย ม้วนฝ้าย ขึ้นกี่ ทอผ้า และตัดเย็บ ในแต่ละเดือนจะผลิตได้ประมาณ 2 ชิ้น นาง นันท์ นภัทร แป้ทุ (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่าสำหรับกระบวนการผลิตของตนจะเริ่มจาก การย้อมฝ้าย ม้วนฝ้าย ขึ้นกี่ ทอผ้า และ ตัดเย็บ ในแต่ละปีจะผลิตชิ้นงานได้ประมาณ 36 ชิ้น นางณิรัตน์ สายธารนิมิต (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เล่าถึงกระบวนการผลิตว่าจะทำโดย การย้อมฝ้าย นำไปนวดนำไปตากแห้ง ม้วนฝ้าย ขึ้นกี่ ทอผ้า และตัดเย็บ โดยตนจะผลิตถุงย่ามได้ 10 ชิ้นต่อเดือน หรือประมาณ 100 ชิ้น ต่อปี นางพรสวรรค์ กองกาธูดา (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่ากระบวนการผลิตของตนได้แก่ การซื้อด้ายสีมาทอ การทอเรียก ทะติ ทะเปะ เสร็จแล้วเอามาปักเม็ดเดียว “เปืออะ” ซึ่งเม็ดเดี่ยวนี้อาจปลุกบนเขาถึงจะสวยที่นำมาปักบางส่วนมาจากทางสุโขทัย นางยุพา มือผล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เล่าถึงกระบวนการผลิตว่าจะเริ่มจาก การย้อมฝ้าย ม้วนฝ้าย ขึ้นกี่ ทอผ้า และ ตกแต่งลวดลาย เช่นการสอดลายที่ผ้า หรือการปักลูกปัก การผลิตชิ้นงานจะใช้เวลาต่างกัน เช่น กระเป่า ใช้เวลา 2-3 วัน ผ้าห่ม ใช้เวลา 7-8 วัน เสื้อผู้ชาย ใช้เวลา 7-8 วัน ทั้งหมดใช้เวลา 1 ปี โดยประมาณจะผลิตได้เดือนละ 1 ชิ้น ปีละ 10 ชิ้น นางธาวินี ไตรเมทวารธรรม (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม) กล่าวว่า ได้ซื้อฝ้ายที่ย้อมสีเรียบร้อยแล้วจากร้านค้า มาทอผ้าเป็นชิ้น จากนั้นก็จะนำมาทำการตัดเย็บเอง เป็นเสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม หรือย่ามเพื่อใช้ แต่หากขายจะซื้อฝ้ายดิบมาย้อมสีธรรมชาติ

ทั้งนี้ สุทัศน์ วงศ์ชัย และ คณะ (2537) ซึ่งให้เห็นว่า การพัฒนากระบวนการผลิตจากอดีตถึงปัจจุบัน ของหัตถกรรมผ้าทอในศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม จากการผลิตผ้าในลักษณะเป็นชิ้นและมีสีแบบพื้น ๆ ที่ย้อมจากสีธรรมชาติ โดยการปลูกฝ้ายเอง เก็บฝ้ายนำมาปั่นเป็นเส้นฝ้ายที่เล็กบ้างใหญ่บ้างไม่เท่ากัน ซึ่งมีกระบวนการผลิตดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำฝ้ายที่ปลูกสามารถเก็บดอกฝ้ายได้มาปั่นเป็นเส้นฝ้าย

ขั้นตอนที่ 2 นำเส้นฝ้ายที่ได้มาย้อมสีธรรมชาติตากให้แห้ง

ขั้นตอนที่ 3 ฝ้ายที่ย้อมสีแล้วนำมาล้างน้ำให้สะอาดแล้วนำไปนวดในน้ำข้าวหรือน้ำแป้งข้าวเจ้าที่ต้มแล้ว บีบน้ำแป้งออกพอมานำไปตากแดดให้แห้ง

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อฝ้ายแห้งแล้วนำมาม้วนเป็นก้อนกลมๆ (พันหลอด) และม้วนเก็บเพื่อทำเครื่องหูกร้อยใส่พืมและทอแบบกี่เอว

ต่อมาได้พัฒนามาเป็นการใช้สารเคมีเข้ามาช่วยในการย้อมสีเพื่อไม่ให้สีตก และเส้นฝ้ายก็หาซื้อตามท้องตลาด เพราะไม่ต้องย้อมสีอีกทั้งสามารถเลือกสีได้ตามต้องการอีกด้วย ทำให้สะดวกต่อการทอผ้าและรวดเร็วต่อการทอโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการย้อมผ้าอีก อย่างไรก็ตามวิธีการและขั้นตอนดังกล่าวชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงก็จะอนุรักษ์ไว้และสืบสานกันต่อ ๆ มาอยู่ตลอดไม่ได้ทิ้งความคิดเดิมเสียเลยทีเดียว

การใช้เทคโนโลยีการผลิต การเทคโนโลยีในการผลิตผ้าทอนั้นมีน้อยมาก เพราะการทอยังคงเหมือนเดิมคือการทอด้วยกี่เอว ที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือเส้นฝ้ายที่ไม่ได้ปลูกเอง สีย้อมผ้าบ้างครั้งใช้สีจากสารเคมี และยังมีส่วนผสมของสารเคมีในการย้อมผ้า เพราะการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติทำให้สีตกเมื่อนำเอาสารเคมีมาผสมทำให้สีที่ย้อมไม่ตก อีกทั้งยังทำให้สีสดใสเพิ่มมากยิ่งขึ้น

แหล่งวัตถุดิบ

นางตี ปูเงิน (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า ได้ซื้อวัตถุดิบมาจากในหมู่บ้าน จ่ายค่าวัตถุดิบเป็นเงินสด และนางณัฐมน ฉัตรนภาศิริ (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่าตนได้ซื้อจากร้านค้าที่บ้านห้วยต้ม หมู่ 8

นางตี ปูเงิน กล่าวว่าต้นทุนในการผลิตเส้นมีคร่าวๆ ดังนี้

- ต้นทุนทำเส้น 1 ตัว จะใช้ไหมพรม 3 พวง ๆ ละ 10 บาท ใช้ 16 พวง ไหมประดิษฐ์ 4 ใจ ๆ ละ 10 บาท เพราะฉะนั้นถ้าทำเส้น 1 ตัว ไม่รวมค่าแรงจะตกต้นทุนคร่าว ๆ ประมาณ 93 บาท

- นางรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า หากเป็นเส้น ลายยากใช้ประมาณ 10 ใจ ลายง่ายใช้ประมาณ 7 ใจ เพราะฉะนั้นถ้าทำเส้น 1 ตัว ไม่รวมค่าแรงตกต้นทุนอยู่ที่ตัวละ ประมาณ 70-100 บาท

นางธาวินี ไตรเมทวารธร และนางรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่าตนได้ซื้อวัตถุดิบจากร้านค้าในหมู่บ้าน และร้านค้าจากภาคหลวง ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ร้าน เฮง เฮง กับจิ้น เฮงฮวด ซื้อเป็นเงินสด โดยมีต้นทุนคร่าว ๆ ดังนี้

- ในการผลิตผ้าถุง นางชาวีณี ไตรเมทาวรรณ สัมภาษณ์ว่า ต้นทุนในการทำผ้าถุง 1 ผืน ใช้ไหมประดิษฐ์ 12 ใจ ๆ ละ 10 บาท ส่วนตัวลายผ้าที่ใช้ผ้ามัดหมี่มาทำลายน้ำไหล แถวใหญ่ แถวละ 30 บาท (2 แถว) แถวเล็ก แถวละ 2 บาท (8 แถว) เพราะฉะนั้นถ้าทำ ผ้าถุง 1 ผืน ไม่รวมค่า แรงตกต้นทุนอยู่ที่ตัวละ ประมาณ 196 บาท นางรุ่งทิภา ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า ต้นทุนในการผลิตผ้าถุง 1 ผืน ลายยากจะ ใช้ไหมประดิษฐ์ 20 ใจ ๆ ละ 10 บาท ถ้าลายทั่วไป 15 ใจ เพราะฉะนั้นถ้าทำผ้าถุง 1 ผืน ไม่รวมค่า แรงตกต้นทุนอยู่ที่ตัวละ ประมาณ 150-200 บาท
- การผลิตย่าม นางชาวีณี ไตรเมทาวรรณ สัมภาษณ์ว่า หากเป็นต้นทุนทำย่าม ถ้าเป็นย่ามใบเล็ก 1 ใบ ใช้ประมาณ 3 ใจ ตก 30 บาท ย่ามใบใหญ่ใช้ประมาณ 4- 5 ใจราคาประมาณ 50-60 บาท ทำนองเดียวกัน นางรุ่งทิภา กล่าวว่าต้นทุนในการผลิตย่าม 1 ใบ หากเป็นใบเล็กใช้ประมาณ 2 ใจ ตก 20 บาท ย่ามใบกลางใช้ประมาณ 3 ใจ ย่ามใบใหญ่ใช้ประมาณ 4- 5 ใจ เพราะฉะนั้นราคาต้นทุนย่าม ไม่รวมค่าแรงประมาณ 20-50 บาท ทั้งนี้ นางนันท์นภัส แปงู (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) ให้สัมภาษณ์ว่า ได้ใช้เวลาทำย่ามขนาดกลางประมาณ 2 วัน ซึ่งถ้าคิดเทียบค่าแรงงานนอกเกษตรในพื้นที่อยู่ระหว่าง 60-100 บาทต่อวัน ก็จะมีต้นทุนรวมค่าแรงประมาณ 180 บาท/ย่ามใบกลางหนึ่งใบเป็นอย่างต่ำ

นอกจากนี้ นางนันท์นภัส แปงู และ นางมณีนีรัตน์ สายธารนิมิต (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่า ตนได้เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้า และก็จะไปรับวัสดุอุปกรณ์จากกลุ่ม ก็จะมีทั้งจ่ายสดและเชื่อ สำหรับเงินเชื่อหากสินค้าที่ขายได้ก็จะนำมาหักค่าใช้จ่าย

ช่วงเวลาในการผลิต

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างจากการเกษตรในการทอผ้า ทั้งนี้โดย นางชาวีณี ไตรเมทาวรรณ นางดี ปูเงิน นางพรสวรรค์ กองการุธา นางจันนภา สุขแดน นางบุพา มือพอ นางฉัฐมน ฉัตรนภาศิริ (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) นางเมทินี ทะนุเบญจธรรม นางนันท์นภัส แปงู นางมณีนีรัตน์ สายธารนิมิต (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การทอผ้าทำตลอดทั้งปี ทำเรื่อย ๆ ตอนที่ว่างจากการทำงานหลัก ตอนกลางคืน ตอนบ่าย แต่จะว่างทำจริงจึงช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม เพราะเป็นช่วงว่างจากการทำการเกษตร (ปลูกข้าว โปดกับข้าวไร่)

รูปแบบผลิตภัณฑ์และเรื่องราวทางวัฒนธรรม

นางติ ปูเงิน นางชาวีณี ไตรเมทวารธรรม และ นางรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) สัมภาษณ์ว่าแต่เดิมจะผลิตผ้าถุง เสื้อ ย่ามและผ้าห่มโดยทำเองตั้งแต่ทอผ้า และตัดเย็บ ไม่ทราบเรื่องราวความเป็นมาของลวดลาย แต่คิดว่าสิ่งที่ทำยากคือ เสื้อ ส่วน นางชาวีณี ไตรเมทวารธรรม (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า โดยส่วนตัวคิดว่าย่ามทำง่ายที่สุด ส่วนเสื้อ กับ ผ้าถุงขึ้นอยู่กับการลาย ลายที่มีก็เป็นลายต้นคริสมาสต์ ลายน้ำไหล และลายดอกมะเขือ เป็นต้น แต่ไม่ทราบความเป็นมาของลวดลาย ความหมายของสี สีขาวหมายถึงคนที่แต่งงานแล้ว ส่วนสีแดง หมายถึงคนที่แต่งงานแล้ว นางรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า ลวดลายดั้งเดิม ได้แก่ ลายดอกมะเขือ ลายไหมยก 4 อัน เป็นลายดั้งเดิมของจังหวัดตาก ของกะเหรี่ยงโปว จะเป็นลายปักลูกเดือยและลายกะเหรี่ยงโปว อมก้อย และลายกำมะพร้าว ลายต้นสนของท่าสองยาง (โดยหลักแล้ว ในการทอจะมีทออยู่สองแบบ คือ ทอแบบยกกับแบบสอด) สีที่ใช้มีความหมายว่า

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ใช้เป็นสีสำหรับเสื้อผ้าของหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงาน

สีแดง หมายถึง ความหนักแน่น ความอดทน

สีดำ หมายถึง หญิงที่แต่งงานแล้ว

นางวันดี คำป่า (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า ผู้หญิงสมัยก่อนต้องทอผ้าเพื่อสวมใส่ให้ลูก สามี ไว้ใช้อยู่แล้ว ปัจจุบันก็มีทอไว้ใช้บ้าง แต่ก็หันมาขายมากขึ้น เป็นรายได้เข้าครอบครัว ทั้งนี้ผ้าชิ้นจะทำยากที่สุด เนื่องจากต้องใช้เวลานาน ลวดลายที่ผลิตสืบทอดกันมาก็เป็นลายกะเหรี่ยงโบราณ เป็นรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด คนสมัยก่อนว่ากันว่าเป็นลายงูเหลือม ที่อยู่ในถ้ำ เพราะคนในอดีตทอผ้า อาศัยอยู่ในถ้ำ ก็จะได้เห็นลวดลาย ของสิ่งเหล่านี้ ก็จินตนาการของสิ่งที่พบเห็น และกล่าวว่าลวดลายที่ลูกค้าชอบมักเป็นลายกะเหรี่ยงโบราณ กับลายเม็ดเดือย

จากการศึกษาของคุณสุทัศน์ วงศ์ชัย และคณะ (2547) เกี่ยวกับภูมิปัญญาและสร้างตำนานผลิตภัณฑ์กลุ่มทอผ้ากระเหรี่ยงลายโบราณบ้านเด่นยางมูล หมู่ที่ 12 ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ได้รายงานการศึกษาไว้ว่า ความดั้งเดิมของผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยงลายโบราณ คือ การอนุรักษ์ลายงูเหลือมซึ่งคนส่วนใหญ่จะบอกว่าเป็นลายดอกไม้ แต่ชาวกระเหรี่ยงจะรู้กันว่าเป็นลายของงูเหลือมจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่เข้าร่วมเวทีสร้างตำนาน ได้เล่าให้ฟังว่าก่อนนั้นได้มีสามี-ภรรยาคนหนึ่ง แต่งงานกันแล้วได้ปลูกบ้านอยู่ในป่าท้ายหมู่บ้าน อาศัยปลูกพืชผักและเลี้ยงหมูเป็นอาชีพ ทั้งสองคนไม่ลูก มีอยู่คืนหนึ่งสามีนอนหลับและฝันร้ายในความฝันได้ฝันว่ามีไฟไหม้บ้านทำให้ตื่นขึ้น และคิดในใจว่าจะต้องบอกกับภรรยาว่าวันรุ่งขึ้นไม่ต้องปล่อยหมูออกจากถ้ำ

(สมัยก่อนการเลี้ยงสัตว์จะปล่อยให้หากินเองและจะเอาเข้าล้าเมื่อตกค่ำแล้ว) แต่พอต้นซ้าก็ลืมนอกกรรยริบออกไปทำงานพอเย็นจึงนึกขึ้นได้ว่าไม่ได้บอกกับกรรยริบว่าไม่ให้ปล่อยหมู ฝ่ายกรรยริบ(ทราบชื่อว่าชื่อมีเอ)เมื่อตื่นเช้าขึ้นมาก็ทำงานตามปกติปล่อยหมูให้ออกหากินตามปกติ ต่อเมื่อได้ยินเสียงหมูร้องจึงวิ่งไปดูนางมีเอเห็นหมูหลือมกำลังกินหมูของตนจึงได้เอาไม้ตุงทำให้อุจรรจึงรัดเอานางมีเอเข้าไปในถ้ำ เนื่องจากหมูหลือมที่กำลังกินหมูเข้าไปจนอึดจึงยังไม่กินนางมีเอทันที แต่เอานางมีเอไปไว้ในถ้ำเพื่อรอเวลาหิวอีกครั้งหนึ่ง นางมีเอเมื่อถูกหมูหลือมลากเอามาไว้ในถ้ำก็ร้องไห้เพราะไม่รู้จะออกจากถ้ำได้อย่างไร แต่โชคที่นางมีเอได้เอาที่ทอผ้าแบบเอวและอุปกรณ์เข้าไปด้วย พร้อมทั้งอาหารที่นางมีเอเตรียมไว้สำหรับที่จะไปทอผ้ากับคนในหมู่บ้าน จึงได้ทำการทอผ้าในถ้ำแต่คิดลยไม่ออก ธรรมชาติของหมูเมื่อกินอาหารเข้าไปแล้วก็จะคายเอาของเสีย(เศษกระดูก)ออกมา นางมีเอได้เห็นหมูหลือมเอหาจรดกับก้อนหินแล้วห้อยหัวลง มาทำให้เห็นลายบนตัวหมูหลือมอย่างชัดเจน ทำให้นางมีเอคิดออกว่าจะทำลายผ้าให้เหมือนลาย หมูหลือม นางมีเอจึงลงมือทอผ้าโดยใช้ลายบนตัวหมูหลือมเป็นแบบอย่าง ส่วนสามีของนางมีเอเมื่อกลับถึงบ้านจึงนึกขึ้นได้ว่าลืมนอกนางมีเอไม่ให้ปล่อยหมู จึงรีบออกตามหานางมีเอแต่ก็ไม่พบ จึงไปหาตามป่า ได้พบรอยที่ลากนางมีเอไป จึงได้ตามรอยไปจนพบทางเข้าถ้ำแต่ไม่สามารถเข้าไปได้ ได้ร้องเรียกนางมีเอให้ออกมาส่วนนางมีเอเมื่ออยู่ในถ้ำก็ไม่ได้ยินเสียงเรียกของสามีจึงยังคงทอผ้าต่อไปเรื่อย ๆ จนเสร็จ สามีนางมีเอเมื่อตามหาแล้วไม่พบจึงคิดว่านางมีเอคงถูกกินไปแล้ว ทำให้เสียใจมากเลยฆ่าตัวเองตายตรงทางเข้าถ้ำนั่นเอง เมื่อนางมีเอทอผ้าเสร็จแล้วจึงคิดหาทางออกจากถ้ำจนได้ แต่เมื่อออกมาพบว่าสามีของนางได้ตายไปแล้วจึงฆ่าตัวเองตายตามสามีไป ต่อมาได้มีชาวบ้านมาพบจึงนำศพของคนที่ทั้งสองกลับหมู่บ้านและพิธีตามประเพณีของชนชาวเขา ตั้งแต่นั้นมาจึงได้มีการเล่าขานกันว่าลายหมูหลือมเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงสืบต่อกันมา และจะสั่งสอนลูกหลานให้มีความอดทนในการทอผ้า โดยเล่าเรื่องของนางมีเอให้แก่ลูกหลานฟังก่อนที่จะทำการสอนให้ลูกหลานทอผ้า นี่เป็นตำนานที่ได้เล่าสู่กันมาเป็นเวลาช้านานซึ่งสามารถสอบถามชาวบ้านบ้านเด่นยางมูลได้

นางนันทนภัทร แพฑู (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่า เสือปักเม็ดเคียว เป็นเสือที่คนกระเหรี่ยงใช้กันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ (และใช้ใส่ในพิธีแต่งงาน) คนกระเหรี่ยง เชื่อกันว่าถ้าได้ใส่หรือมีเสือเม็ดเคียวไว้ในบ้านจะทำให้คนในครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข ผลิตกัณฑ์ทุกชิ้นทำได้ไม่ยาก แต่ต้องใช้เวลาาน สิ่งที่ทำสืบทอดกันมาได้แก่ เสือ ผ้าซิ่น ลูดย้อม ลวดลายที่เรียกก็มี ดินกบ เมล็ดฟักทอง และกรรไกร เป็นต้น ลวดลายดั้งเดิม ก็เป็นการปักเม็ดเคียวเป็นรูปทรงต่าง ๆ และผ้าลายดินจก นางฉวีรัตน์ สายธารนิมิต (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่า แต่ละลายสื่อความหมายถึงวิถีชีวิตของกระเหรี่ยงที่อยู่กับธรรมชาติ และผ่านแต่ละชิ้นก็ต้องมีชื่อเรียก เช่น เสือลายเม็ดเคียว ลาย

พืชทอง ลวดลายดั้งเดิม ก็มีเช่น ลายเมล็ดพืชทอง ลายเมล็ดแตงกวา ลายตะขาบ ลายก้างปลา และลายตีนสุนัข เป็นต้น นางพรสวรรค์ กองการุณา(สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า เป็นประเพณีมาตั้งแต่ดั้งเดิมเป็นกระเบื้องที่ควรที่จะสวมใส่ที่เป็นลายของตนเอง เห็นว่า ชิ้นงานที่ผลิตยากที่สุดคือ เสื้อผู้หญิงเพราะมีลายเยอะ ไม่ทราบความหมายของลวดลาย ลวดลายดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ คือ ลายขี้เปื้อะ เป็นลายดั้งเดิม และลายอื่นๆแต่จำไม่ได้แล้ว นอกจากนี้นางกนกวรรณ สิงห์คำ (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ลวดลายจะจินตนาการตามธรรมชาติ เช่น ลายใบเฟิร์นที่อยู่ในห้วย ดอกก็ดูตามฤดูกาลมีสีเหลือง สีเขียว ธรรมชาติ เม็ดเต๋อยต้องมีประกอบ ผ้าที่ปักด้วยเม็ดเต๋อยมีความร่มเย็นอยู่เย็นเป็นสุข และกล่าวว่า รากไม้บางชนิดไม่ทราบชื่อ จะไปเอาเฉพาะข้างขึ้นไม่ให้เอาข้างแรม ถ้าเอาต้องไปบอกต้นไม้ว่าขออนุญาตเอามาใช้ ถ้าไม่ขอจะไม่สบายเวลาข้อมก็จะมีข้อมนอกรหมู่บ้าน เป็นความเชื่อแต่ดั้งเดิม นอกจากนี้ วันพระห้ามทอผ้า เพราะต้องไปวัด ถ้าหากหัวหน้าครอบครัวไปทำมาหากิน หรือเอาเครื่องเงินภรรยาที่อยู่ที่บ้านจะไม่ทอผ้าเพราะจะทำให้สามีไม่คล่องตัว เป็นต้น

การบริหารจัดการ และการกำหนดราคา

จากการสัมภาษณ์ นางวันดี คำป่า และ นางกนกวรรณ สิงห์คำ (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่าในศูนย์ พระบาทห้วยต้ม ได้มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่ม OTOP และทอผ้าลายกะเหรี่ยงโบราณ หมู่ 12 หัวหน้ากลุ่ม คือ นางสาวทอง เงินเลิศสกุล ส่วนนางวันดี ฝ่ายการตลาดเป็นผู้นำสินค้าไปขาย พัฒนาสินค้า ตรวจสอบสินค้าอันไหนสีตกจะส่งไปที่ไหน และอันไหนดี จะส่งไปที่ไหน เงินทุนเริ่มแรกได้มาจากเกษตรที่สูง เริ่มแรกได้มาก่อน 20,000 บาท และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีจากเงินทุนองค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนเงินกระตุ้นเศรษฐกิจ ให้ทุนเริ่มแรก 100,000 บาท กำหนดส่งคืน 5 ปี ๆ ละ 20,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ย ตอนนี้คืนได้ 2-3 ปีแล้ว โครงการหลวงสนับสนุนประชาสัมพันธ์ พัฒนาชุมชนสนับสนุนเรื่องวิชาการ ไม่ได้ช่วยเรื่องเงิน แต่จะช่วยเรื่องท่องเที่ยว เวลาขายก็จะตั้งราคาเอง เอากำไรนิดหน่อย สินค้าของชุมชนจะได้ขายง่าย ถ้าเอากำไรมากก็จะขายยาก คนทอตั้งราคามาให้คนขาย คิดตามลายง่ายลายยาก ใช้ฝ้ายเท่าไร ใช้เวลาเท่าไร ทางกลุ่มก็จะเพิ่มราคาเองอีกนิดหน่อย เพื่อใช้เป็นค่าตรวจสอบคุณภาพ ใสน้ำยากันสีตก เป็นต้น ตัวอย่างราคาขายสินค้า

- ผ้าซิ่น ทำ 1 อาทิตย์ ได้ 1 ผืน ราคาขายผืนละ 1,300 บาท
- ย้อม ทำ 2 วัน ได้ 1 ใบ ราคาขายใบละ 150 บาท

ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการ ได้แก่ เงินทุนหมุนเวียนไม่พอ ตอนนี้อย่างจะขยายกลุ่มเพิ่มขึ้น จะได้เพิ่มวงเงิน อนุมัติได้ไม่เกิน 150,000 บาท และ ในศูนย์ฯ ห้วยด้อมมี 8 หมู่บ้าน สมาชิกต้องเอาไปฝากขาย ถ้าสินค้ายังขายไม่ได้ ก็ยังไม่ได้เงินฝากขาย ทำให้ไม่ยอมผลิตกันเยอะ เพราะไม่รู้ว่าจะขายได้เมื่อไหร่ ทั้งนี้คนที่ทอผ้าต้องเอามาฝากขายก่อนแล้วจึงจะได้เงิน ในกรณีที่ทอสวยจริง ๆ ทางกลุ่มจะซื้อครึ่งหนึ่ง หรืออาจจะซื้อทั้งหมด แต่ถ้าทอไม่ค่อยดี ไม่ค่อยสวยก็จะฝากขายไว้ก่อน ถ้าขายได้แล้วค่อยจ่ายคืน ชาวบ้านที่ทอก็เดือดร้อนว่ายังไม่ได้เงิน

การตลาดด้านแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์

นางวันดี คำป่า และ นางกนกวรรณ สิงห์คำ (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่า ได้นำสินค้าไปขาย OTOP ทุกที่ ขายที่ร้านค้า OTOP ในหมู่บ้าน จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อ และก็มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ ในการไปขายสินค้า OTOP จะมีหนังสือจากทางกรมพัฒนาชุมชนแจ้งให้ไปขายจะออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ถ้าไปอบรมทางกรมฯ ก็จะออกให้ นอกจากนั้นก็ไปขายที่ถนนคนเดินที่เชียงใหม่ หรือที่เขาจัดงานที่ในเชียงใหม่ เอาไปฝากกลุ่มเครื่องเงินไปส่งที่ร้านค้า งาน OTOP กรุงเทพฯ เมืองทองธานี หรือมีการจัดงานประชุมสตรี APEC ขายที่ DO สยาม (อยู่แถวเลยพาหุรัดไป) บางครั้งก็ไปเดือนละครั้ง บางครั้ง 2-3 เดือนครั้ง เมื่อก่อนนี้กลุ่มนำไปส่งที่ ตลาดวโรรส(ภาคหลวง) จ.เชียงใหม่ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ไปส่งแล้ว เพราะชาวบ้านบางคนที่พระบาทห้วยด้อมเอาไปขายส่งเองให้ร้านค้าในภาคหลวง ในราคาที่ถูกกว่า แต่สินค้านั้นไม่มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ไม่ได้ตรวจสอบวิธีการย้อมสี ทำให้ร้านค้าที่ภาคหลวงเห็นว่าสินค้าที่กลุ่มส่งให้ราคาแพง

ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด

นางวันดี คำป่า (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่าเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำมาซื้อเครื่องจักร ซื้อวัสดุแปรรูปไม่มี ทำให้ทำชิ้นงานเก็บสะสมไว้ไม่ได้ นางราวีณี ไตรเมทาวรรณ (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่าคนได้นำของไปฝากขายที่ร้านนางวันดี แต่หลายๆ ของจะขายได้ ก็เลยทำให้ไม่มีเงินทุนมาหมุนเวียนในการผลิต นางเมทินี ทะนะบุญจรรยา (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่ามีปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง ตลาดไม่แน่นอน ในชุมชนมีผู้ผลิตหลายกลุ่ม ทำให้เกิดการตัดราคากันเองภายในกลุ่ม นางนันท์นภัส แปะทุ (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่าในทำนองเดียวกันว่าตอนนี้ก็มีปัญหาวัตถุดิบแพงขึ้น นางวันดี คำป่า และนางกนกวรรณ สิงห์คำ (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่าในช่วงฤดูฝนเส้นด้ายที่นำไปย้อมจะแห้งช้า ทำให้สินค้าที่ผลิตใช้เวลามากขึ้น ทำให้ส่งช้ากว่ากำหนดที่ลูกค้าต้องการ และความประณีตน้อยในการ

ทอผ้าของสมาชิกกลุ่ม ไม่มีแหล่งจำหน่ายฝ้ายในชุมชน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ตอนนี้นำไปซื้อวัตถุดิบที่เชียงใหม่ แถวตรอกเล่าโจ้ว ซึ่งไกล ถ้ามีให้ซื้อที่อำเภอฝ้ายหรือในตัวจังหวัดลำพูนก็จะง่ายขึ้น

นางกิ่งดาว หนั่นต้า (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) เป็นวิทยากรอาสาสมัคร ของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน (กรมประชาสัมพันธ์) ส่วนใหญ่งานที่ทำจะเป็นในส่วนของงานด้านการออกแบบ การสอนทอผ้าทอ และการจัดร้าน กล่าวว่า สำหรับจุดอ่อนของพื้นที่นี้ คนคิดว่าเป็นเรื่องของความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ แต่เรื่องลายผ้า นั้น ชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองอยู่แล้ว โดยสิ่งที่คนเข้ามาเสริมให้ก็คือ เรื่องของรูปแบบของผลิตภัณฑ์ เช่น การนำฝ้ายมาแปรรูปเป็นของใช้ทุกอย่างที่มีฝ้ายเป็นส่วนประกอบตั้งแต่ห้องนอน ถึงห้องน้ำ สำหรับคนคิดว่าชาวบ้านในพื้นที่เป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพ สามารถรับสิ่งที่ถ่ายทอดให้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหน่วยงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่นี้จะประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะกลุ่มนี้ ครอบคลุมที่วัดดี ถือว่าเป็นครอบครัวที่มีบทบาทสำคัญ เป็นครอบครัวเข้มแข็ง โดยเฉพาะที่วัดดี เก่งด้านการตลาด และรู้จักการเจรจา กลุ่มตลาดต่าง ๆ จะชอบสี ที่แตกต่างกันออกไป โดยประเทศ อินโดนีเซียจะชอบสี โทนสีฟ้า น้ำทะเล เขียว แดง และเขียวออกเหลืองนิดหน่อย , ประเทศญี่ปุ่นชอบสี สันสดใส , ประเทศจีนชอบสี แดง , ส่วนประเทศทางยุโรป และออสเตรเลีย จะชอบสีครีม สีน้ำตาล

ความคาดหวังและความต้องการ

นางธาวินี ไตรเมทวารธรรม (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) คาดหวังว่าอยากให้มียี่สงขายสินค้าหัตถกรรมให้มากกว่านี้ แล้วได้เป็นเงินสด และอยากให้มีคนมาช่วยด้านการตลาด นางรุ่งทิพา ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) มีความคิดเห็นเหมือนกันว่าอยากให้มีคนมาช่วยด้านการตลาด นางวันดี คำป่า และนางกนกวรรณ สิงห์ท่า (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) อยากให้แปรรูปผลิตภัณฑ์แต่ยังหา Designer ไม่ได้ ทุกวันนี้ก็ออกแบบกันเอง แต่มีรูปแบบน้อย ไม่เหมือนในเมืองจะมีรูปแบบที่หลากหลาย คิดว่าอยากให้คนมาออกแบบรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้เอาแบบใหม่ล่าสุด ที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน ให้แตกต่างจากในเมือง เพราะจะเป็นการลอกเลียนแบบ อยากได้คนออกแบบที่ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถมองแล้วรู้ได้ทันทีว่าเป็นผลิตภัณฑ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และอยากจะทำอนุรักษ์ผ้าทอกะเหรี่ยงลายโบราณ เป็นสิ่งที่ผูกพันตั้งแต่บรรพบุรุษกะเหรี่ยงผู้หญิงทุกคนต้องทอผ้าเป็น แม้ว่าจะอยู่ในเมือง กลับมาอยู่บ้านก็ยังใส่ผ้ากะเหรี่ยง และต้องการที่จะสร้างที่ขายที่ OTOP ขยายให้ใหญ่กว่าเดิม ที่มีจจุบันคับแคบ มีการออกแบบโดยใช้วัตถุดิบของเรา อาจจะเป็นเศษฝ้ายมาแปรรูป เพื่อเป็นการลดต้นทุน นางเมทินี ทะนุเบญจธรรม (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) คาดว่าอยากให้ตลาดรองรับซื้อสินค้า อยากได้เงินทุน และให้มีคน

รู้จักผ้าทอกะเหรี่ยงห้วยตม และอยากให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบสานวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ นาง นันทน์ภัทร แปงู (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) อยากให้มีคนหัตถ์ลาดให้ และอยากให้มีคนรู้จัก วัฒนธรรมการทอผ้าของกะเหรี่ยง และอยากให้มีการสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าต่อไป ส่วนนาง มณีรัตน์ สายธารนิมิตร (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) กล่าวว่ากลุ่มมีความต้องการให้มีเงิน สนับสนุนกลุ่มผ้าทอ วิทยากรสอนการแปรรูปผ้าทอที่ต้องการให้มีการแปรรูปหลากหลาย และให้ สินค้ากะเหรี่ยงห้วยตมเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

ทัศนคติของกะเหรี่ยง ต่อการผลิตงานหัตถกรรม

นางดี ปูเงิน (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า งานหัตถกรรมผ้าทอมีความจำเป็น เพราะเป็นของที่ต้องใช้ตลอด แต่ถ้ามีการส่งเสริมให้ผลิตแบบเป็นงานฝีมือ ใช้เวลาทำงานแต่ได้ ราคาสูงกว่างานทั่วไป ก็ไม่ค่อยอยากทำเนื่องจากมีปัญหาสุขภาพ ถ้าต้องใช้เวลาานาน ๆ จะเจ็บหลัง แต่คิดว่าชิ้นงานที่ทำยากจะเป็นเสื้อ ทำนองเดียวกับนางชาวีณี ไตรเมทวารธรรม (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) กล่าวว่า การทอผ้าถึงแม้ไม่ได้ขายแต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตอยู่แล้วต้องได้ใช้ แต่ก็เป็นการดีหากมีรายได้จากงานหัตถกรรมในยามว่าง นางรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) คิดว่าผู้หญิงกะเหรี่ยงทุกคนก็ทอผ้าเป็นอยู่แล้ว ส่วนมากทอไว้ใช้สิ่งของดั้งเดิม ได้แก่ เสื้อ ผ้าถุง ย่าม และผ้าห่ม ถ้ามีเวลาก็ทำขายได้ เป็นรายได้เสริม แต่อาจไม่มีความสามารถในการแกะลาย หากมีคนมาสั่งทำมีลักษณะเป็นงานฝีมือ แต่หากมีแบบมาให้ดู ก็สามารถจะทำได้ นาง วันดี คำปา (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) คาดหวังว่าอยากให้งานทอผ้าเป็นอาชีพหลักจริง ๆ จัง ๆ ไม่อยากให้กะเหรี่ยงทิ้งการทอผ้า อยากให้สืบทอดการทอผ้าต่อไป อยากให้รักษวัฒนธรรมของตนเอง แต่คิดว่าการสอนชนเผ่าเดียวกันในแต่หมู่บ้านอื่นก็อาจจะทำได้ แต่ว่าแต่ละที่ก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง นางเมทินี ทะนุเบญจธรรม และ นางมณีรัตน์ สายธารนิมิตร (สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2549) คิดว่าหัตถกรรมผ้าทอช่วยเสริมรายได้ให้กับครอบครัว และใช้เวลาว่างในการทอผ้าได้ ที่สำคัญเป็นอาชีพหลักได้ด้วย

บทที่ 4

ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม ที่ได้จากการจัดประกวดผ้าทอ

สรุปการสัมภาษณ์ระหว่างการค้าตัดสินการประกวดผ้าทอ โครงการหลวง พระบาทห้วยต้ม อ.ลี้ ลำพูนวันที่ 23 สิงหาคม 2549 โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินการประกวด ได้แก่ การเน้นด้านเรื่องราว และการสืบทอดทางวัฒนธรรม (รูปที่ 1)

ผู้เข้าร่วมในการประกวดได้แก่

นางรุ่งทิวา	ขจรเพียรศิสกุล	ผู้ผลิต 57 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล
นางพรสวรรค์	กองการุการ	ผู้ผลิต 417/5 หมู่ 9 บ้านหนองปู่ ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน
นางบุญลือ	เขี้ยวจี้ไพร	ผู้ผลิต
นางวัลดี	คำป่า	ผู้ผลิต 71 หมู่ 12 บ้านเด่นยางมูล ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน โทร. 0-5707-5179
นางณัฐมน	ฉัตรนภาคีรี	ผู้ผลิต หมู่ 8
นางยุพา	มือผล	ผู้ผลิต 192/1 หมู่ 8
นางเป็ะและ	คำสุขกระจำง	ผู้ผลิต
นางนุโพ	เริ่มตระกูลใหม่	ผู้ผลิต
นางจันนภา	สุขแดน	ผู้ผลิต 441/2 หมู่ 9
นางดี	ปูเงิน	ผู้ผลิต 044/2 หมู่ 9 ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน
นางทาวีณี	ทวีเพิ่มผล	ผู้ผลิต

คณะกรรมการในการตัดสิน และผู้มีส่วนร่วมในการประกวด ได้แก่

1. อาจารย์ธีรราช อักษรดิษฐ์ ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. รองศาสตราจารย์กฤษณา รัตนพฤกษ์ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
3. นางสาววรรณรัตน์ ขจรบุญเจริญ เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลา

น้อย

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถ มณีสงฆ์ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
5. นางรัชญา พรหมบุรมย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รูปที่ 4-1 บรรยากาศในการประกวดหัตถกรรมผ้าทอ วันที่ 23 สิงหาคม 2549

เกณฑ์ในการประกวด จะพิจารณาจาก ความสวยงาม 2 คะแนน ความประณีต 2 คะแนน สามารถบอกเล่าเรื่องราว/ความหมายของลวดลายได้ 3 คะแนน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 3 คะแนน ความคิดสร้างสรรค์ 1 คะแนน ความเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย(เอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาออกแบบให้แบบผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ได้ 1 คะแนน รวม 60 คะแนน

ผู้ที่นำผลิตภัณฑ์มาประกวดอาจไม่ได้เป็นผู้ที่ผลิตเพื่อขายแต่เป็นการผลิตไว้ใช้เอง หรือมีการนำชิ้นงานดั้งเดิมที่ตนได้มีการเก็บสะสมไว้ตั้งแต่สมัยรุ่นคุณตา คุณยาย หรือ รุ่นแม่ ทั้งนี้ทางทีมวิจัยคาดหวังเพื่อต้องการที่จะได้ชิ้นงานเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิม พร้อมทั้งการบอกเล่าเรื่องราวและความหมายของชิ้นงานเชิงวัฒนธรรมที่นำมาประกวด

ผู้เข้าประกวดมีดังนี้

1. นางแปะและ อายุ 48 ปี

ได้เล่าให้ฟังว่าแม่เป็นผู้สอนการทอผ้าให้ ตอนนี่แม่อายุ 80 ปีแล้วยังทำอยู่บ้าง ได้นำเสื้อกับผ้าทอมาประกวด แต่ก่อนนี้ชาวบ้านจะปลูกฝ้ายเอง แล้วปั่นเองตอนกลางคืน ย้อมเองและใช้สีธรรมชาติ บอกว่าเสื้อใช้เวลา 15 วัน เป็นลายจะดีดีตั้งแต่ไม่ทราบลวดลายความเป็นมา

สีธรรมชาติที่นำมาย้อม สีส้ม - ย้อมมาจากต้นคำแสด

สีเหลือง - ย้อมมาจากขมิ้น
 สีนํ้าตาล - ย้อมมาจากประดู่

2. นางนุโพ อายุ 64 ปี

ได้อพยพมาจากอำเภอสามเงา จังหวัดตาก ย้ายมาตามครอบครัวมาอยู่ที่พระบาทห้วยต้ม ได้ประมาณ 30 ปีมาแล้ว นำเสื้อกับถุงย่ามมาประกวด (รูปที่ 4-2) แต่ไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าเป็นลายอะไร และไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวได้

รูปที่ 4-2 เสื้อและถุงย่ามที่นางนุโพนำมาประกวด

3. นางทาวีณี ทวีเพิ่มผล อายุ 39 ปี

กล่าวว่า ตนได้ย้ายมาจาก จ. อมก๋อย เสื้อผ้าทอที่นำมาประกวด (รูปที่ 4-3) มาจากอำเภออมก๋อย เป็นผ้าทอ (ลายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ย้อมสีธรรมชาติ คนทอที่เป็นเจ้าของชิ้นงานอายุ 80 ปีแล้ว เป็นคุณยาย สมัยก่อนจะปลูกฝ้ายเอง ในการนำมาทอผ้าถุง (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังไม่มีสีเคมี หาซื้อไม่ได้) ต้องใช้สีธรรมชาติ ส่วนสีเขียวจะทอมาจากไหมพรม น่าจะมาจากเมืองจีน ตนชอบที่จะเก็บผ้าเก่าไว้ ของรุ่นแม่ รุ่นยาย เนื่องจากมีความเชื่อว่าจะให้ความร่มเย็นในบ้าน

รูปที่ 4-3 เสื้อที่นางทาวีณีนำมาประกวด

4. นางจันทนา สุขแดน อายุ 29 ปี

นำเสื้อผ้าประกวด (รูปที่ 4 -4) เจ้าของผลงานเป็นคุณแม่อายุ 65 ปี เป็นคนทอ ผู้หญิงกะเหรี่ยงที่เป็นแม่มักจะทอผ้าไว้ให้ลูกสาว ถ้ามี 2 คน ก็ทอไว้ให้ 2 ผืน เสื้อที่นำมาเป็นลายปัก ชื่อลายมือเขียด เป็นลายประจำตระกูล ก็เลียนแบบธรรมชาติที่เห็นเขียดอยู่ในท้องนา และนอกจากนั้นจะทอให้ลูกสะใภ้ด้วย แต่ถ้าหากลูกชายจะแต่งงานก็จะทอชุดเจ้าบ่าวให้ลูกชายด้วย

รูปที่ 4-4 ลายมือเขียด

5. นางรุ่งทิwa ขจรเกียรติสกุล อายุ 36 ปี

เล่าว่าตนชอบเก็บสะสมผ้า ผ้าถุง, เสื้อ เสื้อผ้าก็จะมีหลายลายแต่ไม่ทราบความเป็นมา เป็นของรุ่นยาย ผ้าเหล่านี้มีอายุเป็น 100 ปีแล้ว สีผ้าที่ทอเป็นสีจืดจางอยู่ในเสื้อ จะมาจากไหมพรม เช่น สีเขียว โดยมากแล้วก็จะกลายเป็นลายที่เลียนแบบธรรมชาติรอบ ๆ ตัว (รูปที่ 4-5) เช่น ลายเมล็ดฝักทอง เมล็ดเตงกวา ลายหอยสานหุ้มน้ำเต้า ลายขอเกี่ยวหัวช้าง เป็นต้น และก็มีการนำลายเหล่านี้มาผสมผสานกัน เช่น ลายเมล็ดเตงกวาก็จะมีตัวหุ้มน้ำเต้า (ดัดแปลงมาจากลายเมล็ดเตงกวา) และมีการนำลายขอเกี่ยวหัวช้างมาผสมกับลายเมล็ดฝักทอง เป็นต้น

ในการเก็บรักษาผ้าเก่า จะมีวิธีการโดยเอาลูกเหม็นใส่ไว้ในที่เก็บผ้ากันแมลงมากัด พอช่วงเมษายน ก็จะเอามาตากผ้าไว้ และยังบอกว่าตอนที่แต่งงานก็มีการแลกเปลี่ยนการทอผ้าได้จากแม่สามีด้วย

ลายเมล็ดฝักทอง ทอยกดดอก

ลายเกี่ยวหัวช้าง

ลายรากไทร

ลายพระอาทิตย์ทรงกลด

ลายเมล็ดเตงกวามีตัวหุ้ม

(ดัดแปลงมาจากลายเมล็ดเตงกวา)

ลายหวายสานหุ้มน้ำเต้า

ลายมีการพัฒนาผสมลายตะขอกับเม็ดฝักทองรวมกัน

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © Mai University reserved

รูปที่ 4-5 ผ้าลายต่างๆ ที่เลียนแบบธรรมชาติ

6. นางดี ปูเงิน อายุ 36 ปี กะเหรี่ยงโปว์

ได้นำเสื้อทอลายแบบกะเหรี่ยงโปว์ และผ้าถุง (รูปที่ 4-6) บอกว่าเป็นลายงู เป็นงูใหญ่ งูเล็ก มาประกวด แต่ไม่สามารถที่จะอธิบายความหมายของลวดลายได้ว่ามีความเป็นมาอย่างไร

รูปที่ 4-6 เสื้อผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์และผ้าถุง

7. นางฉัฐมน นัตรนภาศิริ อายุ 37 ปี

เอาชุดแต่งงานมาประกวด (รูปที่ 4-7) เป็นเสื้อที่มีการปักเดือย และผ้าถุงที่มีการปักลายและปักเดือย ย้อมสีธรรมชาติ เล่าว่าวัดดูดิบย้อมที่เป็นรากไม้ มาจาก อ.ท่าสองยาง จ.ตาก ต้องไปหาเอาในป่า ส่วนสีเหลืองมาจากขมิ้น ลวดลายและความหมายไม่สามารถที่จะบอกเล่าได้

รูปที่ 4-7 ลายเสื้อและผ้าถุงชุดแต่งงาน

8. นางวัลดี คำป่า อายุ 39 ปี

นำถุงย่ามมาประกวด (รูปที่ 4-8) มีอายุเกิน 100 ปี บอกว่าเป็นของหายากตอนนี้ไม่เห็นแล้วในหมู่บ้าน แต่ก็อยากจะทำใหม่ และนำสินค้าที่ร้านที่มีการประยุกต์ทำเป็นของแต่งบ้านแล้ว

รูปที่ 4-8 ถุงย่ามอายุมากกว่า 100 ปี เป็นของคุณยายวัลดี และผ้าทอลายประยุกต์

9. นางบุญลือ เขียวจี่ไพร อายุ 50 ปี

ได้นำผ้าถุงมาประกวด (รูปที่ 4-9) ซึ่งมีการนำลายดั้งเดิมมาประยุกต์กับสมัยใหม่ด้วย และมีการปรับสีไม่ให้เป็นสีที่ฉูดฉาด แต่ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวได้

รูปที่ 4-9 ลายดั้งเดิมที่นำมาประยุกต์กับสมัยใหม่

10. นางยุพา มือผล อายุ 44 ปี

นำชุดเจ้าบ่าว เจ้าสาว และผ้าห่มที่ใช้มาประกวด (รูปที่ 4-10) เป็นผ้าที่ทอเองด้วยมือ แต่จะเก็บไว้ไม่ขาย เพราะคิดว่าจะไม่ค่อยได้ทอแล้วเริ่มอายุมากขึ้น ตาและสุขภาพไม่ค่อยดี จะเก็บไว้ให้ลูกหลาน

รูปที่ 4-10 เป็นผ้าไหมที่ทอด้วยมือ ชุดเจ้าป่า และชุดเจ้าสาว

11. นางพรสวรรค์ กองการุการ อายุ 23 ปี

นำเสื้อ ผ้าทอมาประกวด (รูปที่ 4-11) เป็นของแม่ เป็นชุดเจ้าสาวจะมี 2 แบบ เป็นแบบของนางนัฐมนก็มี ส่วนมากชุดเจ้าสาวจะใส่ประมาณ 3 วัน ชุดนี้จะเก็บไว้ไม่ได้ขาย เสื้อแต่งงานของเจ้าสาวมีสีแดง น้ำเงิน ปักเค็ย เม็ดเค็ยนำมาจากสุโขทัย ญาติฝากมาให้ เม็ดเค็ยปลูกบนคอยจะสวย ที่นี้ปลูกไม่สวย อากาศไม่เย็น แต่ไม่ทราบเรื่องราวหรือลวดลายที่ปัก แต่เม็ดเค็ยจะให้ความร่มเย็นเป็นสุข

รูปที่ 4-11 เสื้อแต่งงานของเจ้าสาวมีสีแดง น้ำเงิน ปักเค็ย มีฝีมือประณีตมาก

ผลการประกวดผ้าทอ โครงการหลวง พระบาทห้วยต้ม อ.ลิ้ ลำพูน วันที่ 23 สิงหาคม 2549

มีดังนี้

ลำดับที่	รายชื่อเจ้าของชิ้นงาน	ผลการให้คะแนน				หมายเหตุ
		รศ.ดำรง	ผศ.พิสมัย	รวม	คะแนนเฉลี่ย	
1	รุ่งทิวา ขจรเพียรติสกุล	52	56	108	54	รางวัลที่ 1
2	พรสวรรค์ กองการุการ	52	49	101	50.5	รางวัลที่ 2
3	บุญลือ เขียวขจีไพร	50	48	98	49	รางวัลที่ 3
4	วิณดี คำป่า	43	51	94	47	รางวัลที่ 4

5	ณัฐมน	ฉัตรนภาศิริ	48	38	86	43	รางวัลที่ 5
6	ยุพา	มือผล	46	39	85	42.5	
7	แป๊ะและ	คำสุขกระจ่าง	46	38	84	42	
8	นุโพ	เริ่มตระกูลใหม่	29	51	80	40	
9	จันนภา	สุขแดน	41	34	75	37.5	
10	นางดี	ปูเงิน	34	37	71	35.5	
11	ทาวีณี	ทวีเพิ่มผล	34	36	70	35	

รางวัลที่ 1 ได้แก่ นางรุ่งทิวา ขจรเพียรติสกุล ผลงานได้แก่ ผ้าทอลายโบราณสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สามารถบอกชื่อของลวดลายได้ แต่ก็ไม่สามารถอธิบายเรื่องราวเชิงวัฒนธรรมได้ รางวัลที่ 2 ได้แก่ นางพรสวรรค์ กองการุการ ผลงานได้แก่ เสื้อชุดแต่งงานสีน้ำเงินแดงมีการปักเม็ดเดือยตกแต่ง ฝีมือประณีตมาก แต่ก็ไม่สามารถที่จะบอกเกี่ยวกับชื่อของลวดลายหรืออธิบายความเป็นมาได้ รางวัลที่สาม ได้แก่ นางบุญลือ เขียวจ๊ะไพร์ผลงานได้แก่ ผ้าถุงที่มีการประยุกต์ลายกะเหรี่ยงโบราณกับการผสมผสานลายใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 5

สรุป วิเคราะห์ และ ข้อเสนอแนะ

“การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง: กรณีศึกษาหัตถกรรมผ้าทอชาติพันธุ์กะเหรี่ยง” นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด ในพื้นที่โครงการหลวง

ขอบเขตเนื้อหา ได้ทำการศึกษาถึง ทักษะ ทักษะ ความต้องการ ศักยภาพในการผลิต ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการผลิต และการตลาดของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในแหล่งผลิตหลักของพื้นที่โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม โดยศึกษาจากหัตถกรรมประเภทผ้าทอ ตลอดจนวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมสำหรับตลาดระดับบน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม สำหรับตลาดระดับบน และตลาดปัจจุบัน

สรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ทักษะต่อการผลิตงานฝีมือเชิงวัฒนธรรม ความคาดหวังของกลุ่ม ศักยภาพในการผลิต การตลาดของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ดังต่อไปนี้

ทัศนคติของกะเหรี่ยง ต่อการผลิตงานฝีมือเชิงวัฒนธรรม

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่า งานหัตถกรรมผ้าทอมีความจำเป็นเพราะเป็นของที่ต้องใช้ตลอด การทอผ้าถึงแม้ไม่ได้ขายแต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตอยู่แล้วต้องได้ใช้ แต่ก็เป็นการดีหากมีรายได้จากงานหัตถกรรมในยามว่าง ถ้ามีเวลาก็ทำขายได้ เป็นรายได้เสริม อนาคตคิดว่าหัตถกรรมผ้าทอช่วยเสริมรายได้ให้กับครอบครัว และใช้เวลาว่างในการทอผ้าได้ ที่สำคัญยังเป็นอาชีพหลักได้ด้วย แต่อาจไม่มีความสามารถในการแกะลาย หากมีคนมาสั่งทำมีลักษณะเป็นงานฝีมือ แต่หากมีแบบมาให้ดู ก็สามารถจะทำได้ แต่คิดว่าการสอนชนเผ่าเดียวกันในแต่หมู่บ้านอื่นก็อาจจะทำได้ แต่ว่าแต่ละที่ก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง

ความคาดหวังและความต้องการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ คาดหวังว่าอยากให้มียี่ที่ส่งขายสินค้าหัตถกรรมให้มากกว่านี้ แล้วได้เป็นเงินสด และอยากให้มีคนมาช่วยด้านการตลาด อยากให้แปรรูปผลิตภัณฑ์แต่ยังหา Designer ไม่ได้ ทุกวันนี้ก็ออกแบบกันเอง แต่มีรูปแบบน้อย ไม่เหมือนในเมืองจะมีรูปแบบที่หลากหลาย คิดว่าอยากให้คนมาออกแบบรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้ เอาแบบใหม่ล่าสุด ที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อนให้แตกต่างจากในเมือง เพราะจะเป็นการลอกเลียนแบบ อยากได้คนออกแบบที่ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถมองแล้วรู้ได้ทันทีว่านี่คือผลิตภัณฑ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ต้องการให้มีเงินสนับสนุนกลุ่มผ้าทอวิทยากรสอนการแปรรูปผ้าทอที่ต้องการให้มีการแปรรูปหลากหลาย อยากให้มีคนรู้จักผ้าทอกะเหรี่ยงห้วยต้ม

ต้องการที่จะสร้างที่ขายที่ OTOP ขยายให้ใหญ่กว่าเดิม ที่ปัจจุบันคับแคบ มีการออกแบบโดยใช้วัตถุดิบของเรา อาจจะเป็นเศษผ้ามาแปรรูป เพื่อเป็นการลดต้นทุน

อยากจะทำธุรกิจผ้าทอกะเหรี่ยงลายโบราณ เป็นสิ่งที่ผูกพันตั้งแต่บรรพบุรุษ กะเหรี่ยงผู้หญิงทุกคนต้องทอผ้าเป็น แม้ว่าจะอยู่ในเมือง กลับมาอยู่บ้านก็ยังใส่ผ้ากะเหรี่ยง และอยากให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบสานวัฒนธรรม คาดหวังว่าอยากให้งานทอผ้าเป็นอาชีพหลักจริง ๆ จังๆ ไม่อยากให้กะเหรี่ยงทิ้งการทอผ้า อยากให้สืบทอดการทอผ้าต่อไป อยากให้รักวัฒนธรรมของตนเอง

ศักยภาพในการผลิต

จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มกะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการผลิตงานหัตถกรรมผ้าทอ เนื่องจากในชุมชนมีการสืบทอดประเพณีการทอผ้ามา และผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านจะทอผ้าเป็น เนื่องจากยังมีความสามารถเพิ่มการผลิตต่อคนได้อีก

นอกจากนี้ นางกิ่งดาว หนั่นต้า (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2549) วิทยากรอาสาสมัคร ของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน (กรมประมงสงเคราะห์เก่า) กล่าวว่า ชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองอยู่แล้ว สำหรับตนคิดว่าชาวบ้านในพื้นที่เป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพ สามารถรับสิ่งที่ถ่ายทอดให้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหน่วยงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่นี้จะประสบความสำเร็จ

ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด

ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่า เงินทุนหมุนเวียนที่จะนำมาซื้อเครื่องจักร(ในการแปรรูป) ซื้อวัสดุแปรรูปไม่มี ทำให้ทำชิ้นงานเก็บสะสมไว้ไม่ได้ สมาชิกกลุ่มกล่าวว่า การนำของไปฝากขายที่ร้านแต่นานๆครั้งจะขายได้ ก็เลยทำให้ไม่มีเงินทุนมาหมุนเวียนในการผลิต ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต

สูง และความต้องการของตลาดไม่แน่นอน ในชุมชนมีผู้ผลิตหลายกลุ่ม ทำให้เกิดการตัดราคา กันเองภายในกลุ่ม บางครั้งในช่วงฤดูฝนเส้นด้ายที่นำไปย้อมจะแห้งช้า ทำให้สินค้าที่ผลิตใช้เวลา มากขึ้น ทำให้ส่งช้ากว่ากำหนดที่ลูกค้าต้องการ และความประณีตน้อยในการทอผ้าของสมาชิกกลุ่ม ไม่มีแหล่งจำหน่ายฝ้ายในชุมชน หรืออำเภอใด ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ตอนนี้อยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ แถวตรอกเล่าโจ้ว ซึ่งไกล ถ้ามีให้ซื้อที่อำเภอหรือในตัวจังหวัดลำพูนก็จะง่ายขึ้น

การตลาดของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม

ด้านผลิตภัณฑ์ การผลิตรูปแบบเดิมๆที่ทำ ได้แก่ การทำเป็นชุดเพื่อสวมใส่ ย่อม และผ้า ห่ม ปัจจุบัน มีการผลิตชิ้นงานหัตถกรรม ได้แก่ เสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม และย่าม ผลิตภัณฑ์มีการ เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น จากผ้าชิ้น เป็น ผ้าปูโต๊ะและผ้าแต่ง มีการแปรรูปให้หลากหลายขึ้น เช่นทำ เป็นกระเป๋า ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ผ้าสไบ ผ้าชิ้นตัดชุด เสื้อเย็บมือ ตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จ และผ้าคลุม ใหญ่ โดยเพิ่มรูปแบบผลิตภัณฑ์และมีความหลากหลายขึ้น สาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงเพราะจากความ ต้องการของตลาดและเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้งานได้ในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น โดยกลุ่มที่ เข้ามาสอนในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้แก่ โครงการหลวง ศูนย์ส่งเสริมชาวเขา ศูนย์เฉลิมพระ เกียรติ เกษตรที่สูง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงลวดลาย และสีบ้างเพื่อความสวยงาม และความสะดวกในการผลิต เช่น เดิมมีการปักลูกปักลูกเดียว มาเป็นลวดลายอื่นที่ไม่ปัก เพราะ ลูกปักลูกเดียวหายากมันไม่มีแล้ว และ มีการนำวัสดุอื่นๆเช่นไหมพรมมาผสม เป็นต้น

การทอผ้าของชนเผ่ากะเหรี่ยงเรียกว่า “ การทอผ้ากี่เอว ” เนื่องจากลักษณะเครื่องทอที่ เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งต้องประกอบด้วยตัวผู้ทอจึงสามารถใช้ทอผ้าได้ มีวิธีการทอได้ง่าย ไม่เปลืองพื้นที่ สามารถเคลื่อนย้ายสะดวก ถึงแม้ว่าจะไปทำไรก็สามารถนำไปทอได้ ในปัจจุบันขั้นตอนของการ ผลิต จะเริ่มจาก การซื้อฝ้าย ด้าย ไหมพรม ที่ย้อมสำเร็จจากร้านค้า นำมาทอเป็นผ้าผืน หลังจากนั้น จะทำการตัดเย็บ เป็นเสื้อ ผ้าถุง ผ้าห่ม หรือย่าม แต่ ถ้าทำขายจะซื้อฝ้ายดิบมาย้อมสีธรรมชาติ โดย สีย้อมจากเปลือกไม้ที่ใช้ ได้แก่ จากต้นมะม่วง จะให้สี น้ำตาลออกเหลืองอ่อน ๆ ต้นประดู่ จะให้สี น้ำตาล ออกแดง กลาง ๆ และ ต้นคราม ซึ่งในกระบวนการย้อมจะมีการนำสารส้มมาใส่เพื่อกันสีตก การใช้เทคโนโลยีในการผลิตผ้าทอนั้นมีน้อยมาก เพราะการทอยังคงเหมือนเดิมคือการทอด้วยกี่เอว ที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือเส้นด้ายที่ไม่ได้ปักเอง สีย้อมผ้าบางครั้งใช้สีจากสารเคมี และยังมีส่วนผสม ของสารเคมีในการย้อมผ้า เพราะการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติทำให้สีตกเมื่อนำเอาสารเคมีมาผสมทำ ให้สีที่ย้อมไม่ตก อีกทั้งยังทำให้สีสดใสเพิ่มมากยิ่งขึ้น วัตถุดิบซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้าน และ ร้านค้าจากภาคหลวง ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ร้าน เฮง เฮง กับจีน เฮงฮวด ซื้อเป็นเงินสด

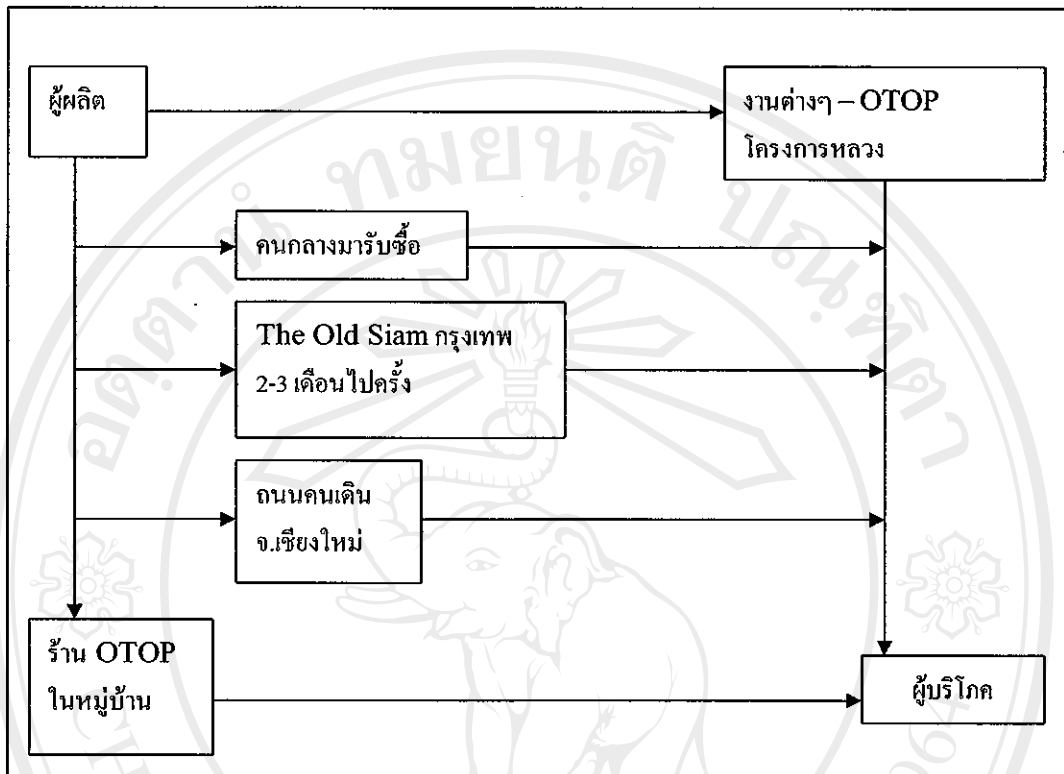
การทอผ้าทำตลอดทั้งปี ทำเรื่อย ๆ ตอนที่ว่างจากการทำงานหลัก ตอนกลางคืน ตอนบ่าย แต่จะว่างทำจริงจังช่วงเดือน มกราคม – มีนาคม เพราะเป็นช่วงว่างจากการทำการเกษตร (ปลูกข้าวโพดกับข้าวไร่)

ด้านความหมายเชิงวัฒนธรรม ส่วนมากจะไม่ค่อยทราบความเป็นมาของลวดลาย ยกเว้น มาลายูเหลือมที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง ของทางหมู่บ้านที่จะ มีการเล่าขานกันว่าลายเหลือมเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงสืบต่อกันมา และจะส่งสอนลูกหลานให้มีความอดทนในการทอผ้า โดยเล่าเรื่องของนางมือเอให้แก่ลูกหลานฟัง ก่อนที่จะทำการสอนให้ลูกหลานทอผ้า ซึ่งนิทานเรื่องลายเหลือมนี้จะตรงกับเรื่องเล่าของชาวกะเหรี่ยงในที่อื่นๆด้วยแต่อาจต่างกันบ้างที่ชื่อคนและรายละเอียดของเรื่อง เช่นที่ บ้านห้วยขม หมู่ 10 อ. เมือง จ. เชียงราย, บ้านพะมอลอ อ.แม่เสด็จ จ.แม่ฮ่องสอน บ้านป่าก๊ก อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน บ้านแม่ซา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ เรียกว่า ลายแมะกะวู้ ที่มีเรื่องเล่าว่า นางมือเอ ซึ่งเป็นต้นตระกูลของกะเหรี่ยง ได้ถูกงูเหลือมลักพาตัวไป ตอนที่อยู่กับนางมือเอได้แอบดูใต้กางงูเหลือม และได้ทอเป็นลายเสื้อ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ยังพบว่าชาวกะเหรี่ยงที่พระบาทห้วยต้ม มีความเชื่อเกี่ยวกับเสื้อปักเม็ดเดียว ซึ่งเป็นเสื้อที่คนกะเหรี่ยงใช้กันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ (และใช้ใส่ในพิธีแต่งงาน) คนกะเหรี่ยง เชื่อกันว่าถ้าได้ใส่หรือมีเสื้อเม็ดเดียวไว้ในบ้านจะทำให้คนในครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข

การกำหนดราคา เงินทุนเริ่มแรกได้มาจากเกษตรที่สูง เริ่มแรกได้มาก่อน 20,000 บาท และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีจากเงินทุนขององค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนเงินกระตุ้นเศรษฐกิจ ให้ทุนเริ่มแรก 100,000 บาท กำหนดส่งคืน 5 ปี ๆ ละ 20,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ย ตอนนี้คืนได้ 2-3 ปีแล้ว โครงการหลวงสนับสนุนประชาสัมพันธ์ พัฒนาชุมชนสนับสนุนเรื่องวิชาการ ไม่ได้ช่วยเรื่องเงิน แต่จะช่วยเรื่องท่องเที่ยว เวลาขายก็จะตั้งราคาเอง เขากำไรนิดหน่อย สินค้าของชุมชนจะได้ขายง่าย ถ้าเอากำไรมากก็จะขายยาก คนทอตั้งราคามาให้คนขาย คิดตามลายน่ายลายยาก ใช้ฝ้ายเท่าไร ใช้เวลาเท่าไร ทางกลุ่มก็จะเพิ่มราคาเองอีกนิดหน่อย เพื่อให้เป็นค่าตรวจสอบคุณภาพ ใส่ป้ายกำกับติด เป็นต้น

ช่องทางการจัดจำหน่ายของผ้าทอพระบาทห้วยต้ม มีช่องทางการจำหน่ายดังนี้

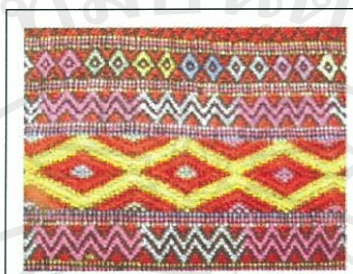
ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้รับความช่วยเหลือจากทางโครงการหลวง และหน่วยงานต่างๆ มีการไปออกร้านตามงานต่างๆทั้ง ในภาคเหนือและในกรุงเทพฯอย่างสม่ำเสมอ

การวิเคราะห์สำหรับกลุ่มทอผ้าพระบาทห้วยต้ม

วิเคราะห์โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมสำหรับตลาดระดับบนสำหรับกลุ่มผ้าทอพระบาทห้วยต้ม

จากการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ทำการระดมสมองร่วมกัน และได้ผลสรุปว่า สำหรับกลุ่มผ้าทอพระบาทห้วยต้มนั้น ผลิตภัณฑ์ ผ้าทอในเชิงวัฒนธรรมที่ น่าจะได้รับการส่งเสริม และนำเข้าสู่ตลาดระดับบนได้เนื่องจากมีคุณค่าและความหมายในเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พระบาทห้วยต้ม ในเบื้องต้นนี้ยังไม่มี เนื่องจากยังขาดเรื่องราวทางวัฒนธรรม เว้นแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับลายงูเหลือม แต่อย่างไรก็ตาม ลวดลายงูเหลือมดังกล่าวยังขาดความน่าสนใจ ในแง่ของความสวยงาม และการเชื่อมโยงลายงูเหลือมกับการรับรู้ในวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น ค่อนข้างลำบาก เนื่องจาก มักมีความหมายเป็นสัญลักษณ์ในเชิงลบมากกว่า แต่สิ่งที่น่าสนใจได้แก่ กรรมวิธีการทอแบบที่เอวซึ่ง

เป็นการทอตามวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา แต่การจะนำสู่ตลาดบนอาจต้องมีการบอกเล่าเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ และยังต้องการคำแนะนำจากนักออกแบบลวดลายที่มีความเชี่ยวชาญตลาดระดับบน ที่จะต้องนำชิ้นงานจากลวดลายต่างๆ มาทำการแปรรูปให้เหมาะกับการใช้งาน ซึ่งก็น่าจะมีศักยภาพในระดับปานกลางสำหรับตลาดระดับบน ซึ่งอาจจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มผ้าทอพระบาทห้วยต้ม

ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรม สำหรับตลาดระดับบนสำหรับกลุ่มผ้าทอพระบาทห้วยต้ม

ทางคณะผู้วิจัยเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจมากไรแรงของการสืบทอดวัฒนธรรมในการผลิต แต่การจะนำสู่ตลาดบนจะต้องอาศัยการสืบค้นเรื่องราว การบอกเล่าเกี่ยวกับความเป็นมาของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องลวดลายต่างๆ ซึ่งอาจเป็นไปได้ยาก

เนื่องจากจากการค้นข้อมูลทุติยภูมิ พบว่า มีบทความจากงานวิจัยที่จัดทำโดยนางสาว พรทิพย์ ทาภู เยาวชนปกาเกอญอ ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงไว้ว่า “วิธีการสอนบุตรหลานของชาวกะเหรี่ยงนั้นไม่มีตำราที่เขียนบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ ปวาเกอญอ หรือชาวกะเหรี่ยงใช้วิธีการ “เต๊ะตำเลอะเปลอ” แปลว่า บอกเล่าสิ่งเก่าหรือนิทานและวิธีการ “อีทา” แปลว่า การร้องเพลง การเล่านิทานของพ่อแม่ หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย จะเล่าในเวลากลางคืนก่อนนอนตรงที่นอนของเด็ก หรือในช่วงฤดูหนาว ทุกครัวเรือนจะจุดกองไฟไว้นอกบ้านหรือใต้ถุนบ้านเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย สมาชิกในครัวเรือน เพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงจะมานั่งอยู่รอบกองไฟ ในเวลานั้นเด็กๆ จะได้ฟังนิทานจากผู้ใหญ่ ซึ่งวิธีดังกล่าวเป็นการสอนบุตรหลานและเป็นการกล่อมเด็กก่อนนอนด้วย นิทานส่วนมากมีเนื้อหาเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบประเพณีวัฒนธรรมของปวาเกอญอ ความพยายาม ความอดทน และวิธีการในการทำมาหากินหรือการประกอบอาชีพ ส่วนการร้องเพลงจะได้ยินเพลงกล่อมเด็กในเวลาแม่เลี้ยงลูกเล็กๆ อยู่ที่บ้าน เพลงกล่อมเด็กดังกล่าวนี้ ทั้งเนื้อร้องและทำนองไม่ปรากฏหรือมีชัดเจน แต่ผู้ร้องจะร้องเอื้อนทำนองตามอารมณ์ในขณะนั้น ใช้ภาษาง่ายและไม่ก็ประโยค ร้องเข้าไปข้ามงานเด็กหลับ ส่วนเวลาทำงานอยู่ที่

ไร่ ที่นา และเวลาเดินป่า บทเพลงที่ร้องจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ วิธีการอนุรักษ์และรักษา ทรัพยากร ธรรมชาติหรือป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่าและการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ รวมถึงการ ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา เป็นเพลงขอบคุณธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ตลอดมา หรือขอโทษกับการกระทำที่พลาดพลั้งไป หรือล่องกินธรรมชาติ เป็นต้น วิถีชีวิตของ ปวาเกอญอ หรือกะเหรี่ยงมีความเรียบง่ายตรงกับความหมายของคำว่า “ปวาเกอญอ”และมีความผูกพันกับ ธรรมชาติมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังบทเพลงนี้ “มือ เกอะ เซ่ ที โข่ ชูย เบลละเบลละ เซ่ ที เลอ อะ ดี แปลว่า ไกล่สว่างบนพื้นน้ำมีหมอก นกนางแอ่นบินโฉบเฉี่ยวบนผิวน้ำ และบทเพลง “โก่ เบาะ สะ เลาะ โข่ โข่ เออ ก่อ อะ มื่อ เก โอะ มื่อ เก โอะ มื่อ เจอ” แปลว่า นกปิดปิดตะริดเอ๋ยหัว ป้อมเอ๋ยพื้นที่ไม่ตีจนช่วยสร้างให้มันน่าอยู่เอ๋ย บทเพลงทั้ง 2 บทเพลงนี้จะสังเกตได้ว่าชาวกะเหรี่ยง เป็นชนเผ่าหนึ่งที่ช่างสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยความใกล้ชิดและผูกพันกับธรรมชาติ จึงรับรู้ว่ เกิดปรากฏการณ์อย่างหนึ่งแล้วสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่นๆ อย่างไร มีความรู้เกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพ ระหว่างสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นภายในระบบนิเวศน์อย่างลึกซึ้ง เช่น รู้ว่านกหัวกรงมีประโยชน์ต่อการ ฟันฟูป่าเสื่อมโทรม โดยใช้ระบบการขับถ่าย เมล็ดพันธุ์พืชที่กินเป็นอาหาร ซึ่งเป็นการเพาะปลูก และขยายพันธุ์ไม้วิธีหนึ่ง ที่ไม่ต้องลงทุนใดๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งเป็นการถ่ายทอดและปลูกฝังให้เด็ก หรือผู้ฟังให้รู้จักสังเกต เรียนรู้ ช่างคิด และนำสิ่งที่ได้มาใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สอนให้รู้จักคุณค่าของป่าไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสอนบุตรหลานของชาว กะเหรี่ยงไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยผ่านบทเพลงหรือนิทาน ผู้สอนจะไม่อธิบายเหตุผลให้ผู้ฟังทราบว่า เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ฉะนั้นผู้เรียนรู้หรือผู้ฟังจะต้องเรียนรู้ สังเกต และคิดต่อหรือหาคำตอบด้วยตนเองว่าเพราะอะไร เช่นคำสอนที่ว่า “อย่าทำลายรังผึ้งที่อยู่ใน สวน อย่าเพาะพันธุ์ใดๆ หลังลูกเห็บตกหนึ่งวัน”¹ เป็นต้น”

จากวิถีชีวิตดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจมีส่วนทำให้ลายผ้าทอของกะเหรี่ยงเกือบ ทั้งหมดเป็นลวดลายที่มาจากธรรมชาติ และเป็นการสืบทอดกันมาโดยผู้สอนจะไม่อธิบายเหตุผลให้ ผู้ฟังทราบว่า เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้ทอลายต่างๆ ไม่ทราบถึงความเป็นมาของลวดลายนั้นๆ

ดังนั้นการจะนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชาวกะเหรี่ยงเข้าสู่ตลาดระดับบน โดยอาศัยเรื่องราว เบื้องหลัง อาจทำได้ค่อนข้างยาก แต่อย่างไรก็ตามผ้าทอกะเหรี่ยงยังมีลวดลายและสีสันทที่สวยงาม ซึ่งหากได้รับคำแนะนำจากนักออกแบบลวดลาย และนักออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเชี่ยวชาญ ตลาดระดับบน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกะเหรี่ยงก็น่าจะมีศักยภาพ แต่อย่างไรก็ตามทางผู้วิจัยเห็นว่า ยังคงต้องอาศัยระยะเวลาในการสืบค้นเรื่องราว การพัฒนาฝีมือการตัดเย็บแปรรูป อีกระยะหนึ่งก่อน อีกทั้งยังต้องมีการจ้างนักออกแบบมืออาชีพสำหรับตลาดระดับบนมาช่วยอีกด้วย

ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงวัฒนธรรมสำหรับตลาดปัจจุบันสำหรับกลุ่มผ้าทอพระบาทห้วยต้ม

สำหรับผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน ของทางกลุ่มผ้าทอพระบาทห้วยต้ม จากจากเข้าสำรวจในพื้นที่ และศึกษาชิ้นงาน พบว่ารูปแบบของงานที่ทางกลุ่มพยายามพัฒนารูปแบบเพื่อจำหน่ายในตลาดนักท่องเที่ยว มีเอกลักษณ์และน่าสนใจ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี มีความสวยงาม และจำหน่ายในราคาไม่แพง แต่อาจขาดในแง่ของความเข้าใจหรือเรื่องราวเกี่ยวกับลวดลาย ความเป็นมา มีลักษณะการผลิตตามลวดลายที่เห็น ไม่มีการศึกษาหรือบอกเล่าเกี่ยวกับความหมายหรือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จะไม่ทราบ ดังนั้นแนวทางที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน ได้แก่

1. ทางโครงการหลวง ควรให้การสนับสนุน ในด้านการอบรม เทคนิค และวิธีการแบบแปรรูปผ้าทอ แก่กลุ่มผ้าทอทุกกลุ่มในหมู่บ้าน โดยควรเน้นวิทยากรที่ทำด้านแฟชั่นอยู่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดแรงจูงใจ ในการพัฒนาฝีมือและความประณีตของชิ้นงานในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบและฝีมือให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากจากการสังเกตพบว่า ฝีมือการตัดเย็บ และรูปแบบของผลิตภัณฑ์แปรรูปยังขาดความปราณีตอยู่ ซึ่งหากมีฝีมือการตัดเย็บที่ละเอียดขึ้น ประกอบกับการมีรูปแบบหลากหลายชิ้นอาจช่วยเพิ่มยอดขายได้อีก ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านให้ซื้อต่อหัวมากขึ้นได้
2. ทางโครงการหลวง ควรจะช่วยในการขายของทางกลุ่มในผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ต่อไป โดยการช่วยนำไปจำหน่ายยังช่องทางต่างๆของโครงการหลวง เช่นที่เคยทำมา เพราะจากการที่ช่วยมาทุกปี ก็เป็นการสร้างรายได้จำนวนมากให้กับทางกลุ่ม แต่อาจพิจารณาด้านระเบียบการเงิน ให้ชาวบ้านได้รับผลตอบแทนจากการขายเร็วยิ่งขึ้น และอาจพิจารณาช่วยเหลือเรื่องเครื่องจักร ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ อาจอยู่ในรูปเงินยืมปลอดดอกเบี้ย
3. โครงการหลวงควรจะช่วยในแง่ของการประชาสัมพันธ์พระบาทห้วยต้ม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของโครงการหลวงต่อไป อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในด้านศาสนาสถานที่สำคัญๆหลายแห่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระชื่อดังของล้านนาหลายๆองค์ ไม่ว่าจะเป็น ครูบาศรีวิชัย ครูบาขาวปี ครูบาไชยวงศา เป็นต้น มีแหล่งผลิตเครื่องเงินแท้ ที่มีฝีมือและมีความสวยงาม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชนยังมีความเป็นชุมชนกะเหรี่ยงให้เข้าไปศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้ โดยอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง การช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจะกระทบถึงเศรษฐกิจของชุมชนในเขตนี้หลายๆหมู่บ้านอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน.2549.หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มอำเภอเถี จังหวัดลำพูน. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://cddweb.cdd.go.th/li/tourli.htm>
- ขจัตถ์ บุษพัฒน์. 2518. ชาวเขา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล ห.จ.ก.
ชูศักดิ์ เศษเกรียงไกรกุล และมนัสศิริ เผือกสกนธ์. 2548. สูตรใหม่การตลาดย้อนยุคปลุกกระแส
(Retro Marketing). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
ซีอี๊ดคอตเน็ต.[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.se-ed.net/watwiwek/hilltribe/Karen.htm>
- พรทิพย์ ทากู .2549. ยาวชนปกากะญอ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.hilltribe.org/thai/research1/laipa/index-laipa.shtml>
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541. หลักการตลาด. กรุงเทพฯ : บริษัทระพีฟิล์ม และไซเท็กซ์
จำกัด.
- สายเมือง วิริยศิริ. 2529. ชาวเขาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
สุทัศน์ วงศ์ชัย และ คณะ. บันทึกภูมิปัญญาและสร้างตำนานผลิตภัณฑ์ กลุ่มทอผ้ากระเหรี่ยงลาย
โบราณบ้านเด่นยางมูล หมู่ที่ 12 ตำบลนาทราย อำเภอเถี จังหวัดลำพูน. พัฒนาชุมชน
อำเภอเถี จ.ลำพูน
- สำนักงานจังหวัดพะเยา. 2549. “สถานที่ท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ” . [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
http://www.phayao.go.th/travel_nature.html (28 กันยายน 2549).
- อารีย์วรรณ อ่วมธานี. 2549. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.krupai.net/qualitative_areewan.doc
- โอเชียนสไมล์คอตคอม.2549.ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถี จังหวัดลำพูน.
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.oceansmile.com/N/Lamphun/KingPrabat.htm>
- อุซอร์ แซ่โกย.2549.อาชีพการทอผ้าที่เื้อวของชนเผ่ากะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถี
จังหวัดลำพูน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2544.
- Allport Gordon W., “Attitudes.” in C.A. Murchinson, ed., *A Handbook of Social Psychology*
(Worcester, Mass: Clark University Press, 1935) pp. 7

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ก

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวง.....

“โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด
ในพื้นที่โครงการหลวง”

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์: เพื่อทราบข้อมูลในภาพรวมเกี่ยวกับหัตถกรรมของศูนย์ฯ

1. ข้อมูลพื้นฐานของหัตถกรรมในศูนย์ฯ

1.1 ชนเผ่า (ตามที่คุณสัมภาษณ์ระบุ).....

- กลุ่มที่นำเข้าไปศึกษาเกี่ยวกับหัตถกรรม (ผ้าทอ/เครื่องเงิน) อยู่ที่หมู่บ้าน ไหน

ผ้าทอ				เครื่องเงิน			
หมู่บ้าน	จน. ประชากร	จน.ครัวเรือน	อาชีพหลัก	หมู่บ้าน	จน. ประชากร	จน.ครัวเรือน	อาชีพหลัก

2. ประเภทหัตถกรรมผ้าทอ

- ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันไหม.....

- ผู้ใหญ่หมู่บ้านและหัวหน้ากลุ่มคือใคร มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อไหม.....

มีหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนหรือไม่ หน่วยงานอยู่ที่ไหน ผู้ประสานงานเป็นใคร มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อไหม

ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้าน/กลุ่มทำ (ทำอะไรบ้าง สินค้าเด่นคืออะไร และเคยได้รางวัลไหม)

.....

.....

.....

- ช่องทางการตลาด (ชาวบ้านขายผลิตภัณฑ์ที่ไหนอย่างไร)

.....

.....

.....

- คนกลางที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง

.....

.....

.....

- ชาวบ้าน/กลุ่มมีการตั้งราคาอย่างไร (ชาวบ้านตั้งราคาเองหรือพ่อค้าเป็นคนตั้งราคา)

.....

.....

.....

- ทักษะคิดของชาวบ้านต่อการทำสินค้าที่มีคุณภาพ (งานที่ทำยากเพื่อจำหน่ายในจำนวนมาก)
คิดว่าชาวบ้านจะทำหรือไม่

.....

.....

.....

- ปัญหาเกี่ยวกับหัตถกรรม ผ้าทอที่พบในปัจจุบันของชาวบ้าน คืออะไร

.....

.....

.....

ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญในหัตถกรรม/ผ้าทอ มีไหม ชื่ออะไร อยู่หมู่บ้านไหน

.....

.....

.....

(ขอหัวหน้าศูนย์นัดหมาย สถานที่นัดหมาย ผู้ที่จะสัมภาษณ์ด้วย ตามแผนปฏิบัติการ)

3. ประเภทหัตถกรรมเครื่องเงิน

- ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันไหม.....
- ผู้ใหญ่หมู่บ้านและหัวหน้ากลุ่มคือใคร มีเบอร์โทรศัพท์ต่อ

ไหม.....

.....

.....

- มีหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนหรือไม่ หน่วยงานอยู่ที่ไหน ผู้ประสานงานเป็นใคร มีเบอร์โทรศัพท์ต่อไหม

.....

.....

.....

- ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้าน/กลุ่มทำ (ทำอะไรบ้าง สินค้าเด่นคืออะไร และเคยได้รางวัลไหม)

.....

.....

.....

- ช่องทางการตลาด (ชาวบ้านขายผลิตภัณฑ์ที่ไหนอย่างไร)

.....

.....

.....

- คนกลางที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง

.....

.....

.....

- ชาวบ้าน/กลุ่มมีการตั้งราคาอย่างไร (ชาวบ้านตั้งราคาเองหรือพ่อค้าเป็นคนตั้งราคา)

.....

.....

.....

- ทักษะของชาวบ้านต่อการทำสินค้าที่มีคุณภาพ (งานที่ทำยากเพื่อจำหน่ายในจำนวนมาก) คิดว่าชาวบ้านจะทำหรือไม่

.....

.....

.....

- ปัญหาเกี่ยวกับหัตถกรรมเครื่องเงินที่พบในปัจจุบันของชาวบ้าน คืออะไร

.....

.....

.....

- ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญในหัตถกรรมเครื่องเงินมีไหม ชื่ออะไร อยู่หมู่บ้านไหน

.....

.....

.....

(ขอหัวหน้าศูนย์นัดหมาย สถานที่นัดหมาย ผู้ที่จะสัมภาษณ์ด้วย ตามแผนปฏิบัติการ)

ภาคผนวก ข

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ หัวหน้าหมู่บ้าน/ หัวหน้ากลุ่ม/ ผู้รู้/ หน่วยงานสนับสนุน
 “โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด
 ในพื้นที่โครงการหลวง”
 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์: เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในด้านต่าง ๆ

1. การดำเนินด้านการผลิต

- วัตถุประสงค์ในการผลิต (ใช้เอง/ เพื่อจำหน่าย) และเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม

.....

- จำนวนผลผลิต ต่อเดือน ต่อปี

.....

- จำนวนผู้ทำการผลิตได้ในหมู่บ้านนั้น ๆ

.....

- จำนวนผู้ที่ผลิตประจำ

.....

- แหล่งวัตถุดิบมาจากไหน

.....

- การซื้อวัตถุดิบ

.....

- ช่วงเวลาในการผลิต ช่วงไหนของวัน/ฤดูไหน

- รูปแบบของผลิตภัณฑ์เป็นการสืบทอดมาแต่เดิมหรือไม่

- มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือไม่ อย่างไร และทำไม

- ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต

ในกรณีที่จุดประสงค์เป็นการผลิตเพื่อใช้เอง ให้ข้ามไปสัมภาษณ์ต่อตั้งแต่ ข้อ 4 เป็นต้นไป

2. การบริหารจัดการ

- เงินทุนในการซื้อวัตถุดิบ มาจากไหน

- มีการรวมกลุ่มการผลิตหรือไม่

- ใครเป็นหัวหน้ากลุ่ม

.....

.....

.....

- เวลาขาย คิรราคาขายอย่างไร

.....

.....

.....

- ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ

.....

.....

.....

3. แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์

- เอาสินค้าไปส่ง/ขายที่ไหนบ้าง

.....

.....

.....

- ขายเงินสดหรือไม่ และมีการตั้งราคาเองหรือไม่

.....

.....

.....

- พ่อค้าตั้งราคาให้หรือไม่ และ พอใจราคาหรือไม่ ทำไม

.....

.....

.....

● ปัญหาและอุปสรรคในการจำหน่าย

.....

.....

.....

4. เรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ที่ผลิต (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ทิศนคติของชาติพันธุ์ ในการผลิตสินค้าหัตถกรรม (ดี/ ไม่ดี/ เพิ่มรายได้/ เสียเวลาแต่ได้เงินน้อย/ ว่างถึงทำ/ อยากได้เงินค่าจ้างทำ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

6. ความต้องการ (อยากได้เงินทุน/ อยากให้มีคนมาสอน/ อยากให้คนช่วยขาย/ อยากให้คนรู้จักวัฒนธรรม)

.....

.....

7. ความคาดหวังของกลุ่มชาติพันธุ์ในการผลิตสินค้าหัตถกรรม

ปัญหาและอุปสรรค

8. ถ้ามีคนเข้ามาส่งเสริมให้ผลิต โดยมีการกำหนดจำนวนชิ้น และแบบที่ต้องผลิต โดยลักษณะงานจะเป็นงานฝีมือ ใช้เวลาในการทำงาน แต่ให้ราคาสูงกว่างานทั่วไป อยากจะทำหรือไม่ ทำไม

และถ้าจะขอให้ไปสอนชนเผ่าเดียวกันในคนละหมู่บ้านเพื่อผลิตจะยินยอมหรือไม่.....ทำไม

* สังเกต และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ และรวบรวมตัวอย่างผลิตภัณฑ์ *

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ค

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ผลิตชิ้นงานหัตถกรรม
 “โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นและการตลาด
 ในพื้นที่โครงการหลวง”

คณะกรรมการธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล.....
ที่อยู่.....
2. ชาติพันธุ์.....
3. อายุ.....ปี เพศ ชาย/หญิง
4. ทอผ้า/ทำเครื่องเงิน มาแล้วกี่ปี
5. เริ่มเรียนรู้การทำหัตถกรรม ทอผ้า/เครื่องเงิน จากใคร.....

ตอนอายุเท่าใด.....

ตอนที่ 2 การผลิตและการตลาดชิ้นงานหัตถกรรม(ทอผ้า/เครื่องเงิน)

1. กระบวนการผลิต แบบย่อ

.....

ถามเพื่อให้เข้าใจกระบวนการผลิต และดูว่าทำการผลิตเองทั้งหมดหรือซื้อบางส่วน
 มาแล้วนำมาประกอบเข้าด้วยกัน

2. ผลิตชิ้นงานหัตถกรรมที่รูปแบบอะไรบ้าง.....

.....

3. จำนวนผลผลิต ต่อเดือน.....
 -จำนวนผลผลิตต่อปี.....
4. ชื่อวัตถุดิบ/อุปกรณ์ที่ไหน.....

 ชื่อเงินสดหรือ/เงินเชื่อ
5. ต้นทุนวัตถุดิบเป็นเท่าไร
6. จำนวนผู้ทำการผลิตได้ในหมู่บ้านนั้นๆ (มีกี่หลังคาเรือน /หรือมีกี่คน)
7. จำนวนผู้ผลิตประจำ
8. ช่วงเวลาในการผลิต ช่วงไหนของวัน/ฤดูไหน
9. ทำเป็นอาชีพหลัก หรือเสริม
10. ตอนผลิตเค็มๆ ทำอะไร รูปแบบไหน.....

11. มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ (อย่างไร ทำไม และใครมาสอน)

 -อย่างไร.....

 -ทำไม.....

และไตรมาสอน

12. ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

การบริหารจัดการ

13. เงินทุนในการซื้อวัตถุดิบ มาจากไหน.....

.....

.....

.....

14. มีการรวมกลุ่มการผลิตหรือไม่

15. ใครเป็นหัวหน้ากลุ่ม

16. เวลาขาย คิตราขายอย่างไร.....

.....

.....

.....

17. ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์

18. เอสินค้าไปส่งที่ไหนบ้าง

.....

.....

มีคนมารับซื้อเป็นใคร

.....

.....

.....

นำไปส่งให้พ่อค้าในเมืองเป็นใครที่ไหน

.....

.....

.....

23. ถ้าเข้ามาส่งเสริมให้ผลิต โดยมีการกำหนดจำนวนชิ้น และแบบที่ต้องผลิต โดยลักษณะงานจะเป็นงานฝีมือ ใช้เวลาในการทำงาน แต่ให้ราคาสูงกว่างานทั่วไป
อยากจะทำหรือไม่

.....

.....
และถ้าจะขอให้ไปสอนชนเผ่าเดียวกันในคนละหมู่บ้านเพื่อผลิตจะยินยอมหรือไม่
ทำไม.....

.....

.....

ตอนที่ 4 เรื่องราวเชิงวัฒนธรรมของชิ้นงานหัตถกรรม

24. เรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ที่ผลิต (ถ้ามี)

.....

.....

.....

25. ชิ้นงานที่ผลิตชิ้นงานใดที่ทำยากที่สุด.....

.....

26. ชิ้นงานใดที่ผลิต เป็นชิ้นงานที่มีการสืบทอดกันมานาน.....

.....

.....

27. ลวดลายที่ใช้ มีชื่อเรียก/ความหมายหรือไม่.....

.....

.....

.....
 28. ลวดลายดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ คือลายใด.....

.....
 29. ลวดลายที่ลูกค้านิยม คือลายใด.....
 มีความหมายหรือไม่

.....
 30. สีที่ใช้ มีความหมาย มีเอกลักษณ์ หรือไม่ อย่างไร

สังเกต และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ และรวบรวมตัวอย่างผลิตภัณฑ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาคผนวก ง

ใบเกณฑ์ตัดสินการประกวด ประเภท เครื่องเงิน / ผ้าทอ

23 สิงหาคม 49

ณ ศูนย์ ฯ พระบาทห้วยต้ม

เจ้าของชิ้นงาน.....

เกณฑ์การตัดสิน	ค่าน้ำหนัก	5	4	3	2	1
1. ความสวยงาม	2					
2. ความประณีต	2					
3. สามารถบอกเล่าเรื่องราว/ความหมายของลวดลายได้	3					
4. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	3					
5. ความคิดสร้างสรรค์	1					
6. ความเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย(เอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาออกแบบให้แบบผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ได้	1					
รวม	60					

คะแนนรวม _____

กรรมการ _____

กรรมการ _____

ภาคผนวก จ
ประวัตินักวิจัย

ชื่อ นางอรชร สกกุล มณีสงฆ์

ตำแหน่งวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8

ตำแหน่งบริหาร ประธานโครงการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด

สังกัด ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ 053-942134-5 01-882-3045 โทรสาร 053-892692

e-mail : lizapepee @ yahoo.com

การศึกษา

2525

บัญชีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2530

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต - การตลาด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2533

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงทางการตลาด

Senior Professional Certificates in Marketing

University of New Haven

2544

Ph.D.(Management)

Adamson University

การทำงาน

ปัจจุบัน

ประธานโครงการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขา

การตลาด

อาจารย์ประจำภาควิชาการตลาด

อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการฝ่ายวิจัย คณะบริหารธุรกิจ

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2545 – 2548

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา

อาจารย์ประจำภาควิชาการตลาด

อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย

กรรมการบริหารหลักสูตร Executive M.B.A.

	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2545	อาจารย์ประจำภาควิชาการตลาด
	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2540 – 2544	หัวหน้าภาควิชาการตลาด
	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2535 – 2539	อาจารย์ประจำภาควิชาการตลาด
	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2531 – 2534	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาด
	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ
2528 – 2530	Supervisory Office of Finance US Agency for International Development (USAID/Thailand)

การฝึกอบรม

Certificate of Relationship Marketing

Organized by Asian Productivity Organization

Busan, Republic of Korea. July 2005.

Certificate of Training of Trainers(TOT)

Under the Competency-based Economies through Formation of
Enterprise(CEFE) Model

Organized by the Department of Industrial Promotion(DIP)and

Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit(GTZ)

June, 2002.

วุฒิปัตรที่ปรึกษาแผนธุรกิจ

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(Institute for Small and Medium
Enterprises in Development), 2544.

วุฒิบัตร Training of the Trainers(APEC-IBIZ) – ด้านการตลาด
สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ(Thailand Productivity Institute), 2546.

Certificate of Effective & Profitable Promotions

The Business Seminar conducted by The Retail Business Pte Ltd and AC
Nielsen, 2005.

การอบรมหลักสูตรต่างๆกับทางสมาคมการตลาดในปี 2005 เช่น

-Marketing Communication Engines “Advertising and Media”

-Key Account Management

-Corporate Branding:An Advance Strategic Workshop for CEO

Marketing Association of Thailand(MAT), 2005.

Database & Direct Marketing, The Asia Business Forum, Oct 2005.

วุฒิบัตร การวิจัยเชิงคุณภาพ

สมาคมนักวิจัย(The Association of Research)

ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ, 2547.

ผลงานวิจัย

การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างประเทศต่อการใช้
เครื่องประดับอัญมณีไทย

แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว:กรณีศึกษา
การค้าหัตถกรรม

การศึกษาการบริหารจัดการด้านการตลาดและการผลิตของกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตผ้า
ทอพื้นบ้าน

การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อไนท์บาร์ซาร์ จังหวัดเชียงใหม่
พฤติกรรมและทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อการท่องเที่ยวของจังหวัด
เชียงใหม่

การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของอำเภอแม่สะเรียงจังหวัด
แม่ฮ่องสอน

การวิจัยสำรวจการรับรู้รับทราบต่อสื่อโฆษณาทางแผ่นป้ายโฆษณากลางแจ้ง ใน
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของฝ่ายตลาด มูลนิธิโครงการหลวง(2542)
ปัญหาการตลาดของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์
อาหารแปรรูปในจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของสตรีทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ปี 2000 :
กรณีศึกษาเฉพาะเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ความพึงพอใจของลูกค้าต่อบริการรถเมล์เขียวของบริษัทไทยพัฒนกิจขนส่ง จำกัด
การศึกษาความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ วิทยาเขตแม่แก้วต่อ
โครงการ SMART POINT ของบ.เชียงใหม่วันสันทนาการจำกัด

ผลกระทบจากมาตรการควบคุมโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่เชียงใหม่
Motivation Factors Influencing Salespersons' Performance and
Satisfaction.

ความพึงพอใจของนายจ้างและมหาบัณฑิตต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายต่อการศึกษาต่อในหลักสูตรบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายต่อการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี
ต่อเนื่องและภาคพิเศษ

ผลงานวิชาการ

หนังสือ

“หลักการตลาด” ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“การตลาดทางตรง” สำนักพิมพ์ The Knowledge Center

“หลักการตลาด” แปลและเรียบเรียง ร่วมกับผศ.จำเนียร บุญมาก และคณะ ของ
Bearden, Ingram and LaForge ผลิตและจัดพิมพ์โดย McGraw Hill Education
เอกสารประกอบการสอน

“พฤติกรรมผู้บริโภค” ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“การจัดการขาย และศิลปการขาย” ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

งานเขียนกรณีศึกษา

กรณีศึกษาแหวนกรีนโพรเซส จำกัด โครงการชุมชนชีวิตธุรกิจ ของกรมส่งเสริม
อุตสาหกรรม ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
กรณีศึกษากลุ่มทอผ้ากลุ่มทอผ้าบ้านสันปูเลย อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

งานบริการวิชาการ

วิทยากรฝึกอบรม กพอ. CEFE หลักสูตร การบริหารการตลาด

วิทยากรฝึกอบรมด้านการตลาด การจัดทำแผนการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค

และ การบริหารการขาย แก่ หน่วยงานธุรกิจ และ หน่วยงานราชการต่างๆ

ที่ปรึกษาโครงการ 13 ระยะ 2 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ด้านการตลาด

ที่ปรึกษาโครงการชุมชนชีวิตธุรกิจ ไทย ITB กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ด้าน

การตลาด

อาจารย์พิเศษ ด้านการตลาด สถาบันการศึกษาต่างๆ

กรรมการผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกหลักสูตรการตลาด วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

กรรมการผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกหลักสูตรการสื่อสารการตลาด มหาวิทยาลัยราช

ภัต เชียงราย

กรรมการผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกหลักสูตรบริหารธุรกิจภาควิชาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการควบคุมการค้นคว้าอิสระ และวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญา

คณะบริหารธุรกิจ และ สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประสบการณ์ทางวิชาการที่มีความรู้ความชำนาญ

พฤติกรรมผู้บริโภค

การตลาดทางตรง

การบริหารการขาย และ ศิลปะการขาย

การวิจัยตลาด

การตลาด การบริหารการตลาด และการจัดทำแผนการตลาด

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-นามสกุล: นางรัชญา พรหมบุรมย์

ตำแหน่ง บริหารงานวิจัย คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การศึกษา

- 2541 : วท.ม. (เกษตรศาสตร์) , คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(International Master of Agricultural Systems Program in Development Option)
ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาจากมูลนิธิฟอร์ด (Ford Foundation)
- 2536 : วท.บ. (เศรษฐศาสตร์เกษตร) , มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประสบการณ์ในการทำงาน

- 2536-2537 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการวิจัยระบบฟาร์ม, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 2537-2538 ผู้ช่วยนักวิจัย International Training Rural Systems Analysis Program, สถาบันวิจัยและพัฒนา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา
- 2538-2540 นักศึกษาปริญญาโทช่วยวิจัยโครงการวิจัยเศรษฐกิจสังคม ระบบการผลิต และบทบาทชายหญิงของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในภาคเหนือของประเทศไทย. สนับสนุนทุนจาก สกว. ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2540- 2541 นักศึกษาปริญญาโทช่วยวิจัยโครงการ Maize Production Potentials and Constraints, Research and Development Prioritization : Case of Thailand สนับสนุนทุนจาก CIMMYT. ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2541-2542 ผู้ช่วยวิจัยโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลดินระยะที่ 2, ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2542-2543 นักวิจัย โครงการระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติบนที่สูงในมูลนิธิโครงการหลวง, ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2544-2545 นักวิจัย โครงการการจัดการลุ่มน้ำอย่างผสมผสาน (IWRAM) ของมูลนิธิโครงการหลวง, ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- 2546-2547 นักวิจัย โครงการระบบสนับสนุนการวางแผนจัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตรและ
บริการระยะที่ 1 ภาคเหนือตอนบน: ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรดินและน้ำ
ชลประทาน ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2548-ปัจจุบัน พนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งบริหารงานวิจัย คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เอกสารวิชาการ

วารสารวิชาการ

- กุศล ทองงาม, เบญจพรรณ เอกะสิงห์, ธันยา พรหมบุรมย์, ศุภกิจ สิ้นไชยกุล และ นฤมล ทินราช. 2548. ความพอเพียงและประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจของการใช้น้ำชลประทานในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 9 ฉ.2-3 พฤษภาคม - ธันวาคม 2548. หน้า 1-20.
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์, ธันยา พรหมบุรมย์, ทิมา โยธาภักดี และ กมล งามสมสุข. 2547. ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีที่ 8 ฉ.1-2 มกราคม-สิงหาคม 2547. หน้า 17-44.
- กุศล ทองงาม, เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และ ธันยา พรหมบุรมย์. 2547. ผลของความเสียหายต่อผลตอบแทนจากการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในแหล่งผลิตสำคัญ. วารสารเศรษฐศาสตร์เกษตร สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 23 ฉ.2 (ช.ค 47). หน้า 21-38.
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์, เมธี เอกะสิงห์ และ ธันยา พรหมบุรมย์. 2546. ตัวชี้วัดการใช้ทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืนของระบบเกษตรที่สูง. วารสารเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 19 (1) : 71-85.
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และ ธันยา พรหมบุรมย์. 2545 . ผลผลิตของการเกษตรที่สูงในศูนย์พัฒนาโครงการหลวง . วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ . 6 (2) : 48-63.
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และ ธันยา พรหมบุรมย์. 2545 . การเปลี่ยนแปลงระบบเกษตรและความยั่งยืนของประเภทการผลิตในชุมชนเกษตรที่สูง . วารสารเศรษฐศาสตร์เกษตร สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ . 21 (2) : 39-54.

- ชันยา ลิมคำควง , เบญจพรรณ เอกะสิงห์, บุญเสริม ชีวะอิสระกุล และ กมล งามสมสุข.
2541. ผลผลิตภาพและระดับการใช้เงินทุนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่.
วารสารเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . 19 (2) : 87-100.

บทความวิชาการนำเสนอในการประชุมวิชาการ (Proceeding)

- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ กุศล ทองงาม ชันยา พรหมบุรมย์ สุภกิจ สิ้นไชยกุล และ นฤมล ทินราช. 2547. ระบบการผลิต ทางเลือก และผลผลิตของการใช้ที่ดินของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำพูน. งานสัมมนาวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติครั้งที่ 3., วันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2547, โรงแรมปางสวนแก้ว จ.เชียงใหม่
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ กุศล ทองงาม ชันยา พรหมบุรมย์ และ นฤมล ทินราช. การประเมินสภาวะความเสี่ยงจากความแปรปรวนด้านผลผลิตและราคาของพืชเศรษฐกิจบางชนิดในจังหวัดเชียงใหม่. 2547. งานสัมมนาวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติครั้งที่ 3, วันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2547, โรงแรมปางสวนแก้ว จ.เชียงใหม่
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และ ชันยา พรหมบุรมย์. 2545 . ผลของความแตกต่างของประเภทการผลิตของเกษตรกรในระบบเกษตรที่สูง. การประชุมประจำปีศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร ณ ห้องนคร ณ ลำปาง ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ผู้นำเสนอผลงาน –slide presentation)
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และ ชันยา พรหมบุรมย์. 2545. การวัดค่าคุณสมบัติของระบบเกษตรที่สูงเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน . การประชุมวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติครั้งที่ 2 วันที่, 26 - 27 สิงหาคม 2545, โรงแรมโฆะ จ.ขอนแก่น. (ผู้นำเสนอผลงาน –slide presentation)
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์, เมธี เอกะสิงห์ และ ชันยา พรหมบุรมย์. 2544. ตัวชี้วัดระบบเกษตรบนที่สูงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มุมมองทางด้านเศรษฐกิจสังคม. รายงานการประชุมวิชาการ ผลงานวิจัยของมูลนิธิโครงการหลวง ประจำปี 2544, 30 - 31 ตุลาคม 2544, อาคารศูนย์ฝึกอบรม กองพัฒนาเกษตรที่สูง จ.เชียงใหม่.
- ชันยา พรหมบุรมย์, เบญจพรรณ เอกะ สิงห์, บุญเสริม ชีวะอิสระกุล และ กมล งามสมสุข. 2542. ผลผลิตภาพและระดับการใช้เงินทุนที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม. วิจัยและพัฒนาเพื่ออนาคตโคนมไทยและ โคนมและผลิตภัณฑ์ ครั้งที่ 3 , 4 - 5 พฤศจิกายน 2542, โรงแรมเอเชีย ราชเทวี กรุงเทพฯ. (ผู้นำเสนอผลงาน –slide presentation)

รายงานและรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัย (Report)

- เบญจพรรณ เอกะสิงห์, กุศล ทองงาม, ชันยา พรหมบุรมย์, ศุภกิจ สิ้นไชยกุล และ นฤมล ทินราช. 2548. ระบบสนับสนุนการวางแผนจัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตรและบริการ ระยะที่ 1 ภาคเหนือตอนบน: ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรดินและน้ำชลประทาน. เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์, เมธี เอกะสิงห์ และ ชันยา พรหมบุรมย์. 2544. รายงานฉบับสมบูรณ์: ตัวชี้วัดความยั่งยืนของระบบเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติบนที่สูง: มุมมองทางเศรษฐกิจสังคม. ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, 150 หน้า. เสนอต่อมูลนิธิโครงการหลวง
- เมธี เอกะสิงห์ เบญจพรรณ เอกะสิงห์ เฉลิมพล สำราญพงษ์ และ ชันยา พรหมบุรมย์. 2542. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลดินระยะที่ 2 : การพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ. ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เสนอต่อ กรมพัฒนาที่ดิน
- Cécile Barnaud, Thanya Promburom, Panomsak Promburom, Guy Trébuil and François Bousquet. 2005. **Participatory modelling to support collective watershed management in North Thailand : Report of research activities for Department of Public Welfare.** Multiple Cropping Center , Chiang Mai University.
- Cécile Barnaud, Thanya Promburom, François Bousquet. Panomsak Promburom and Guy Trébuil. 2005. **Companion modelling for collective learning on land & water management in northern Thailand highlands.** Poster presentation during 7-9 December, Montpellier, France.
- Orachorn Maneesong, Boonsawart Prugsiganont, Pichayalak Pichayakul, Traci Morachnick, Orapin Santidhirakul, Thanya Promburom and Soonthara Sukuntha. 2005. Final Report: **Foreign Tourists's Perceptions of The Night Bazaar, Chiang Mai Province.** Faculty of Business, Chiang Mai University. Funded by Chiang Mai Municipality